

NOVI GLAS

CENA 1 EVRO

www.noviglas.it

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996

Privoščite si požirek sveže vode!

Foto DPD

Uvodnik

Jurij Paljk

Čas počitnic

Morda vas bodo te vrstice našle že na počitnicah, morda doma, ker ste se že vrnili z dopustovanja, morda pa ste med tistimi, ki iz takih ali drugačnih razlogov niste odšli na poletno letovanje. Tudi letos bo naslednja številka Novega glasa prišla v vaše roke, drage bralke in bralci, prvega septembra, takoj po avgustu, ki je že pregovorno mesec počitnic, oddiha, ki ga vsakdo od nas še kako potrebuje. Pa vendar gre naša misel najprej k tistim, ki zaradi delovnih obveznosti ne bodo šli na počitnice, k vsem tistim, ki bodo

zaradi bolezni, starosti in ne nazadnje tudi zaradi pomanjkanja denarja ostali doma, v prazni vasi, mestu, ki čez poletje ponavadi postane prava puščava. Vse več je ljudi v naši sredi, ki si ne morejo (več) privoščiti letovanja na morju ali v hribih; gospodarska kriza je grobo načela tudi našo družbo, pravijo, da bo v prihodnje še težje. Med nami so tudi taki, ki na počitnice nikdar niso mogli, a zanje skorajda ne vemo, ker v naši družbi, ki prisega samo na zunanji videz in kričavost, nimajo glasu, kot v naši potrošniški družbi na žalost nimajo glasu brezposelni, bolni in ostareli, na rob dogajanja družbe potisnjeni ljudje, ki jim poleg sredstev za normalno življenje primanjkuje predvsem

naše solidarnosti in človeške topline, včasih samo nekaj naše pozornosti, morda samo nekaj naših preprostih, toplih besed, ki naredijo življenje lepše, človeka vredno. Živimo v družbi, ki prisega na denar, na uspeh in na zabavo za vsako ceno. To sicer nima veliko skupnega s človečnostjo in še manj s krščanskim načinom življenja, a dejstvo je, da predvsem mladi prisegajo na zabavo in spet zabavo, kar bo najbolj razvidno iz cenenih in plitkih, "rumeno nizkih" televizijskih oddaj, ki bodo s svojo praznino čez poletje vdirale v naše domove. Zato samo skromna misel in želja pred počitnicami, ki vam jo ponujamo v razmislek. Privoščite si teden dni brez televizije, izključite tudi radio v jutranjih

urah in stopite na plan, prisluhnite jutru in pticam v njem, sedite na vrt, v park, ob mrzlo reko, na travnik pod košato drevo, ki ga čez leto niti ne opazite, pojdite na sprehod po stezi iz vaše mladosti, zaraščena je, a je še vedno steza, po kateri ste hodili, ko ste bili otroci, s starši, ki jih morda ni več, a ste z njimi hodili, jo živeli. Privoščite si požirek sveže vode v naravi in tišine, naužite se barv in razkošja zelene doline, v kateri bi radi živeli, ste morda kako drugače navezani nanjo, pojdite na sprehod ob morju v zgodnjih jutranjih urah, ko gruče turistov še spijo, in se boste zato sami v neverjetnem šepetu valov naužili večnega dihanja prešernega morja, ki je neizmerno povedno. Pojdite zvečer v vinograd iskat zoreče grozdje, v svežem jutru si

v rosi privoščite figo, jabolko, hruško, naredite nekaj zase, privoščite si nekaj prepotrebnega miru v naravi! Imejte radi svoje otroke in jim zato za teden dni prepovedajte gledanje risank po televiziji, najдите čas za obisk tistih sorodnikov, ki jih dajeta starost in bolezen! In na koncu še misel človeka, ki bi rad prebral ogromno knjig, a ve, da je še kako res, kar je nekoč videl z živo rdečimi črkami napisano na majici ameriškega študenta: "So many books, so little time!-Tako veliko knjig, tako malo časa!" Vzemite knjigo pod pazduho, ulezite se na travnik in odpotujte z njo, nobenih dolgih kolon vozil, nobenega čakanja, ničesar dolgačasnega in utrujajočega ne bo! Lepe počitnice vam želimo!

Pogovor

Prof. Emidij Susič
o mednarodni konferenci
manjšinskih jezikov in
položaju Slorija

3

Pogovor

Zanimiva življenjska
zgodba kulturnega
delavca
Vekoslava Batista

14

Pogovor

Odmevi s koncerta MTV v Trstu v pogovoru z voditeljico glasbenih programov Victorio Cabello

15

Obvestilo

Cenjene bralke in bralce obveščamo, da bo tudi letos Novi glas odšel na počitnice za dva tedna. Naslednja številka Novega glasa bo izšla v četrtek, 1. septembra. Sodelavce prosimo, da zapise pošljejo do petka, 26. avgusta. Uprava v Gorici bo zaprta od 15. do 19. avgusta.

Draga mladih v Celju in jeseni na Opčinah

"Dragocena priložnost, da se mladi srečajo in skupaj debatirajo!"

Glede na to, da se mora današnja družba soočiti z vedno bolj zahtevnimi izzivi, se mi zdi Draga mladih nadvse dragocena priložnost, da se mladi z obeh strani meje lahko srečajo in o aktualnih temah skupaj predebatirajo.", so besede Vide Petrovič, znanega obraza RTV Slovenija, ki bo v soboto, 3. septembra, ob 10 uri, v parku Finžgarjevega doma na Opčinah, predavala na temo solidarnosti. Poleg Petrovičeve bosta za predavateljsko mizo zaključnega srečanja Drage mladih 2005 sedla tudi bivši namestnik direktorja Sio-la, Miran Kramberger, ter psiholog dela in predsednik fakultete za Mednarodne in diplomatske vede v Gorici, Pier-

giorgio Gabassi.

Pobuda, ki je nastala kot mladinska verzija upeljane Drage "starejših" (kot jo mladi neuradno imenujejo), je z leti doživela zanimiv razvoj. Danes namreč forum sestoji iz dveh delov, in sicer iz julijskega, ki se odvija v Sloveniji in ki je s časom postal osrednji del celotne pobude, ter zaključno septembersko srečanje, ki poteka pod tradicionalnim open-skim šotorom.

Prva faza letošnje izdaje mladinskega intelektualnega foruma se je odvijala v Celju, med 8. in 10. julijem; ta je bil glede na odzive eden najuspešnejših doslej. Poleg uradnega dela srečanja, med katerim so mladi udeleženci letošnjo temo obravnavali z antropološkega,

teološkega, filozofskega in sociološkega zornega kota, so organizatorji poskbeli tudi za raznolik družabni del, glede katerega velja še posebej omeniti številne delavnice (od kulinarčne do fotografske, od debatne do delavnice, namenjene tehnikam javnega govornišstva idr.), kot tudi vodeno pokušnjo lokalnih vin ter ogled komedije.

Zamejski del DM 2005 se od julijskega precej razlikuje. Ostal je namreč zvest svoj prvotni verziji in se torej odvija istočasno z Drago "starejših" (ki se prične v petek, 2. septembra, in se konča v nedeljo, 4.). Glavna posebnost openškega dela mladinskega foruma pa je predvsem ta, da so prirejene delavnice namenjene predvsem mladim v zamejstvu, in sicer zato, ker je njihov glavni namen predstavitev rednega delovanja krožkov, ki se nato odvijajo skozi vse leto.

Program septembrskega dela DM 2005 je torej naslednji: od ponedeljka, 29. avgusta, do petka, 2. septembra, bodo s svojim delovanjem pobudo otvorile mednarodna, časnikarska, plesna, likovna in debatna delavnica. V soboto, 3. septembra, ob 10. uri, bo potekalo osrednje predavanje na temo "solidarnosti", temo, ki jo bodo tokrat - z razliko od julijske variante - predavatelji obravnavali predvsem z medijskega, ekonomskega in psihološkega zornega kota. Sledila bo običajna debata. Draga mladih 2005 se bo nato uradno zaključila še isti dan z družabnim večerom. Info in prijave: www.dragamladih.org ali pa draga_mladih@yahoo.co.uk

Erika Hrovatin

Na dnu...

Festivalsko življenje

Filmski festival "Amidei" je trajal deset dni. Deset dni sem živela v posebni realnosti. Zunaj razbeljeni dnevi, ki ti lepijo tkanino na telo, vsakojutranja neuslišana želja, da bi nebo osivelo. Teden stalnih jutranjih in nočnih voženj iz Trsta in proti Trstu, blaženost ob zadnjih treh dneh pri Urši v Novi Gorici, ko se mi je pot skrajšala na stalno prehajanje meje s staro Gorico in dovolj.

V vročih urah sem se potapljala v črno-bele filme izpred nekaj desetletij, odkrivala, kako je človek sploh univerzalen, skozi čas in prostor. Kavne skodelice, mošnjiček z drobižem, težka torba polna pripomočkov za celodnevno filmsko spremljanje, papirji, knjige, platenke z vodo, zobna ščetka in dezodorans, ogromne solate z mozzarella in ogreti brioshi iz peči. Občutek, da živiš v neki dimenziji izven realnosti, srkaš podobe iz platna, poslušas režiserje, ki skušajo razlagati svoj občutek, da bi se tak film sploh rodil, milijon besed in milijarda podob, trudna vožnja domov ob enih zjutraj in peščica trenutkov, ki jih ne pozabiš. Iranskega režiserja Kiarostamija, čigar oči se že celo življenje vnamajo ob katerikoli svetlobi in je zato primoran stalno nositi temna očala. Sprašujem se, kako se človek počuti, ko ti postavljajo vedno ista (neumna) vprašanja, kako moraš vedno znova razlagati to, česar ne bi rad razlagal, samo delal, samo ustvarjal. Pred kratkim so mu v Bologni postavljali vprašanja, ki so bila izključno vezana na novega predsednika v Iranu. Kot da bi katerekoli izmed nas vpraševali izključno o manjšinski politiki. Po spletu srečnih okoliščin mi zvečer podari katalog svojih črno-belih fotografij. "Snow white". Belina, natisnjena na črne liste, odsev luči,

senca drevesne krošnje, stopinje v snegu. Izustim, da je povsod v njegovih slikah občutiti neko spajanje med statičnostjo in gibanjem, gibanjem Narave pod vso tisto belino. Skozi tista temna očala opolnoči me v odgovor vpraša: "Pravzaprav... kakšen je Vaš poklic?" Saj res: kakšen je moj poklic? Blagoslavljam željo in potrebo po pisanju, obožujem spajanje podob v neko celoto v televizijski montažnici, a tako daleč sem od tistega zavzetega prepričanja, da ustvarjaš točno to, kar si. Nasmehnem se in odgovorim: "Delam ravno to, kar Vi so-vražite: televizijo". V popoldanskih urah je na javnem srečanju povedal, kako se pred televizijskim ekranom ne uspe koncentrirati, kako je vse prehitro, preveč odsekano. In - skoro opravičujoče - odvrne: "Mogoče občutim to distanco, ker nikakor ne morem stati pred televizijsko kamero". Kljub pozni uri in temnim lečam uspeh uzreti velike temne oči, ki se takoj vnamejo. Kot oči tistih krav na katalogu fotografij "Vache", ki sem mu ga sama podarila. Ob koncu tega posebnega obdobja mi ostajajo polni zvezki, nekaj naslovov, Kiarostamijeve poezije in fotografije, zvezek, ki sem ga kupila v Novi Gorici in ima - naključja so včasih neverjetna - na platnici ravno belino snega in vrsto spokojnih dreves, napis z majhnimi črkami na snegu "Live your life while you have it". Živi življenje, medtem ko si v njem. Ravno tisti "Okus češnje", kot naslov Kiarostamijevega filma, ki je bil pred leti nagradjen v Cannesu. Ko se odločiš za življenje in ne za samomor, potem ne moreš ne občutiti letnih časov, dotika vode, okusa češnje. Na javnem srečanju z režiserjem mu psihoterapevka pove, da so njegov film uporabili na pogovorih z osebami, ki bi se lahko odločile, da se vsemu temu odpovedo.

Svet slovenskih organizacij o današnjem stanju manjšine

O nedelu paritetnega odbora in o grobi oskrunitvi

Svet slovenskih organizacij je na svoji zadnji seji pred poletnim premorom razpravljal o položaju slovenske manjšine, zlasti še o zastoji pri delu paritetnega odbora ter o poročilu komisije Sveta Evrope. Uvodoma je ostro obsodil oskrunitev Trinkovega groba na Trčmunu, kar je posledica sistematičnega odklanjanja pravic slovenske manjšine s strani sedanje vlade in koalicije strank, ki jo podpirajo. To predstavlja pravo izzivanje, katerega cilj je stopnjevanje napetosti ob meji v trenutku, ko to ne koristi nikomur, ne institucijam in niti strankam, ki se že pripravljajo na parlamentarne volitve. Odbor je izrazil solidarnost Beneškim Slovincem, ki so prav v osebi Ivana Trinka preizkusili nenaklonjeno politiko državnih organov in institucij do manjšine.

Odbor je ugotovil, da je zastoj pri delu paritetnega odbora treba pripisati italijanskim vladnim organom, ki sistematično zavračajo kakršnokoli možnost izvajanja zaščitnega zakona. V zvezi s tem je odbor tudi pozitivno ocenil poročilo komisije Sveta Evrope o italijanskem neizvajanju evro-

pskih kriterijev pri odnosih z nekaterimi manjšinami. V prvi vrsti velja to za rimsko ravnanje s slovensko manjšino. Pozitivno je odbor SSO-ja ocenil tudi priprave na napovedani deželni zakon o odnosih z

veniji. Odbor SSO-ja je pozitivno ocenil odločitve slovenskih političnih in vladnih krogov, da uredijo odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu. Zadevni osnutek ima določene prednosti in je izraz nove

volje do urejanja odnosov s slovenskimi manjšinami, vendar je mestoma preveč splošen in v svoji načelnosti premalo konkreten. Vsekakor bo razprava v parlamentu dala možnost za morebitna dopolnila in popravke.

Poleg tega je odbor SSO-ja tudi zavrnil kot zavajajoče in neresnične trditve, ki so bile na račun krovnih organizacij v Italiji izrečene ob koncu letošnjega vseslovenskega srečanja, ki je bilo 7. julija v Državnem zboru v Ljubljani. Obtožba, da krovn

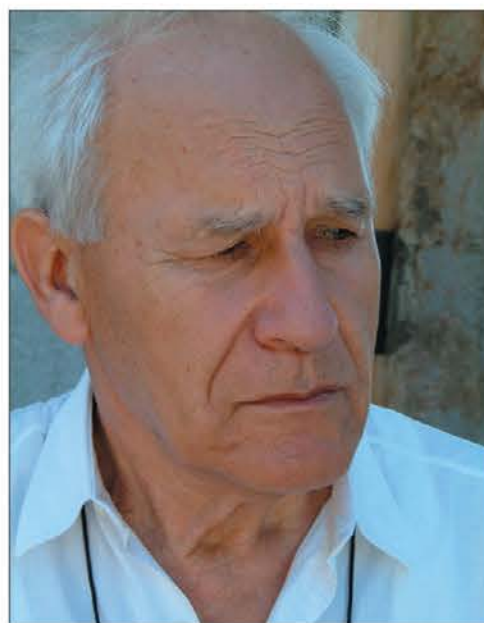

Foto JMP

ni organizaciji obdržita zase sredstva, ki jih za finansiranje slovenske kulturne dejavnosti v zamejstvu dobivata iz Urada, je popolnoma neutemeljena in lažniva. Take trditve in govorice, ki jih širijo zainteresirani krogi, samo kvarijo splošno podobo položaja v manjšini in ugledu krovnih organizacij.

va Detele o novelah tržaškega pisatelja, ki so izšle pod naslovom Rože za gobavca v prevodu Mirelle Urdih Merku'. V isti številki Loga je objavljena tudi ocena nemških prevodov pesmi Srečka Kosovele, ki jih je v bibliofilski publikaciji Mein Gedicht ist mein Gesicht - Moja pesem je moj obraz pri zgorneavstrijski založbi Thanhšuser objavil prevajalec Ludwig Hartinger.

Boris Pahor v nemščini

Prevajalka Mirella Urdih Merku' je pred kratkim prevedla roman Mesto v zalivu tržaškega pisatelja Borisa Pahorja, ki je izšel pri celovski založbi Kitab Verlag pod naslovom Stadt in der Buch. Tržaška rojakinja je v nemščino že prevedla Pahorjevo Nekropolo in tudi zajetno zbirko njegovih no-

vel, o čemer smo lansko leto v našem časopisu že pisali. Prevod Mesta v zalivu je že četrta knjiga Borisa Pahorja v nemščini, vse so bile izdane v zadnjih osmih letih. Dunajska revija Log, ki je posvečena širjenju mednarodne književnosti, pa je v številki 105/106 letošnjega leta objavila razmišljanje urednika Le-

Povejmo na glas

Počitek priložnost za osvežitev pogledov

Ko se ob zaključku delovnega ali šolskega leta pričnejo tedni počitka, se pravzaprav zavemo, da kako veliko vrednoto gre, ko imamo v mislih možnost oddiha in razbremenitve. Zavemo se te vrednote, saj se šele znotraj nje spomnimo, kako silovito in hitro potekajo naši tedni in meseci vse od zadnje jeseni do tukašnjega poletja. Tedne in mesece nas dogodki dobesedno prehitevajo, prebijamo se skozi številne obveznosti in nam skorajda vedno primanjkuje časa in s tem notranjega miru. Izvedenci zatrjujejo, da se večji del svojega delovnega leta nahajamo v stresni situaciji ne glede na to, ali jo v sebi prepoznavamo ali ne. In stresna situacija je na poseben način otrpla duševnost, ki se pač na ta način ogradi oziroma zazida pred navalom novih in novih informacij, izzivov in obremenitev. V takšnem stanju pa je pogostoma sila težko, če že ne nemogoče, vzpostavljati jasne in razbremenilne poglede, ki nam edini lahko zagotavljajo možnost trdnih opredelitev in to bodisi v našem zasebnem življenju kot v širših obzorjih tja do svetovnih, da ne rečemo globalnih dogodkov. In dogodkov je vse več in vse več, naš manjšinski prostor v ničemer ne zaostaja za vsemi drugimi, tudi tistimi največjimi, saj je značilnost današnjega trenutka, da vsi dogodki, kje koli se že zgodijo na zemeljski obli, enako odmevajo povsod in si utrejejo pot do najmanjših zaselkov, kar pomeni, da odročnih krajev več ni. Svet vse bolj postaja en sam skupni dom in je podoben dvorišču, proti kateremu se nagibajo stavbe vseh ce-

lin. V tem smislu je svet, z njim tudi naš prostor in vsakdo od nas, v nenehnem spreminjanju, zagotovo v večjem, kot se tega zavedamo ali si upamo zavedati. Spreminja se globalno ravnotežje velikih političnih sil, soočenje z muslimanskim svetom je vse trše in trše, vojaško ukrepanje nam ne more vlivati več kot toliko zaupanja, vendar zanj kot da ne najdemo pravega nadomestila. Enako je na ravni življenja posameznika, zasebnosti, odnosov v najožjem osebnem krogu. Število razpadlih zakonov je znotraj zahodne kulture izjemno visoko in se nenehno viša, odnosi kot da se dandanes vzpostavljajo drugače kot v preteklosti, na vsak način je njihova doba krajša, v večini primerov se končajo sporazumno in že nastajajo novi in novi. Skratka, dinamika življenja v planetarnem in osebnem življenju se stopnjuje, svet se preobraža vse hitreje in to človeka zagotovo ne pomirja in ga ne more navdajati z gotovostjo, zato še kako potrebujemo predah in potrebujemo počitek. Ni dvoma, predah in počitek potrebujemo, da uredimo misli, da odpravimo nesporazume s svojimi bližnjimi in da na novo ugotovimo, kje se pravzaprav nahajamo, v katero smer plovemo v svojem osebnem življenju in v življenju ostalih večjih skupnosti, ne nazadnje tiste svetovne.

Dandanes zato počitek ni neodgovorno lenarjenje, je nujna prenova, ki lahko nam in vsem drugim približa znosnejša, spokojnejša in bolj smiselna obzorja.

Janez Povše

Živeti prostor in čas

Bralke in bralci, ki berete te moje zapise, mimogrede: hvaležen sem vam in tudi vaše pomisleke in odzive na zapise skušam upoštevati, saj ste vendarle le bralke in bralci edini moralni lastnik časopisa! Boste opazili, da se zadnje čase vse bolj ukvarjam z našo družbo, v kateri se sam ne najdem, kar lahko pripisujem tako dejstvu, da sem vse bolj blizu petdeset letom, kot tudi hitrim spremembam, ki seveda tako ali drugače vplivajo tudi name.

V pričujočih vrsticah, ki so napisane v pasji, zares neznosni vročini avgustovskih dni, ne mislim ponavljati že starih dejstev, da se naša družba spreminja, kot tudi ne želim ponovno pisati o tem, kako pogrešam tisto kmečko družbo, iz katere sem sam kot toliko mojih vrstnikov prišel, a jo je za vedno zabrisal čas, jo je odnesel s seboj razvoj, ki mi je v zameno podaril vrsto udobnosti, a odnesel s seboj veliko stvari, ki jih resnično pogrešam, solidarnost in toplo človečnost t.i. malih ljudi še najbolj.

Če se sam borim, da vsega lepega in dobrega, ki sem ga prejel v otroških letih, ko je bilo pomanjkanja dobrin veliko, a dobrega med nami več, kot ga je danes, v današnji hitri in vsega siti ter predvsem vsega naveličani družbi, ne bi izgubil, pa skušam istočasno tudi živeti po nekaterih načelih, ki gotovo niso ne hčere ne sinovi današnje potrošniške družbe, ki prisega samo na uspeh, zabavo in denar. Iz rojstne vasi in iz svojega otroštva sem prinesel lepo, čisto človeško, a zelo lepo navado, da vsakega sosedo vedno in vsak dan znova toplo pozdravim, a kaj, ko je to v kraju, kjer danes živim, prej posebnost kot navada. Mirno vam lahko zaupam, da sam v furlanski vasi pri Ogleju, kjer živim, vztrajam že dvajset let in skoraj vsak dan iz avta pokimam sosedu, ki mi še niti enkrat ni odzdravil, tudi takrat ne, ko sva se srečala sama na cesti v vasi. To počnem zaradi samega sebe in ne zaradi njega, ker si po toliko letih gotovo ne zasluži več, da bi ga pozdravil: kot psoglavce vedno skloni glavo in nekaj išče na tleh, na obrazu mu še nisem videl nasmeha, kaj šele sreče. Prav tako izjemno težko prenašam čisto furlansko, sam bi skorajda rekel, da kranjsko navado, vseprisotnih visokih in malih zidkov in mrež okrog hiše, vhodnih vrat, ki se avtomatično na vrt zaklepajo, mrež in vedno novih ovir okrog hiš, ki naj bi bili topli domovi, je pa veliko vprašanje, če le-to zares so.

Ne vem, kako se vi počutite, a meni je čisto dovolj, da me samo enkrat nekdo sprejme na zaprtih vhodnih vratih na vrt in z mano govori čez ograjo ali zid. Bodite gotovi, da nikdar več ne bom pozvonil pri njem, zagotovo ne nikdar več, ker zares ne prenašam te tako sodobne in zelo prisotne "sprejemnice na borjaču", kot moja mati slikovito imenuje današnjo grdo navado, da gosta, četudi naključnega, a vedno gostal, ne povabiš v hišo in ga tako "sprejemaš" kar na dvorišču ter mu tako nedvoumno daješ vedeti, da pri tebi ni zaželjen!

Daleč od tega, da bi koga obsojal, živimo pa le v družbi, kjer je zasebnost sveta stvar, mar ne? Samota pa je tudi pogosta spremljevalka naših sosedov, še posebno takrat, ko pride starost pred vrata, dodajam sam! Samo svoje nelagodje v tej družbi in v tem času, ki sta mi edina dana živeti, ker je življenje eno samo in samo eno, ugotavljam in se sprašujem, kaj se dogaja v glavi mojega sosedo, ki svojega otroka ne pusti, da bi se igral z arabskimi otroci iz sosednje s tuji prepolne hiše in raje svojega razvajenega edinčka drži zaklenjenega za trdnimi in seveda avtomatičnimi vrati svojega vrta.

Ker v tej neznosni vročini nočem biti hudoben, bom zapisal samo to, da ga ne razumem, a vam na tiho lahko zaupam, da mu večasih samoto le privoščim, in njegove gole, bele stene varnega doma tudi, praznino vedno prazne sprejemnice pa itak!

Malce noro je le to, da je moj sosed domačin in svojemu otroku prepoveduje prostor in družbo, ki mu sicer pripadajo, da je grozljivo. Živahni arabski otroci, ki mi že jutraj kričijo z drugega nadstropja v pozdrav vprašanje: "Luka, Luka?", radi se namreč igrajo z našim najmlajšim otrokom, so dobesedno zasedli travnik pred našimi hišami, igrajo se z našimi otroki, ko naših ni, pa se igrajo sami, saj jih je veliko.

In v spomin mi prihaja imeniten Srb, ki mi je pred leti grobo, a slikovito povedal, zakaj bodo Srbi za vedno izgubili zibelko srbskega naroda, Kosovo: "Kdor je lastnik ovac, bo gotovo tudi lastnik pašnikov!" In tudi zato sem skorajda privoščljivo vesel, ko sosed pogleda v tla, da me ja ne bi pozdravil, ko gre mimo naše hiše.

paljk@noviglas.it

Slovenski raziskovalni inštitut je pred mesecem dni priredil pomembno mednarodno konferenco o manjšinskih jezikih. Na podlagi te iztočnice se je razpredel pogovor s prof. Emidijem Susičem, ravnateljem Slorija.

Pred nedavnim je v veliki dvorani nekdanjega Narodnega doma potekala mednarodna konferenca o manjšinskih jezikih. Tokratno izvedbo je pripravil Slovenski raziskovalni inštitut. Kako je Slori snoval tako širok in pomemben načrt?

Mednarodne konference o manjšinskih jezikih - International Conference for Minority Languages (ICML) od leta 1980 potekajo vsakokrat v drugem kraju. Sodelavci Slorija so se udeležili nekaterih konferenc v minulih letih in so ponudili ožjemu odboru, ki skrbi za izvajanje te pomembne pobude, možnost, da se 10. Mednarodna konferenca letos odvija v Trstu in da bo za organizacijo poskrbel Slori. Ker je odbor menil, da je Slori primerna ustanova za tak znanstveni podvig, je to ponudbo z veseljem sprejel. Tako so sodelavci Inštituta na 9. Kongresu v Kiruni na Švedskem že pred dvema letoma predstavili osnutek programa 10. kongresa, ki naj bi se odvijal v Trstu. Priprave so torej stekle že pred dvema letoma, v začetku nekoliko bolj umirjeno, po novem letu pa s pospešenim ritmom. Organizacija takega mednarodnega posveta nujno terja daljše obdobje in veliko energije. Takoj v začetku je treba pripraviti spletno stran, opredeliti teme za sekcije, poiskati glavne predavatelje za plenarna zasedanja, obvestiti tiste izvedence in raziskovalce, ki se za to problematiko zanimajo in so povezani v elektronsko mrežo, pripraviti tiskano obvestilo o kongresu in ga potem deliti oziroma razpošiljati na čim več mednarodnih srečanj s podobno tematiko tako manjšinsko kot jezikovno, in tako naprej. Potem je treba poskrbeti za primerno bivanje udeležencev, ki se prijavljajo, zbirati njihove povzetke referatov, ki jih Znanstveni odbor pregleda, odobri ali zavrne, določiti kraj, kjer bo kongres potekal v plenarnih zasedanjih in po sekcijah, in ne nazadnje misliti tudi na finančno plat z iskanjem vseh možnih podpor in sponzorjev. Pri vseh stikih je sporazumevalni jezik seveda večinoma angleščina, ki je tudi - razen redkih izjem - delovni jezik srečanja.

Program dvodnevne mednarodne srečanja je bil pester in raznolik, označili bi ga lahko za pravi maraton jezikovnega raziskovanja na področju manjšin. Ko je konferenca že mimo, bi lahko povzeli določene izsledke in jih zbrali pod skupni imenovalec?

Program konference je bil strogo delovnega značaja in je predvideval res veliko število referatov. Nekateri raziskovalci, ki so se prijavili in poslali povzetke referatov, smo morali celo naprositi, naj sintetično predstavijo izsledke svojih raziskav na panojih. Tak

način, ki je v navadi na tovrstnih kongresih, se označuje kot predstavitev "posterjev". Težko je povzeti vsebino referatov in pri tem ugotoviti neki skupni imenovalec ali splošno skupno vsebinsko temo. Kot se običajno dogaja na tovrstnih srečanjih, so se referati delili na take, ki so imeli bolj teoretsko vsebino, in take, ki so se osredotočali na analize, študije in raziskave o konkretnem položaju raznih manjšinskih jezikovnih

Foto JMP

skupnosti. Vodilna misel, ki je bila v ozadju celotnega kongresa in je predstavljala seveda tudi izhodišče referatov plenarnih zasedanj in tistih v sekcijah, je bila pravzaprav ohranjanje in po možnosti utrjevanje jezikovnih manjšinskih skupnosti na vseh področjih družbenega življenja in v vseh medetničnih okoljih v luči institucionalnega širjenja in postopnega integracijskega procesa v EU. Naslov posveta je namreč bil "Manjšinski jeziki v Evropi po letu 2004: problemi in izzivi".

Kot je Slori pred konferenco poudaril, je bil govor o problematikah manjšin le v določenih izbranih krogih na zahodu, medtem ko je železna zavesa o tematiko popolnoma zakrivala. Katere so bile torej dinamike, ki so pripomogle k temu, da je vprašanje manjšin prodrla na področje političnih in univerzitetnih ter družbenih sfer na vzhodu?

Mislil, da je k temu pripomogel splošni proces demokratizacije družbe tako na političnem kot na širše civilnem področju. Tak proces sprosti vedno tiste silnice ali energije, ki so jih razni režimi do takrat, večkrat tudi s silo, skušali izničiti, a so se ohranile in tlele kot žerjavica pod pepelom. To se je zgodilo tudi z narodno, etnično ali jezikovno identiteto, ki velikokrat ne zamrejo popolnoma, posebno če jih skušajo s silo zatreti ali izničiti. Prav gotovo so k temu, da se sedaj tako jezikovna kot manjšinska problematika postavlja med vidnejše probleme v vzhodni Evropi, pripomogle tudi nekatere zahteve EU ob prijavah na priključitev v zvezo novih članic s tega območja.

Romano Prodi trdi, da smo v

Evropi vsi manjšinci. Ali je to utopična ideja, ali bomo nekateri ostali bolj manjšinci od drugih - če se poslužimo Orwella - ?

Če je Romano Prodi s tem mislil, da vsi Evropejci pripadamo skupnostim, ki so manjšinske, je z določenega zornega kota imel prav: na podlagi gole številčnosti je to neizpodbitno. Vendar ko v družboslovju govorimo o manjšinah in večinah ali bolje o manjšinskih in večinskih dominantnih skupnostih, jih tako opredeljujemo na podlagi večje ali manjše družbene moči, s katero razpolagajo v določenem kontekstu ali sistemu. Če nekoliko poenostavim, lahko imam nemško skupnost za večinsko na Južnem Tirolskem, za manjšinsko pa v italijanskem državnem sistemu. Navadno imajo stvari, ki jih postavljamo v isto kategorijo ali skupino, enake ali podobne značilnosti. V tem primeru se mi ne zdi umestno postavljati vse evropske narodne, etnične ali jezikovne skupnosti v isto kategorijo ali skupino. Na podlagi različnih družbenih faktorjev, posebno na podlagi "manjšinskosti", to je večji ali manjši družbeni moči, ne vidim, kako je mogoče postaviti v isto skupino manjšin Albance, ki živijo v

sklopu albanških jezikovnih otokov v južni Italiji, Frizijce, Basko, Furlane in Italijane, Francoze ter Nemce kot pripadnike večinskih narodov. Res, menim, da je treba dopolniti to, kar je Prodi izjavil: v Evropi smo vsi manjšinci, a eni so to bolj, drugi pa manj!

Organizacija mednarodne konference je bila gotovo priložnost, s katero je Slori pridobil na ugledu. katerim nadaljnjim izjavam gre naš zamejski inštitut naproti?

Neskromno bom priznal, da je Slori pri tej pobudi žel veliko pohval tako s strani profesorja Durka Gorterja, glavnega neutrudnega člana ožjega organizacijskega odbora, ki skrbi za izvajanje kongresov, kot s strani vseh ostalih udeležencev. Pohvalili so tako vsebinski plat - to je izbor glavnih referentov na plenarnih zasedanjih - kot tudi ožjo organizacijsko plat. Vse je res potekalo v najlepšem redu. Pohvala gre vsem sodelavcem Slorija, posebno pa skupini mladih sodelavcev in raziskovalcev, ki jih je spretno vodila dr. Suzi Pertot. Njihova je za sluga, da je vse brezhibno potekalo. Za uspeh konference se je treba zahvaliti tudi Visoki šoli modernih jezikov za tolmače in prevajalce Univerze v Trstu, ki je dala na razpolago prostore (Narodni dom) za posvet, in vrsti sponzorjev; to so bili Avtonomna dežela Furlanija - Julijska krajina, Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Občina Trst, Zadržna kraška banka, Agencija ALAT iz Trsta, Vinogradniki člani Kmečke zveze in Velox s.r.l.

Prvi izziv, ki ga je Inštitut že sprejel in se bo z njim spoprijel v bližnji prihodnosti, je objava izbora referatov pri enem ali dveh mednarodnih izdajateljih ter prava spletna strani z vsemi referati. Ostale pobude pa so stvar letnih ali večletnih raziskovalnih projektov, ki jih sodelavci Slorija izvajajo posebno na šolskem in sociolingvističnem področju.

Kakšna pa bo prihodnost informativnega centra, ki ga Slori soupravlja z Narodno in študijsko knjižnico v Narodnem domu? Ali se je načrt info-pointa obnesel?

Mislil, da se prva faza projekta, ki se tiče informacijskega središča v Narodnem domu, uspešno izvaja. Naj poudarim, da bi to morala biti le začetna faza širšega načrta, ki predvideva ustanovitev mreže takih, seveda okrepljenih, središč informacijsko-dokumentacijske narave, mislim vsaj po enega v vsaki od treh obmejnih pokrajin Furlanije-Juljske krajine, kjer živimo bolj strnjeno Slovence. Ta informacijsko-dokumentacijska središča bodo v nekem smislu popolna takrat, ko si bodo pridobila tudi določeno kulturno vlogo tako znotraj manjšinske skupnosti same kot v širšem medetničnem prostoru. Da bo ta načrt, ki se mi zdi zelo potreben ne le za slovensko manjšinsko skupnost, popolnoma zaživel, pa je nujno, da ima podporo celotne manjšinske skupnosti in matic, pa tudi večinske skupnosti, če upoštevamo trditev, da so manjšine "bogastvo" za širšo skupnost, v kateri živijo. S takimi središči se ne bi okoristila le manjšinska skupnost; lahko bi postale "servisne točke" in neke vrste "izložbe" tako za skupni slovenski kot širše kulturni, medkulturni in medetnični prostor.

Še vprašanje univerzitetnemu profesorju Susiču. Kriza italijanske univerze je že dalj časa predmet razprave. Klestenje sredstev je ponekod privedlo celo do tega, da fakultete nimajo denarja za nakupovanje knjižnega materiala... Zaradi nenaklonjenih ekonomskih razmer se vedno večje število mladih raziskovalcev odloči za tujino. Po kateri poti bi lahko po vašem mnenju našli rešitev iz te zagonetke?

Odgovor na to težko vprašanje lahko zasledimo že v debatah, polemikah in razpravah, ki so se do danes in se bodo gotovo še v bodočnosti vrstile: raziskovanju, ali bolje ustanovam, ki se s to dejavnostjo bavijo, od univerze do najmanjših raziskovalnih inštitutov, bi morala država dodeliti več finančnih sredstev. Mislil, da je Italija trenutno precej nizko na lestvici med bolj razvitimi državami, kar se tiče deleža celotnega družbenega dohodka - torej javnih in privatnih finančnih sredstev -, s katerimi lahko razpolaga raziskovalna dejavnost na vseh znanstvenih področjih. Ker se predvsem Italija, a tudi Evropa, nahaja v ne prav pozitivni gospodarski fazi ali celo v ekonomski krizi, se mi zdi, da kratkoročno ne državni ne privatni sektor ne bosta mogla vlagati več finančnih sredstev v raziskovalno dejavnost. Ta perspektiva ne daje velikega upanja za nadaljnji gospodarski zagon, ki navadno sloni prav na inovativni raziskovalni dejavnosti osnovne in tehnološke uporabne narave. V nekem smislu se nahajamo, vsaj kratkoročno, v negativno uravnanem začaranem krogu.

Igor Gregori

Veliko zanimanje za misel svetega očeta Benedikta XVI.

“Ratzingeritis”, mrzlica letošnjega poletja

Ni prava bolezen, dejstvo pa je, da v letošnjem poletju v knjigarnah kar mrgolijo številne uspešnice nekdanjega nemškega kardinala Josepha Ratzingerja, že več kot 100 dni papeža Benedikta XVI. Zanimanje za misel nekdanjega strogega prefekta, kustosa katoliškega nauka, se transverzalno na desni in levi - širi kot prava epidemija. Že s svojim nagovorom na pogrebni svečanosti Janca Pavla II. je Ratzinger posredno opozoril na svoje človeške vrline, zaradi česar so ga ljudje kmalu začeli gledati drugače, s simpatijo. Pred vstopom v konklave pa je z govorom o relativizmu današnje družbe izzval mislece, filozofe in sociologe, ki z radovednostjo preresetavajo prefinjeno misel enega največjih sodobnih teologov. Časopisi in televizija spremljajo vsak njegov korak in besedo; ker pa živimo v medijski družbi, v svetovnem medmrežju bohotno cvetijo tudi spletne strani (zlasti mladih!) “navijačev” belolasega Nemca. T.i. “Ratzinger Boys” in razni “prijatelji kard. Ratzingerja” stalno ažurnirajo tudi resne vsebine in ustvarjajo bogat arhiv kardinalovih javnih govorov (gl. www.ratzingerfanclub.com ali www.ratzinger.it); poleg tega pa še prodajajo majice s kardinalovim portretom...

Ratzingerjevih knjižnih uspešnic je v knjigarnah na raz-

polago vsaj petdeset. Zlasti v katoliških knjigarnah lahko zainteresirani najdejo cele omare, posvečene njemu; več polic napolnjuje tudi v “templjih” levičarskih izobražencev (npr. Feltrinelli). Poleg številnih življenjepisov se najdejo zahtevne publikacije za “trde zobe”, kot npr. Uvod v krščanstvo (Introduzione al Cristianesimo, izšla je leta 1968, doživela je 12 izdaj in prevode v 17 jezikov), pa tudi knjige za širšo publiko, kot npr. Benediktova Evropa (L'Europa di Benedetto) o krizi

sodobnih kultur, ali knjiga, ki jo je pred nekaj leti izdal pri založbi Mondadori skupno s predsednikom italijanskega senata Marcellom Pero Brez korenin (Senza radici). Ljudje se sprašujejo, kako to, da misel bavarskega papeža zani- ma najrazličnejše kroge. Strokovnjaki ugotavljajo, da je ključ za razumevanje tega vprašanja v radovednosti, ki jo Ratzinger vzbuja v izobražen- cih. Sam papež je namreč izre- den intelektualc, dušni pastir, ki je sicer na preprost način spo-

soben dvigniti spor med različnimi stališči na visoko raven. Je hkrati škof, teolog, ekseget, filozof, ljubitelj umetnosti in sploh kulturnik. Bolj kot na sv. Tomaža Akvinskega je navezan na sv. Avgušтина, ki je bil tudi sam prodoren filozof, teolog, mistik in govornik: od njega se je nalezel sposobnosti prodreti v bistvo Božje besede in to konkretno prevajati v današnje razmere. Ko je Karol Wojtyła nastopil svojo papeško službo, je spričo kriznega obdobja v Cerkvi po drugem vatikanskem koncilu kmalu poklical v Rim teologa, ki se je oblikoval v nemških univerzah. Od vsega začetka, ko je Ratzinger leta 1981 nastopil kot prefekt za kongregacijo verskega nauka, je dokazal, da ima jasne ideje. O omenjeni krizi je že tedaj dejal, da je “zrcalo širše duhovne krize, ki zadeva ves Zahod”. Z njo se mora Cerkev soočiti na področju kulture in misli, ki ga je predolgo zane- marjala. Zato je s teologoma de Lubacom in von Balthasarjem ustanovil revijo Communio, na novo vzpostavil stike s sredstvi javnega obveščanja, prirejal tiskovne konference itd. Z logično utemeljitvijo in s svojo avtoriteto je podrl temelje teologije osvoboditve ter izoliral nekatere oporečniške teologe, ki so koketirali z modernostjo. Zvest koreninam ostaja trdno zasidran v sedanjosti. Tudi zato vzbuja odobravanje in nasprotovanje. Vsekakor pa živo zani- manje.

Danijel Devetak

Kardinal Ambrožič v Sloveniji in v Nemčiji

Torontski nadškof kard. Alojzij Ambrožič se bo sredi avgusta mudil v Sloveniji. V nedeljo, 14. t.m., bo v Dobrovi pri Ljubljani (pod Dobrovo spada tudi njegov rojstni kraj Gabrje) ob 16. uri popoldne daroval zlato mašo. Naslednji teden bo potoval v

Nemčijo, kjer bo v Kölnu od 16. do 21. avgusta Svetovni dan mladih ob prisotnosti papeža Benedikta XVI. in drugih cerkvenih dostojanstvenikov. Kard. Ambrožič se bo srečanja udeležil kot gostitelj zadnjega Svetovnega dneva mladih v Torontu leta 2002.

Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta

Pred tradicionalnim poletnim seminarjem

Teden dni, ki je pred nami, bo za skoraj 90 članic in članov Zveze cerkvenih pevskih zborov iz Trsta spet priložnost, da - tokrat v Laškem - preživijo in doživijo vrsto lepih in koristnih izkušenj. Tradicionalni poletni seminar za pevke in pevce, organiste in zborovodje ter vsaj nekatere njihove ožje sorodnike, bo namreč priložnost, da organisti pod vodstvom priznane pedagoginje prof. Angele Tomanič, poglobijo svoje znanje in spoznavanje literature ter iz- raznih možnosti kraljice instru- mentov; zborovodje in pevke ter pevci pa pod vodstvom uglednih in izkušenih profesorjev Alenke Slokar Bajc in Marijana Potoč- nika naštudirajo nekaj novih sk- ladb in obenem sistematično de- lajo na svoji vokalni tehniki, kar bodo gotovo koristno uporabili tudi pri domačih zborih. Orga- nizatorji bodo letos določen poudarek namenili tudi Ubaldu Vrabcu, saj se bomo decembra spominjali 100-letnice rojstva te- ga našega skladatelja. Seminar pa bo, kot običajno, pri- ložnost tudi za spoznavanje raz- nih kulturnih in naravnih zani- mivosti Slovenije. Letno delovanje ZCPZ stopa s tem v svojo drugo polovico. Po- gled nazaj je kar zadovoljiv in

spodbuden, saj so tradicionalne pobude, kot so božični koncert, revija otroških mladinskih zbo- rov Pesem mladih, sodelovanje pri organiziranju revije Primor- ska poje in tečaj za organiste, ki ga vodi prof. Tomaničeva, poka- zali, da gre za dejavnosti, ki imajo lep odziv, tako med sode- lujočimi pri nastopih kot pri občinstvu. Novejše pobude, kot je tečaj za pritrkovalce s srečanjem, kot je bilo sredi julija v Trebach, pa se lepo uveljavljajo in predvsem obnavljajo že sko- raj pozabljeno ljudsko umetnost. Precej energij so letos spomladl pri ZCPZ naznanili organizaciji počastitve Vrabčeve 100-letnice, ki bo potekala v sodelovanju tu- di z Zvezo slovenskih kulturnih društev, Slovensko prosveto, Gla- sbeno matico in slovenskimi sporedi deželnega sedeža RAI v Trstu, 10. decembra. Proti koncu pa gre tudi muzikološka raziska- va po korih in arhivih cerkva tržaške škofije, ki jo opravlja dr. Rossana Paliaga in ki napoveduje kar nekaj zelo zanimivih in kori- stnih zaključkov.

Po poletnem premoru bo torej jesen kar bogata z redno in izred- no dejavnostjo zborov in ljudi, ki sodelujejo v okviru tržaške Zveze cerkvenih pevskih zborov.

AL

Aktualno

Islam in multikulturna družba

Multikulturnost ni poznamo samo pri posvet- nih zvrsteh kulture, ampak jo pojmujejo tudi kot zblíževanje med verstvi. Zanimi- va je raziskava, ki so jo naredili v lanskem novembru v Nemčiji. 47 % Nemcev je prepričanih, da verujejo kristjani in muslimani v istega Boga. Različni sta samo imeni. Prav tako je velika večina Nemcev prepričana, da sta islam in krščanstvo dve poti do istega (!) Boga, kot je zapisano v 2. suri v Koranu. Po drugi strani pa imajo musli- mani kristjane za nevernike, ker ne molijo istega Boga. To ute- meljujejo z dejstvom, da je neu- rejeno moralno življenje pri mnogih kristjanih za muslimane zadosten razlog, da odklanjajo zahodno kulturo z njenimi vred- notami in tako tudi krščanstvo.

Ta ugotovitev ni nepomembna. Dejstvo je, da pri marsikaterem Evropejcu so se krščanske vred- note skrčile na minimum in tako velikokrat pri marsikom, ki se ima za kristjana, skoraj ne more- mo govoriti o krščanstvu ali krščanskih vrednotah. Po drugi strani pa predstavniki zahodnih vrednot vidijo v isla- mu nevarnost za demokracijo in človekove pravice. Ta dva pojma sta v islamu izenačena. Zastavlja se vprašanje: “Ali je konec mul- tikulturne družbe?” Na to različ- no odgovarjajo in seveda tudi bo- do! Odločilno spoznanje ob vsem tem je tudi to: “Če so islamske pravice moškega večje od držav- ljanskih pravic, zapisanih v usta- vi neke države, potem doživi de- mokracija polom, ali kot pravi- mo smrtno toleranco.”

Ta smrtna toleranca je lepo vidna v muslimanski ureditvi, bodisi v družini, v odnosu med moškim in žensko, kot tudi v odnosu do vsega, kar ni muslimansko. Pa naj bo to hrana, obleka, ureditev stanovanja, pa če želite tudi med- sebojni odnosi v okolju, kjer ži- vijo pomešani med drugoverci. Važno je poudariti, da se mo- žni v ženi v tem primeru lahko zelo dobro razumeta med seboj, ne moreta pa se glede svojega nasto- panja shizofreno pojavljanja v jav- nem življenju. - Primer so nam mnoge izpovedi o tako imenova- nem “kulturnem šoku”, pri pa- rih, ki so živeli kje v svetu in se vrnili v rodno, pristno musli- mansko okolje. Preostalo jim je; ali ločitev ali vrnitev, ali pa po- polno shizofreno življenje - za zi- dovi en način življenja, v javno- sti pa drug način, ki je zaukazan.

Težko je za muslimana spoz- nanje, da današnji svet ni več svet Mohamedovih časov, zato bodo tudi muslimani morali krepko razmisliti sami o sebi in o svojem razmerju do današnjega sveta. Kristjan pa lahko verjame v uspešen dialog samo tedaj, ko je ta zaželen, pa naj gre za odnos s katerokoli vero. Kadar pa gre za dve različni kulturi in dva različ- na svetova, kot je to med nami in muslimani, mora biti stvaren in previden. Kristjani skušamo razumeti bliž- njega, ker ga ljubimo, spoštuje- mo in želimo njegovo dobro, saj s takimi dejanji posnemamo Boga! To vodilo bi nas moralo spremljati tudi v odnosu do mu- slimanov. Obenem pa bi se ne smeli sramovati naše identitete, iz katere izhajamo in so jo izo- blikovali rodovi pred nami, oblikujemo pa jo tudi mi, če se ji ne izneverimo tam, koder se je raz- širil, razo- deval svojo majhnost, svojo ujetost v nasilje in smrt.

Ambrož Kodelja

20. NAVADNA NEDELJA

Iz 56,1.6-7; Ps 67; Rim 11,13-15.29-32; Mt 15,21-28

Današnja berila izražajo prednostno ljube- zen Boga do izvoljenega ljudstva, vendar se to ljudstvo v začetku ne zapre vase, marveč prodre v odprtost vere, ki objema vse ljudi. Izvoljeni rod, Izraelci, naj bi prvi izžarevali v svojem življenju skrivnost Božjega kraljest- va. Toda tu so odpovedali, ker niso sprejeli Kri- stusa, ki hoče, da bi se vsi ljudje zveličali (1 Tim 2,4), tudi pogani. Jezus že v začetku sprejme poklon modrih, poganov, z vzhoda (Mt 2,1-2). V prvi Cerkvi se pojavijo znatna trenja, pre- den se apostoli odprejo poganom. Petra, pr- vega papeža, pouči v spanju o evangeliju sam Bog, da je namreč za vse ljudi, tudi za poga- ne.

Apostolska dela nam poročajo takole: “Peter je videl v zamaknjenju odprto nebo, s kate- rega se je spuščala posoda, podobna velike- mu platnenemu prt... v njej so bile vsakovr- stne štirinožne živali in laznina zemlje in pti- ce neba. In do njega je prišel glas: “Vstani, Pe- ter, zakolji in jej!” Peter je odgovoril: “Ne, Gospod! Še nikoli nisem jedel nič omadeže- vanega in nečistega.” Glas pa mu je rekel dru- gič: “Kar je Bog očistil, ne imenuj nečisto!” Po tem je spoznal, da je Bog vse naredil čisto, zlasti da je poklical med odrešence vse ljudi dobre volje, tudi pagane. To spoznanje in s tem Božjo voljo je Peter branil pred apostoli in vso Cerkvijo (Apd 10,1-48; 11,1-18; 15,1-35). Celó Jezusovo zadržanje do poganke žene, ki vpije k njemu za pomoč, daje videz, da ža- li dostojanstvo poganke, ki naj bi jo primerjal psm (Mt 15,26). Toda celotno Sv. pismo (gl. 1. berilo npr.), 2. berilo v listu Rimljanom, ki ga piše apostol poganov, sv. Pavel, razodevajo ognjevitó lju- bezen do rojakov, a obenem prav tako ljube-

zen do vseh ljudi. Pavel piše: “Vam, poga- nom, pravim: Kolikor sem apostol za poga- ne, častno izpolnujem svojo službo, da vz- budim ljubosumnost svojih rojakov in rešim vsaj nekatere izmed njih” (Rim 11,13-14). Tudi današnji godovnik, sveti mučenec p. Maksimilijan Kolbe, ki je dal svoje življenje za sotrpina, moža in družinskega očeta v na- cističnem taborišču v Oswiecimu na Polj- skem l. 1941, priča, kako je vera v Boga uni- verzalna-katoliška. Nacizem pa je na krut način povsod tam, koder se je razširil, razo- deval svojo majhnost, svojo ujetost v nasilje in smrt. Praznik Marijinega vnebovzvetja pa nam go- vori o edinstvenem stvarjenju novega člo- veka, ki je izšel iz najgloblje ljubezni Boga, t.j. stvarjenji Device Marije. Holandski misijonar na Sumatri je pripove- doval, kako nekristjani, muslimani, prisrčno častijo Božjo Mater, da se udeležujejo proce- sije s kipom Marije, ki jo pripravljajo kato- ličani. Kdo ve, če še danes to ohranjajo. Go- tovo pa je, da je Marija tisto znamenje, ki je

ožarjeno od Sina, in zato priteguje vse ljudi v slavo Boga po pristni človečnosti. To pa se izraža po ponižnosti in skromnosti, kar je obenem strah hudobnih duhov. Jezus je nagradil vztrajnost v prošnji pogan- ske žene, ki je vpila k njemu, naj reši hčerko mučenja hudobnih duhov. Gotovo je tudi, da je Jezus vedel, kaj bo naredil, kakor pri pomnožitvi kruha, a je preizkusil ženino ve- ro. Začudil se je in vzkliknil: “O žena, velika je tvoja vera! Zgodi naj se ti, kakor želiš!” In njena hči je ozdravela tisto uro (Mt 15,25-28). Dosedanje razmišljanje utrjuje spoznanje, da je le vera tista, ki nas rešuje. To je vera, ki se ji začudi sam Jezus v srečanju s poganko (Mt 15,28). Je vera, ki dela čudeže. Jezus namreč usliši vsako našo prošnjo, ki je po Božji volji. Tudi starši so lahko gotovi, da bo Bog uslišal njihove klice na pomoč. Vsi brez izjeme pa, še zlasti duhovniki in dru- gi služabniki Cerkve, smo dolžni obnavljati vero in molitev za vse ljudstvo v trdnem upanju, da nas bo Bog uslišal, saj je usmiljen.

“Vaša katedrala je bil svinjak!”

Katedrala sestre Fabijole

Klinali so jo za Francko. Ko je dopolnila devetnajst let, se je odpravila v Škofjo Loko k loškim nunam, kot so tedaj rekli. Bila je sprejeta, sledila je doba priprave in vse je kazalo, da bo postala kuharica, kar si je tudi sama želela. Čas pa je nanesele drugače. Sestra, ki je oskrbovala prašiče, je nenadoma zbolela in, ker v samostanu ni bilo nikogar, ki bi jo nadomestil, so Francko dedelili na to mesto. Vsi v samostanu kot tudi v Poljanski in Selški dolini so jo tako poznali kot svinjsko sestro. Njej se je najprej zdelo nekoliko čudno, da jo tako imenujejo, potem pa se je navadila in nenaravno bi bilo, če bi jo kdo poklical sestra Fabijola. Zanj je bila svinjska sestra. Njen delavnik se je začel ob zori. Že pred mašo je prišla pogledat v svinjak, se vanj vrnila po maši, odšla na kosilo, če ji ga niso prinesli, se zopet vrnila k svinjam in ostala pri njih do večerje. Bili so dnevi, ko je morala ponoči dežurati, ko so svinje kotile, in čutila je odgovornost, da niso bili mladiči pomendrani. Če je bilo mladičev več, so jih prodajali. Običajno je duhovnik s prižnice po maši po vaseh po oznanilih dodal: “Nune v Loku imajo majhne pujske. Lahko jih nabavite!” Zlasti srednji kmetje in bajtarji so se nato odpravili v Loko, poiskali nunske svinjke in svinjsko sestro. Če so se dogovorili za mladiča, so odšli k častiti materi prednici, da so tam plačali, saj je svinjska sestra skrbela samo za prašiče, z denarjem pa ni hotela imeti opravka. Mati prednica je rada pokramljala s prišleki.

Marsikoga je tudi dobro poznala. Redno si je vzela čas zanje: “Veste, toliko in toliko jurjev mi boste dali.” Potem je sledilo barantanje in spraševanje. “Ja, pa, koliko krav imate? Koliko prašičev? Koliko pa sploh pridelate?” Čisto na koncu pa še obvezno vprašanje: “Koliko pa vas je pod streho?” Ko je tako spoznala kupca, lahko bi rekli po

store in sestre bodo dobile še sestre iz Ljubljane, ker morajo tam v nekaj dneh izprazniti hišo, ker jo potrebuje ljudska oblast. V samostanski mir, red in ustaljeni način življenja je prišlo novo življenje. Sestre, ki so leta in leta poučevale, so ostale brez službe. Pridružile so se jim starejše bolne in tako se je hiša napolnila. Prve dni je vladala neverjetna

terem so bili tedaj zapori in so tudi tam prestajale kazen nekatere njene sestre. Zdravje se ji je počasi slabšalo. Dodelili so jo v bolniško sobo. Ta je bila v eni od večjih sob, ki je sestram še ostala. Svetla soba, na sveže pobeljena je nudila zavetišče skupini bolnic. Bile so si zelo različne. Ta raznolikost se je videla prav pri molitvi. Sestra, ki je bila profesorica francoščine, je vedno odgovarjala v francoščini, profesorica nemščine v nemškem jeziku, sestra, ki je poučevala latinščino, je vedno molila naprej v latinščini. Zakaj bi

še dobro končal, ko je sestra vratarica odgovorila: “Veste, je bolna, težko bi jo dobili, pa zakaj jo sploh želite?...” Vse polno izmikanj je bilo. Bila je prepričana, da sta mladeniča tovariša iz UDBE, pa bi hotela iz te bolne sestre kdo ve kaj iztisniti, kot je bilo v tistem času v modi. Fanta se nista dala kar tako in reče prvi: “Veste, jaz sem novomašnik in želim videti svinjsko sestro, ki je moja teta; ta, ki je z menoj, pa je moj ceremonijer!” Tedaj se je obličje sestre vratarice raznežilo. Povedala ju je, naj vstopita, in pokazala na dva stola in mi-

drugega nisem delala, kot sem skrbela za svinje!” Tako je, pravi novomašnik: “Vaša katedrala je bil svinjak in vsi tisti očenaši in zdravemarije, ki ste jih v tej katedrali izmolili, so romali pred obličje Najvišjega s kadihom, ki je imelo vonj po svinjah! Bog poštenega dela nikoli ne zavrže!” Dobro leto potem je svinjska sestra dotrpela. Pokopal jo je nečak novomašnik. Na pogrebu se je zbralo izredno veliko ljudi. Med njimi so bili predvsem taki, ki so ji bili hvaležni, da jim je v tistih težkih časih vzredila prašiča, da so sploh lahko preživeli. Drugi dan po pogrebu so pokopališče zaprli. Oblast je sklenila, da tu ne bodo več pokopavali. Marsikaj se je šušljalo,

dolgem in počez, je kot uglajen profesor matematike začela računati in zaključila z ničlo. Tako je marsikateri prašič v loških hribih, ki je prišel od loških nun in ga je vzredila svinjska sestra, bil marsikateremu revnejšemu prebivalcu podarjen. Bajtarji in tudi manjši kmetje pa so se kljub vsemu radi oddolžili in ob priložnosti tudi prinesli takšno ali drugačno dobroto v loški samostan. Tudi tedaj častita mati prednica ni ostala praznih rok. Če ni imela drugega, jim je poleg svetinjske podarila kos kruha ali pecivo... Dolini in mesto so živeli z nunami in nune z njimi ... Prišla je vojska in vojski so se utrdili v mestu. Nemščina je prevladovala na vsakem koraku. Vse to je občutil tudi loški samostan. Gojenke so počasi odhajale domov, sestre pa so pričakovale konec vojne in ga tudi dočakale. Nekega dne se je na samostanski porti pojavil tovariš in povedal, da bodo svinjak izpraznili, svinje odpeljali in prostor zapečatili. Prav tako bodo zapečatili šolske pro-

zmeda. Počasi pa se je stanje normaliziralo in sestre so sprejele novi način življenja in tudi trpljenja. Navadile so se na obiske in preiskave. Vedno so tovariši in tovarišice nekaj iskali. Enkrat prepovedan material, ki naj bi bil skrit na podstrešju, drugič prepovedano pošto, ki naj bi prihajala kdo ve od kod, tretjič prepovedane stanovanke, ki naj bi jih nune skrivale, da bi zrušili pridobitve socializma... Tudi vse to so počasi sprejele, kot tudi to, da niso smele več nositi redovne obleke. Oblekle so stare ponošene obleke, si na glave nadele rute in samostan je bil videti kot čebelnjak z marljivimi čebelicami... Ta novi čas je doletel tudi svinjsko sestro. Po petdesetih letih dela v svinjaku so ji moči opešale. Nekaj so prinesla leta, glavnino pa ji je zadal strah, ko so ji odpeljali prašiče in izpraznili svinjak. Nепrestano jo je preganjala misel, kdaj bodo prišli tovariši ponjo. Kot so pobrali prašiče, bodo odpeljali tudi njo, kdo ve kam. Mogoče na loški grad, v ka-

jaz ne molila v madžarščini, si je mislila s. Evfemija, ki je poučevala matematiko, in tako je odmeval še madžarski jezik. V tem jezikovnem babilonu se je svinjska sestra zelo čudno počutila. Počasi se je navadila in nekega dne je celo vprašala, ali Bog sploh razume slovenski jezik, ko ona moli po domače, tako, kot jo je naučila mama. S. Evfemija Madžarka jo je potolažila, da ona, ko sama moli, nikoli ne moli drugače kot v madžarščini, pa ve, da je njena molitev enakovredna molitvi sestre, ki je celo življenje učila nemščino. Svinjska sestra je bila potolažena in po šestdesetih letih redovnega življenja je zopet dobila potrditev, kaj vse vedo njene sestre, in da nje, ki je bila navadna, na videz nepomembna svinjska sestra, nihče ne prezira, ampak enako ceni in spoštuje kot druge. Nekega junijskega dne sta na samostanski porti pozvonila dva mlajša moška. Odprla je sestra vratarica in ju nezaupljivo pogledala. Prvi je spregovoril: “Rad bi govoril s sestro Fabijolo.” Ni

zico, ki so bili na hodniku: “To je naša sprejemica. Tu počakajta!” Prinesli so jima čaj in pecivo in čez nekaj časa je po hodniku pridrsala sključena ženica, ki sta jo podpirali dve sestro. Posadili so jo na stol. Ona pa je z veliko težavo dvignila glavo in dejala: “Pa bodo gospod res peli novo mašo?” - “Seveda, v nedeljo, vam pa bom, draga teta, prvi podelil novomašni blagoslov.” Raznežila se je, po licu so ji pridrsale solze in ob slovesu je dejala: “Kako je to mogoče, da je Bog uslišal mojo molitev? Bila sem vse življenje svinjska sestra. Nič

pokopališče pa je ostalo zaprto. Za dobri dve desetletji, ko se je čas umiril in nova oblast tudi počasi ohladila, je novomašnikov brat postal predsednik krajevne skupnosti. Na vse načine si je prizadeval, da bi tisto pokopališče na novo odprli. Po vseh mogočih neprijetnostih se je to tudi dogodilo. Kot zanimivost naj še dodam: svinjski sestri se je kot prvi pokojnik pridružil prav ta nečak, ki si je toliko prizadeval, da bi pokopališče na novo odprli. Skrivnostna so Božja pota ...

Ambrož Kodolja

Kratke

Duhovne vaje za babice in dedke na Mirenskem Gradu

Na Mirenskem Gradu bodo od petka, 26. avgusta, do nedelje, 28. avgusta, duhovne vaje za dedke in babice. Začele se bodo ob 18. uri in končale s kosilom v nedeljo. Naslov: Gospod govori po znamenjih. Okvirne teme: posamezni deli svete maše, znamenja in simboli pri maši, živeti iz Jezusove daritve, čiščenje Najsvetejšega (leto evharistije!), osebni pogovori (po želji), vprašanja in dogodki iz življenja. Metoda duhovnih vaj: najprej bo voditeljica ga. dr. Marija Sraka podala izhodiščne točke, sledil bo pogovor. Zainteresirani se lahko prijavijo na naslov: dr. Marija Sraka, Kardoševa 4, 9000 Murska Sobota, tel. (00386) 051 313444. S seboj prinesite rjuhe in prevleko za vzglavnik. Prispevek za dom znaša 8.000 sit. Lepo vabljeni!

VZGOJA Nekaj nasvetov za starše, vzgojitelje, učitelje in duhovnike

Kako vcepiti v otroka dobro samopodobo

Ker se naša samopodoba oblikuje predvsem v času, ko smo otroci, je najpomembnejša skrb, ki jo moramo imeti kot krščanski starši, svetovalci, učitelji ali duhovniki, kako naj pomagamo vcepiti dobro samopodobo tistim, s katerimi prihajamo v stik, predvsem otrokom? Še naprej bomo navajali nekaj odličnih krščanskih avtorjev, psihologov, učiteljev, služabnikov besede in posredovalci, kaj pravijo o samopodobi in samospoštovanju. Avtor knjige Samopodoba vašega otroka: ključ za njegovo življenje, je rekel: “Samospoštovanja ne bi smeli mečati z domišljavostjo ... Domišljava oseba ima ponavadi slabo samopodobo in išče pozornost ... Navadno se samopodoba oblikuje pri petih letih,” ... toda avtor naglo doda še to, da “takrat še ni konkretna”. Dr. Bruce Narramore pogosto pove staršem, da “devetindesetdeset pohval komajda odtehta

eno kritiko. Pomislite na svoje življenje. Ali se mar ne spomnite kritike veliko dlje časa kakor pohvale?” Pohvala, pristno sprejemanje, potrpežljivost in potrjevanje močno pomagajo mladem otroku, da goji dobro naravnost od samega sebe.” Shirley Stansbery, 1977 izstopajoča “Učiteljica leta” v velikem šolskem krogu, poudarja, kako vsak dan hvali in spodbuja vsakega od svojih učencev. Kakšen čudovit način, ki pomaga krepiti otrokovo upadlo samopodobo. Shirley ni samo “učiteljica v najodličnejšem pomenu besede” v zasebni šoli, ampak je tudi čudovita maziljena svetopisemska učiteljica v baptistični cerkvi s 15.000 člani. V revijalnem članku z naslovom “Dajte svojemu otroku občutek lastne vrednosti” je avtorica podala naslednje štiri smernice: 1. “Poudarjati moramo bolj notranje lastnosti kakor dosežke.” 2. “Osredotočiti se moramo na močne plati in ne pričakovati, da

bo otrok povsod popoln.” 3. “Sprejeti moramo razlike in posebnosti otrok.” 4. “Našim otrokom moramo predati sporočilo, da jih brezpogojno ljubimo.” Avtoričin članek je tako jasno poudarjal, da je treba otroke spodbujati, da dobro opravljajo svoje delo in dosegajo dobre ocene, vendar bi jih bilo treba pohvaliti tudi za to, da kažejo ljubeznivost, sočutje, in za to, da delajo za mir, ko so nesebični in ko kažejo drugim krščanska načela. Otrokov samopodobi zelo škodi, če občuti, da ne more nikoli zares ustreči svojim staršem ali učiteljem ali če ti cilje postavljajo čedalje višje, do te mere, da jih ni mogoče doseči. Otroci ne bi smeli nikoli primerjati med njimi. Vsakega od njih moramo sprejemati prav takšnega, kakršen je. Gal 6, 4 (prev. po Tyndale Living Bible) pravi: “Vsakdo naj bo pripravljen, da dela kar najbolje, saj bo potem zadovoljen s svojim

dobro opravljenim delom in se mu ne bo treba primerjati s kom drugim.” Avtorica tega članka nadaljuje: “Kot krščanski starši moramo sprejeti dejstvo, da bodo otroci, ki se oklenejo krščanske vere, pogosto ločeni od svojih vrstnikov. To je še posebej res, ko pridejo na srednjo šolo, kjer se bodo njihove vrednote in ideje drugim mladim ljudem pogosto zdale zastarele ali nore. Zanje je ključ, da zaupajo, v kar verjamejo, in v to, kdo so kot ljudje, tako da jih nobeno smešenje ali zavračanje, ki ga izkušajo, ne bo vodilo k zavračanju Kristusa ali njih samih.” Kot starši moramo svojim otrokom posredovati sporočilo, da jih bomo ljubili, ne glede na to, kaj se dogaja. “Otroci, ki čutijo, da si morajo vedno zaslužiti ljubezen svojih staršev, začnejo verjeti, da si morajo zaslužiti tudi prijateljstvo. Težko bodo verjeli, da jih drugi sprejemajo in imajo radi prav takšne, kakršni so. Večino svoje energije porabljajo za dosežke in zunanji videz in ne za poglobljanje in uživanje odnosov z ljudmi okrog sebe. In ko bodo takšni otroci odraščali, jim bo težko verjeti, da jih Bog ljubi prav takšne, kakršni so.” Še eno pomembno področje je področje zlorabljanja otrok. Naša srca so strta zaradi epidemije zlo-

rabe otrok. Ogorčeni smo bili zaradi otroške pornografije in zaradi očitne brezbriznosti tako številnih vladnih uradnikov ob pobudah, da bi zaustavili to rakavo rast. Če je ne bo nihče zaustavil, bo dobesedno zdrobila temelje ameriškega doma, morebiti tudi temelje same Amerike, in sicer ne samo otroška pornografija, ampak vsako nadlegovanje, fizična in tudi besedna zloraba. Kot kristjani se moramo dvigniti in postaviti zoper te okrutnosti; to ne vključuje samo pornografijo, ampak tudi rak mamil in alkohola. Jezus je rekel: “... Pustite otroke, naj prihajajo k meni, in ne brinite jim ...” (Mr 10, 14). Otroci bi se morali o njegovi ljubezni poučiti doma. Prežeti bi morali biti z ljubeznijo matere in očeta. Naslednja pesem tako jedko izraža odgovornost staršev - in rezultat, če doma ne učijo Božjih načel in ne dajejo z njimi skladnega zgleda. Otroci se naučijo, kar živijo, če otrok živi s kritizmom, se nauči obsojati. Če otrok živi s sovražnostjo, se nauči pretepati. Če otrok živi v strahu, se nauči biti zaskrbljen. Če otrok živi s pomilovanjem, se nauči pomilovati samega sebe.

Če otrok živi s posmehom, se nauči biti plah. Če otrok živi z ljubosumnjem, se nauči, kaj je zavist. Če otrok živi s sramoto, se nauči občutiti krivdo. Če otrok živi s spodbujanjem, se nauči biti zaupen. Če otrok živi s strpnostjo, se nauči biti potrpežljiv. Če otrok živi s pohvalo, se nauči ceniti sebe in druge. Če otrok živi s sprejemanjem, se nauči ljubiti. Če otrok živi z odobravanjem, se nauči imeti rad samega sebe. Če otrok živi s priznanji, se nauči, da je dobro imeti cilj. Če otrok živi v podeljevanju z drugimi, se uči o velikodušnosti. Če otrok živi ob poštenju in korektnosti, se nauči, kaj sta resnica in pravičnost. Če otrok živi v varnosti, se nauči, kako naj verjame vase in v ljudi okrog sebe. Če otrok živi v prijaznosti, se nauči, da je svet lep kraj, v katerem je prijetno živeti. Če živite v mirni vedrini, bo vaš otrok živel z mirom v srcu.

Dorothy Law Nolte
Robert DeGrandis /
Betty Tapscott: Kako ozdraviti samopodobo
Založba Ignis, Ljubljana, 2004

Kratke

Elisa, Tinkara Kovač, Vlado Kreslin in Bruno Lauzi bodo peli na trgu pred Svetogorsko železniško postajo

Kljub počitniškemu vzdušju so na Goriškem v polnem teku priprave na "koncert na meji", oziroma osrednji goriški poletni glasbeni dogodek, ki bo na sporedu v petek, 23. septembra, na "skupnem trgu", oziroma na Trgu Transalpina v Gorici in Trgu pred železniško postajo v Novi Gorici. Na koncertu bodo sodelovali italijanski in slovenski vrhunski glasbeniki: Elisa iz Tržiča, Tinkara Kovač iz Kopra, napovedano je tudi sodelovanje Vlada Kreslina in Bruna Lauzija ter vrsta domačih izvajalcev iz Gorice. Nastopajoče bo spremljal priložnostni "goriški" orkester pod vodstvom priznanega dirigenta Walterja Sivilottija.

Pobudniki prireditve so Kulturni dom iz Gorice in kulturna zadruga Maja - Gorica, občina Gorica, Gongfest iz Nove Gorice, KGS in Kulturni dom iz Nove Gorice.

Pobuda za mir na trgu pred severno železniško postajo

V petek, 5. avgusta, ob 20.30 bo na skupnem trgu pred severno železniško postajo srečanje z naslovom Minuta razmisleka oz. volja po miru. Srečanje želi biti spomin in opomin na 6. in 9. avgust 1945, ko sta pred 60 leti na japonski mesti Hirošima in Nagasaki padli prvi atomski bombi.

Kulturno prireditev Minuta razmisleka oz. volja po miru prireajo, ob 60. obletnici prvega množičnega poboja z atomsko bombo, v skupnem sodelovanju Kulturni dom iz Gorice, skupnost Arcobaleno iz Gorice, kulturna zadruga Maja, Zveza slovenskih kulturnih društev in goriška pokrajinska konzulta za mir. Pokrovitelji pobud pa so Goriška in Novogoriška občina, Goriška pokrajina, Fundacija goriške hranilnice in Slovensko kulturno gospodarska zveza (SKGZ).

Manifestacija želi biti stvaren in izraziti klic k miru za širši goriški prostor, hkrati pa tudi znak stvarnega in iskrenega sodelovanja med Italijo in Slovenijo v novi Evropi. Že pred tem bodo v galeriji Kulturnega doma v Gorici (Ul. Brass 20) odprli razstavo Sonce miru 2005 for Africa, ki je letos posvečena še posebej afriškimi otrokom najbolj prizadetim v raznih vojnih morijah. Letos bodo razstavljena dela posvečena afriškimi otrokom. Čustva o miru in sožitju prav gotovo sodijo med najvišje vrednote sodobnega časa in ravno v ta okvir sodi tudi letošnja že tradicionalna mirovna pobuda Sonce miru 2005, ki jo v galeriji Kulturnega doma v Gorici enajsto leto zapored prireja goriška kulturna zadruga Maja, v sodelovanju s Kulturnim domom Gorica, ZSKD, Slovenskim dijaškim domom Simon Gregorčič in posoškim Združenjem darovalcev organov ADO. Pokrovitelji manifestacije so Fundacija goriške hranilnice, goriška občina in pokrajina.

Pobuda za postavitve spomenika msgr. Kazimirju Humarju

Slovenski duhovniki, Novi glas, Katoliško tiskovno društvo, Kulturni center Lojze Bratuž, Zveza slovenske katoliške prosvete in Slovenska zamejska skavtska organizacija iz Gorice nameravajo prihodnje leto, ko se bomo spomnili 5. obletnice smrti msgr. Kazimirja Humarja, duhovnika, vzgojitelja, časnikarja, kulturnega delavca in organizatorja, postaviti v spominskem parku ob Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici doprsni kip. Zato pozivajo vse, naj darujejo sredstva za izdelavo bronastega doprsnega kipa. Denar zbiramo tudi v našem uredništvu in upravi.

Za postavitve spomenika dr. Kazimirju Humarju so prispevali:

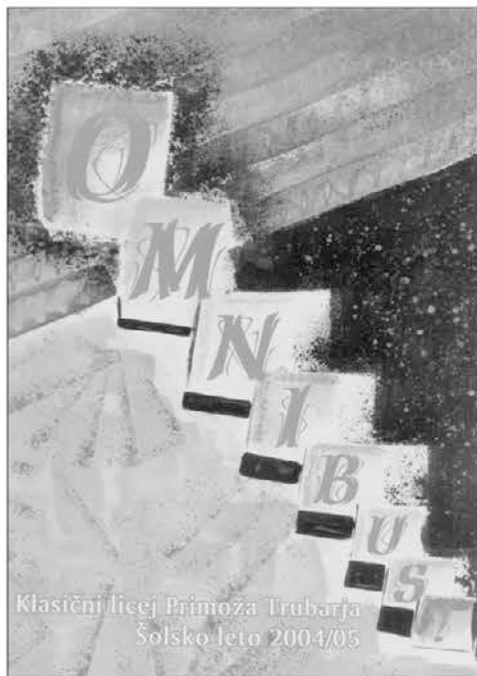
družina Špacapan 100,00 evrov; D.P. 100,00 evrov; N.N. 100,00 evrov; Anton Lazar 100,00 evrov; Francka Žgavec 100,00 evrov; L. in A. Bratuž 200,00 evrov, Jože Velikonja 250,00; Rajka in Aldo 100,00; Marko Bukovec 50,00; Albin Sirk 10,00 evrov; S.M. in K.D. 500,00; V. in. Z. Vogrič 50,00; K.M. 100,00 evrov; Roman Vogrič 50,00; Julka Štrancar 50,00; Hedvika Kavčič 50,00; družina Ivanke Koren 50,00; Anica Devetak 70,00; A. Tul 100,00; Vera in Zdenko Trampuž Zavadlav 200,00; KB 1909 400,00; druž. Kranner 50,00; Anton Glešič, 200,00; Silva Kulot 50,00; Dušan 20,00; Marija, Janez in Metka Kacin 150,00; Franc in Adela Podveršič 100,00 evrov; D. in Z. 100,00; Gabrijela 100,00; M.V. 40,00; Remo Devetak 40,00; T.G. 50,00 evrov; Karel in Hermina Bonutti 250 ZDA dolarjev; Kazimir Marušič 100,00 evrov.

Jasen, trpek, kritičen, ironičen... pogled v življenje

TRI ŠOLSKA GLASILA Sveže branje za vroče dni

Bo ve, kod in kje se potepajo v teh zlatih svobodnih dneh dijaki različnih šolskih stopenj in smeri, ki so ob koncu minulega šolskega

nega izleta v Provanso, s šegavimi didaskalijami. Humorno st seva tudi iz desetih šolskih zakonov (Tjaša Nanut), v katerih je več kot kanček resnice.

leta izdali vsak svoje glasilo, v katerega so iskreno in igrivo razlili svoja čustva, hrepenenja, spoznanja in kritična opazovanja na današnjo družbo in tok življenja z njegovim bolj ali manj vznemirljivo utripajočim vrenjem. Med učnimi urami, ob poglobljenih razmišljanjih klasičnih, modernih in sodobnih pisateljev, pesnikov, filozofov in znanstvenikov, so se jim utrnile misli, ki so jih v vezani ali nevezani besedi skušali čim bolj razumljivo in sporočilno vtiskati v papir. Tako so nastali trije zanimivi šolski časopisi, ki že ob bežnem prelistanju vidno odražajo učno usmeritev, kateri so dijaki zupali svoja nagnjenja in stremjenja in s pomočjo katere upajo, da bodo uresničili vizije o prihodnjem življenjskem poklicu.

Naj si najprej pobliže ogledamo glasilo Omnibus, ki že v samem naslovu razkriva vir navdiha, izhajajočega iz antike. To je namreč 44 strani obsegaajoč časopis klasičnega liceja Primož Trubar iz Gorice, katerega uredništvo so pod mentorstvom prof. Damiane Devetak sestavljala štiri brhka dekleta, letošnje maturantke, Tjaša Nanut, Tanja Zorzut, Irena Breganti in Kristina Frandolic. Grafično oblikovanje so zaupale postavnima fantoma Simonu in Ediju. Prvolicejka Marta Lombardi je odela naslovnico v živahne barve in opremila članke z ilustracijami ter napisala po "Platonovem zgledu" izviren pomenek med misleca Heraklitom in Zenonom. V glasilu je tudi nekaj portretov osebnosti, o katerih je govor v prispevkih, in trinajst fotografij, utrinkov z lepega pomlad-

Obisk znanih književnikov, Cirila Zlobca, Borisa Pahorja, Marijana Tršarja, pa tudi novinark Mare Gergolet in športnice Claudie Coslovich in celo danske družine je spodbudil dijake k pisanju komentarjev oziroma poročil o vsem, kar so jim ti gosti povedali vsak s svojega področja in zornega kota. Noemi Cristiani in Marta Lombardi sta se pri tem uspešno preizkusili v znanju nemščine. Da licejci obvladajo tudi angleščino, priča celostranski epistolarni predalček. Drugolicejec Artem Baidak je svoj strah pred nuklearnostjo strnil pod

naslov Mesto mrtvih, Jurij Klanjšček pa se je razpisal o grozljivih posledicah protipehotnih min. Smrt papeža Janeza Pavla II. je pretresla tudi naše dijake, ki so sestavili tri vprašanja in z njimi izzvali učno in neučno osebe, da je nanje odgovorilo. Ob prebiranju Tavčarjeve Visoške kronike pa so se petogimnazijci prelevili v Izidorje in pisali ganljiva pisma Juriju in Agati. Ob resnejših zapisih ne manjkajo niti razvedrilnejši, kot so križanka, sicer strogo napisana za "latiniste", pomenljivo šaljivi stavki oz. reki profesorjev in dijakov, razne hudo mušne zahvale, pa tudi resnobnejše čestitke sošolcem, ki so se posebno izkazali na različ-

nih tekmovanjih, tudi na odriških deskah, in še bi lahko naštevali. Skratka, zanimivo branje!

Nič manj zanimivo in privlačno ni tudi prebiranje glasila Prihodnost smo mi (pa še res je!). Sestavili so ga dijaki, ki obiskujejo DPZTTD I. Cankar, DTTZ Žiga Zois in DITZ Jurij Vega. Že s prvih strani zaveje neki bolj praktičen duh, bolj trdno zasidran v misli na poklic in prihodnje delovno mesto. Prvi zapisi so namreč vtisi dijakov zavoda Zois, ki so v zimskih dneh opravili prakso v raznih uradih, tudi v uredništvu našega tednika. Trije navdušeni oboževalci rock glasbe, Greta Beuciar, Francesca Iancig in Arnel Redžič, so intervjuvali revolucionarne rockerje, kot jih sami imenujejo, skupine Zaklonišče prepeva iz Nove Gorice. Vodja, ki-tarist Borja Bolčina, jim je rad odgovoril na številna vprašanja. Isti nadobudni dijaki so napisali tudi dve kratki zgodbi in opisali beneško laguno, ki ima posebne biološke značilnosti in seveda tipično favno. Nekaj fotografij ptičev dopolnjuje ta naravoslovni prispevek. Njihovi stanovski kolegi drugega razreda zavoda Jurij Vega so napisali izčrpno poročilo o izletu v Benetke, v katerem je vrsta zgodovinskih in drugih podatkov o tem enkratnem mestu in bližnjem kraju Murano, ki, kot zna-

no, slovi po čudovitem obdelovanju stekla. Daniel Rebula, tretješolec zavoda Zois, je prispeval kar dolgo kroniko poučnega izleta v Budimpešto. Mesto ob Donavi ga je s svojimi veličastnimi stavbami in šestnajstimi mostovi dobesedno očaralo. Kljub bolj znanstvenemu pečatu je v glasilu našla tudi poezija primerno mesto. Stihom so svoja čustva zaupali dijaki, ki skrivajo v sebi pesniško dušo. Na zadnji strani sta se Luca Lavrenčič in Andrea Martinelli pozabavala ob sestavljanju križanke za ljubitelje števil. Raznolikim križankam, rebusom in smešnicam za dobro voljo so namenjene zadnje

bodo prikazali na javnem nastopu, ki bo 8. septembra. Podrobnejše informacije o Gledališkem taboru nudi urad ZSKD na telefonski številki 0481 531495, od ponedeljka do petka, od 9. do 12. ure. Dobrodošli so vsi višješolci, ljubitelji gledališča, ne glede na stopnjo gledališke izobrazbe. Ker je število tečajnikov omejeno, naj zainteresiranci pohitijo z vpisom!

Iva Koršič

ZSKD - KD Sovodnje

Gledališki tabor za višješolce

Po lanskoletni uspehi, prvi izvedbi gledališke delavnice, v kateri je igrallec Gregor Geč uvajal mlade v gledališki svet, so se pri Kulturnem društvu Sovodnje, ob sodelovanju ZSKD, odločili, da bodo lepo izkušnjo ponovili tudi letos. Pobudnica tega novega stika z gledališko umet-

nostjo je seveda Vesna Tomsič, ki je s svojo predanostjo gledališču oživila in razgibala gledališko dejavnost v tej vasi ob so-točju Vipave in Soče. Letos bo Gledališki tabor potekal v prostorih Kulturnega doma v Sovodnjah en teden, in sicer od 1. do 8. septembra. Namenjen je višješolcem, ki so v zadnjem

letu, prav po zaslugi šolskih gledaliških delavnic, ki jih je z vnmemo vodila Vesna Tomsič, spet odkrili pomembnost gledališkega izražanja in se zanj navdušili. Gledališke ure bo tokrat oblikoval poklicni igralec in režiser Brane Završan, ki ga obiskovalci predstav gotovo dobro poznajo, saj je sodeloval

tudi v SSG in v PDG Nova Gorica. Završan je napovedal, da se bodo udeleženci delavnice: "...gibali bolj ali manj v prazen prostor, kjer imata domišljija in ustvarjalnost posebno mesto; če je prostor prazen, namreč vse stvari, ki jih odrsko dogajanje potrebuje, ustvari igralci, pa naj bo to scena, rekvizit, zvok ali pa končno igranje vloge. Se pravi, da igramo vse. In to je tema seminarja: igra v prazen prostor

z vso resnostjo in veseljem hkrati. Spoznali bomo tudi elemente commedie dell'arte, bufonov, improvizacije..." Delavnica bo potekala v dveh delih. Od 9. do 12.30 bo na vrsti gib. Pri tem bodo njeni obiskovalci obdelali nekaj osnovnih zakonitosti odrskega telesa, nato bo na vrsti improvizacija na določene teme. Po kosilu, od 14. do 16. ure, bo steklo delo po skupinah. Vse, kar bodo mladi osvojili,

bodo prikazali na javnem nastopu, ki bo 8. septembra. Podrobnejše informacije o Gledališkem taboru nudi urad ZSKD na telefonski številki 0481 531495, od ponedeljka do petka, od 9. do 12. ure. Dobrodošli so vsi višješolci, ljubitelji gledališča, ne glede na stopnjo gledališke izobrazbe. Ker je število tečajnikov omejeno, naj zainteresiranci pohitijo z vpisom!

JK

MLADINSKI DOM Pogovor: Peter Černic

Uspela pobuda konkretne pomoči srednješolskim otrokom in staršem

Letos je steklo prvo leto pošolskega pouka za srednješolsko mladino v Mladinskem domu v prostorih goriškega Alojzijevega v ul. Don Bosco. O tem smo se pogovorili s Petrom Černicem, predsednikom odbora Mladinskega doma, ki je poskrbel, da je projekt lepo uspel.

Ste zadovoljni s to prvo izkušnjo?

Z letošnjo sezono smo zelo zadovoljni. Začeli smo v bistvu praznih rok, a v nekaj mesecih smo usposobili prostore in postavili na noge dobro pedagoško ekipo. Z delom in s kvaliteto dela smo zelo zadovoljni. V Gorici je naša skupnost pridobila novo strukturo, ki skrbi za pomoč in za rast šoloobveznih otrok. Obenem pa mislim, da nudimo tudi konkretno pomoč vsem tistim zaposlenim staršem, ki zaradi dela ne vedo, komu bi prepustili svoje otroke v popoldanskih urah. Dejstvo je, in to imamo dnevno pred očmi vsi, da so take storitve za današnjo družbo prepotrebne. V zadnjih letih je bila zasičenost nam podobnih struktur opazna. Zato menim, da je naše delo pridobitev za celotno skupnost.

Foto DPD

Koliko otrok ste imeli? Kako je potekal popoldanski pouk?

Letos smo imeli enajst gojencev. Otroke smo prevažali iz šole v Zavod sv. Družine, poskrbeli smo za kosilo in popoldansko

pedagoško pomoč ter varstvo. V Mladinskem domu so bile zaposlene tri visoko usposobljene vzgojiteljice, katerim se moramo resnično zahvaliti za opravljeno delo.

Kakšne načrte imate za prihodnost? Boste dosedanje pobude ohranili tako, kakršna je bila letos?

S septembrom bomo začeli s predšolskim tečajem, namenjenim tistim, ki bodo letos obiskali prvi razred nižje šole. Vsekakor bi radi našo ponudbo dodatno strukturirali, tako da bi dejansko lahko nudili tudi specifične storitve za otroke z učnimi težavami. Mislim konkretno na logopedijsko službo, na psihološko pomoč in na defektologa. Obenem pa bi radi organizirali tudi lekcije po predmetih za vse tiste, tudi starejše, ki imajo kako specifično težavo.

Steklo je vpisovanje za naslednje šolsko leto. Kdaj in kam naj se obrnejo starši, ki bi jih zanimal pošolski pouk za njihove otroke v letu 2005-06?

Doslej imamo že petnajst vpisov. Vsi, ki jih zanima naša ponudba, naj se obrnejo na tel. številko 0481 536455 oz. naj se zglasijo direktno na sedežu Sveta slovenskih organizacij, kjer jim bo Mauro Leban dal vse potrebne informacije.

DD

Foto DPD

Poletno središče Štandrež 2005

Po Velikem šmarnu razposajeno v šolske klopi!

Sredi avgusta se bo speča šolska stavba v Štandrežu kot pravljica Trnuljčica nenadoma predramila iz dolgih poletnih sanj. Prebudili jo bodo otroci, ki so se že junija ali pa se bodo v teh dneh odločili, da preživijo tritedensko letovanje v domači vasi. Tudi letos, kot že nekaj let, bo namreč od 17. avgusta do 2. septembra v popoldanskih urah v šolskih prostorih potekalo Poletno središče Štandrež, namenjeno predvsem domačinom, malčkom, ki bodo letos prvič stopili v šolske klopi, in ostalim osnovnošolskim otrokom, ki bodo v prihodnjem šolskem letu obiskovali pouk v OŠ F. Erjavca. Kot vselej prireja sprostitevne dopoldneve župnija sv. Andreja z g. župnikom Karlom Bolčino ob finančni podpori štandreškega rajonskega sveta in v sodelovanju z goriškim didaktičnim ravnateljstvom, ki je

tudi tokrat dalo na razpolago šolske prostore. V njih bosta po dobro preverjenih tirnicah, pod vodstvom priljubljenih učiteljic Majde Zavadlav in Mirke Bric, z dolgoletno tovrstno izkušnjo, vsak dan, od ponedeljka do petka (do 31. avgusta), dve uri posvečeni ponavljanju, osveževanju in utrjevanju predelane učne snovi za šolske "veterane". Letošnji prvošolčki pa se bodo z iznajdljivimi in privlačnimi črkovnimi igrkami približali abecedi in oblikovanju besed ter s svinčnikom zarisali čarobni ples z osnovnimi števili.

Tako bodo igrivo prepočili strah, ki se rad prikraja v mala srca, ko je treba prvič prestopiti šolski prag in začeti dolgo pustolovščino na poti učenosti. Po obilni malici, za katero bo denarni prispevek priskrbel rajonski svet iz Štandreža, se

bodo otroci posvetili raznim ročnim spretnostim. Šli se bodo slikarje z ustvarjanjem živobarvnih risbic v različnih tehnikah, izdelovali bodo raznolike predmete iz gline ali kakega drugega materiala. Ustvarjali pa bodo še marsikaj drugega, kar jim bosta narekovala trenutno razpoloženje in moč domišljije. Tudi razvedrilni trenutki za okrepitev telesa ne bodo manjkali. Pri teh bodo udeležence središča spremljali izkušeni člani domačih športnih društev in jim mimogrede razkrili pravila in potek nekaterih športnih panog. Otroci bodo gotovo deležni tudi zanimivih obiskov na kakšni bližnji kmetiji, v delavnici ali tovarniškem obratu. Verjetno bodo tudi letos lahko veselo zajahali konje v konjušnici La Remuda v Pevmi in se podali na daljši izlet v kakšno zabavišče, v katerem se bodo dodobra naučili osvežujočega objema vodnih curkov v velikih bazenih. Najpomembnejše pa je to, da bodo otroci preživeli tri tedne v vedri družbi vrstnikov v prijaznem domačem okolju.

Obvestila

Urad za slovenske šole obvešča, da bodo imenovanja suplentov za šolsko leto 2005/06 na slovenskih šolah goriške pokrajine potekala po naslednjem urniku: učno osebje šol vseh vrst in stopenj v ponedeljek, 29. avgusta, ob 9. uri na Državnem izobraževalnem zavodu "Trubar-Gregorčič" (ul. Puccini 14).

Goriški sedež SSO bo zaprt zaradi dopusta do 19. avgusta.

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško sporoča, da bo društveni sedež v ul. Croce 3 v Gorici zaprt do 31. avgusta (vključno).

ZSKD in KD SOVODNJE prireja Gledališki tabor za mlade od 14. leta dalje, ki bo potekal od 1. do 8. septembra 2005 v Kulturnem domu v Sovodnjah. Vpis in podrobnejše informacije v uradu ZSKD v Gorici (tel. 0481 531495), od ponedeljka do petka, med 9. in 12. uro.

RADIO SPAZIO 103
Slovenske oddaje

(od 12.8. do 18.8.2005)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan, od ponedeljka do petka, od 20. do 21. ure. Spored:

Petek, 12. avgusta (v studiu Andrej Baucon): V diskoteki 103 z Andrejem: domače viže, zanimivosti in obvestila. - Iz krščanskega sveta.

Ponedeljek, 15. avgusta (v studiu Andrej Baucon): Glasbeni listič z Andrejem: moderna glasba, zanimivosti in obvestila.

Torek, 16. avgusta (v studiu Matjaž Pintar): Ali veste, da... glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 17. avgusta (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: V Pozejdonovem kraljestvu III. del. - Izbor melodij.

Četrtek, 18. avgusta: Zvočni zapis: Posnetki z naših kulturnih prireditev. - Glasba iz studia 2.

V vagonu na železniški postaji v Gorici

Našli radioaktivne snovi

Na goriški železniški postaji so prejšnji teden tehniki deželne agencije za okolje ARPA izmerili visoko koncentracijo radioaktivnega sevanja v enem izmed vagonov, ki so mirovali na tamkajšnji železnici. Kolčina nedovoljenega in nevarnega sevanja je kar dvajsetkrat preseгла dovoljeno mejo. Preiskavo so najprej sprožili orožniki videmskega oddelka za ekologijo, po tem pa so prišli na vrsto specializirani tehniki, ki so po opravljenem pregledu ugotovili prisotnost radioaktivnih snovi. Sporni tovor železja je v vagonu potoval s Hrvaške proti Venci. Po odkritju je v Gorico pripotoval tudi tehnik hrvaškega podjetja, da bi silam javnega reda nudil nekaj pojasnil glede zaseženega tovara. Območje okoli vagona je bilo nemudoma zavarovano, do-

stop do njega pa strogo prepovedan. Preiskavo o neljubem dogodku je prevzelo goriško javno tožilstvo. Karabinjerji so sicer zagotovili, da ni nobene nevarnosti za zdravje uslužbencev niti za prebivalstvo bližnje okolice. Sevanje naj bi bilo osredotočeno izključno na vagon.

Omenjeni pa ni bil edini primer tovrstne zaplembe. Pred tem so namreč orožniki že zasledili dva vagona z radioaktivnim tovorom. Tudi v tem primeru je šlo za železje, ki pa je prihajalo iz ene izmed republik bivše Sovjetske zveze, verjetno iz Ukrajine. Tovori iz Vzhodne Evrope postajajo v zadnjih časih za sile javnega reda vse bolj dvomljivi in so zato podvrženi natančnejšim in strožjim pregledom. V te preglede so pogosto vključeni tudi tehniki agencije ARPA, ki z ustreznimi napravami lahko uspešno ugotavljajo prisotnost radioaktivnega sevanja.

Bo Gorica še kdaj postala mesto?

Neznosna lahkotnost teže poletnega mrtvila

Znana in večkrat uporabljena trditev, pravzaprav glasni razmislek pokojnega senatorja Darka Bratine, da Gorica ni več mesto in obenem ni niti vas, pride na misel človeku v Gorici, ko se v večernih urah v tej neznosni pasji vročini sprašuje, kam bi sedel, da bi lahko v miru popil svežo pijačo. Nobena skrivnost ni, da je Gorica v večernih urah prav "zakotno-vaško" mrtva, saj se v njej nič ne dogaja, vsaj takega ne, da bi lahko mladi kaj doživeli in imeli kam iti. Prijatelj, ki sicer vsak dan osem do deset ur preživi v Gorici, kamor se iz Furlanije vozi delat, je minuli teden z grozo ugotovil, da v večernih urah Gorica spi. V Gorici je namreč moral počakati poslovnega partnerja in ga popeljati do najbolj razkošnega goriškega hotela pod gradom, v katerem so že pred meseci zaprli resta-

vacijo, ker zanj niso imeli dovolj gostov. "Tako nama je preostal bar pod oboki, kjer je mrgolelo pijanih mladih ljudi. Ko sem v baru vprašal, kam lahko peljem našega poslovnega partnerja na večerjo, ura je bila 22.30, so mi odgovorili, da nikamor. Je res tako mrtva Gorica?" me je vprašal prijatelj. Nisem vedel, kaj naj rečem. Bilo pa mi je tudi jasno, zakaj ni nikjer nobenega tujega investitorja na spregled v Gorico, in se mi je zazdelo smešno vse bevsanje, tako in drugačno hudovalanje tukajšnjih ljudi proti "pregrešni" Novi Gorici, v kateri je, za razliko od Gorice, poleg mladih tudi veliko zabave. In še nekaj: goriški pogovorni "Non se pol!", s katerim si Goričani in z njimi predvsem javna uprava v bistvu pilatovsko perejo obraz, se že vsem gabi.

JUP

Postaja Topolovo

Tudi dež postane v tem odmaknjenem kraju umetnost

Neverjetno je, do kod sega brezčasnost Topolovega, dobro znane vasi Nadiških dolin, v kateri se že enajstič iz leta v leto - in sicer prve tri tedne julija - ponavlja kulturna manifestacija, ali bolje ocharano ozračje, v katerem se na poseben način

razteza dolga pot Posočja in furlanske nižine: Lisert, Vileš, Gradišče, Marian, Krmin, Čedad: od tod pa moraš "letalo" zamenjati s "helikopterjem", ki se lažje giblje po ozkih ovinkastih cestah med gozdovi, dokler ne zagledaš table z napisom Ilodič: tam lahko

privožiti niti cesar.

...Še zadnji ovinek in končno si na cilju. Topolovo je podobno spečemu dinosavru, ki je svoje trudo telo zgrudil na pobočje griča, posejanega s topoli, zelenimi listavci, ki se razprostirajo kot valovi morja v daljavo in se polagoma redčijo navzgor proti hribu Kolovratu, kot da bi se na plaži njegovih pašnikov končno razblinili. Z avtom privoziš v gornji del vasi in mimo cerkvice zaviješ v gozd, kjer boš prespal. Nato pa peš spet do vasi, kratek postanek na pokopališču, in že si na glavnem trgu pod cerkvico, kjer se ljudje že zbirajo ob pultu šagrske postrežbe in nazdravljajo novi izdaji fantomske Postaje. In, da, tudi letos Gino svojevrstno, svobodno pritrukuje zvočne; vleče vrvi, kadar se mu da, ko ima čas, ko duhovnika ni, ker bi se gospod Azeglio Romanin drugače razjezil, - in že se zvok razteza vzdolž dolin...

Kot vsako leto se tudi tokrat dan po prihodu odpravimo do spodnjega dela vasi na obisk k Morenu Miorelliju, enemu izmed prirediteljev Postaje, da bi ga vprašali, kakšne novosti so letos na sporedu. "Hah", zavpije čvrst možakar, ki s številno družino živi ravno v Topolovem, "največja novost je letos atmosferska, saj nenehno dežuje! Lani smo bili srečnejši s tega vidika. Čeprav se vreme proti večeru izboljša, se ljudje podnevi obklovo prestrašijo, tako da je bilo letos obiskovalcev nekoliko manj. S programskega vidika pa bi poudaril, da je bilo prvi teden nekoliko manj zvočnih načrtov, koncertov in

podobno, saj je bilo žarišče usmerjeno predvsem na govorjeno, pripovedovano, zapisano besedo: omenil bi zato predvsem Zavod za Topologijo v Topolovem. Dodal bi, da Donatella Ruttar in jaz programa ne pripravljava, a umetniki sami ga soustvarjajo. Večkrat zato tudi naju presenetijo in tako je bilo tudi letos. Ker so bili glasbeniki prvih deset dni Postaje zadržani drugje, se je glasbeni program nakopičil v zadnjem tednu, a je ob koncu imel isto težo kot video, oz. besedna umetnost".

Topel pozdrav Morenu in družini in že smo na ozkih uličicah Topolovega pod sivimi oblaki. Tako, ko se s prijatelji že branimo deževnih kapelj, se nenadno znajdemo v hiši, kjer ravno poteka Načrt Giambotta: televizor, ki predvaja videoposnetke; miza, na kateri so preko raznih kuhinjskih pripomočkov speljane strune, tako da postane miza sama improvizirano domače godalo; umetniki, ki so se v Topolovem spoznali komaj lani, nenehno igrajo in nikakor jih ne moti tuja prisotnost. Tudi letos se je Aleksander Ipa-vec povzpel v Topolovo z novim načrtom, poimenovanim Harmonično ogledalo: glasbenik s svojo harmoniko spremlja vse, kar vidi v sobi, kamor posameznik vstopi sam in se predaja čutu in čustvu harmonikarja, ki v glasbo prelije osebne vtise, ki mu jih 'goš' posreduje.

V Topolovem je letos zaživel tudi Kosovelov kraški svet, pa tudi sama pesnikova samota, in sicer preko glasbenega projekta, ki so ga soustvarjali zbor, tolkala in dve solo gla-

sbili.

Nad vsem pa kraljuje menda ravno s simbolnega vidika - in to je za Topolovčane najzlahtnejše - Pot umetnosti Topolovo-Livek. Steza, ki pelje iz 'naše vasi' do prelaza Breza, je posejana z raznimi umetninami, ki jim je meja res tuj pojem.

Letošnja Postaja ni bila izraz le same umetnostne razsežnosti, temveč tudi pomenljivih političnih korakov - in to v pravem pomenu besede. Obisk deželnega predsednika Illyja je bil namreč dokaz, da se bo dežela zavzela za nadaljnji razvoj Benečije, kot tudi v isto smer vodi podpis konvencije med vidensko univerzo in združenjem Pro loco Nadiških

No, v katalogu Postaje je tako le zapisano: Topologija je znanost o Topolovem. In dalje: Neko vez ima tudi z nami in našim bivanjem v odnosu do sveta in v svetu. Je znanost o pomembni, a nenatančni dimenziji (pravi dimenziji), ki jo označujejo valujoči robovi. Pojavlja se istočasno kot bližina in daljava, red in nered, kot večkrat paradoksalna logika, ki se trudi v razlagi tega, kako so kraji (in stvari) med sabo povezani, namesto da bi se za vsako ceno trudila v iskanju jasne oblike in meja. Ravno zato daje ta znanost veliko poudarka na načine, s katerimi lahko vzpostavimo odnose s kraji, in odnose med kraji samimi, in kako se lahko ti odnosi in zveze povežemo, spreminjajo, kako lahko umrejo ali pa se ponovno rodijo. Program Zavoda za topologijo v Topolovem predpostavlja študij teh odnosov, način, kako si jih prisvojimo, - in, če potrebujemo - kako si jih zamislimo, ter jih končno primerjamo z drugimi Topolovi, ki so posejani

Foto IG

doživljajo in posredujejo najrazličnejše kulturne prvine in kontaminacije le-teh.

Neverjetno je, kako te brezčasnost Topolovega prevzame, ko si še doma in komaj čakaš prijatelje, da bi se z njimi odpravil na pot. Iz leta v leto se vedno isto ponavlja, ko sedimo pod lopo kavarne na Opčinah in eden drugega sprašujemo: kdaj se odpravimo na pot, kdo vzame avto, koga še pogrešamo? Odgovori - v slučaju, da so izrečeni - kanejo na dan po dolgem, dolgem časovnem razmaku, tako da si na vprašanje že pozabil...

Nato pa se že znajdeš za volanom avtomobila, ki se ti v primeru neobremenjenega prometa zdi avion, pod katerim se

pristaneš in se okrepiš v baru družine, katere člani se ti prijazno nasmejejo in te v strogem italijanskem jeziku pozdravijo: "Tudi letos tu! A prespite v Topolovem?" in se nato v kuhinji za pultom sproščeno, a nekoliko tiše, pogovarjajo v svojem narečju, ki ni drugačno od toliko drugih slovenskih narečij, le da je to prestalo več kot stoletno hudobijo močnejšega... Ko še zadnjič upreš pogled v slap, ki se spušča v naravni bazen tik pod barom, lahko ponovno sedeš v prevozno sredstvo in se povzpneš do cilja s pazljivo vožnjo, da bi avta ne poškodoval, saj veš, da bo ta čez noč postal tvoja 'razkošna' spalnica, ki si je ne bi mogel

dolin, na podlagi katere bodo priznali učne kredite univerzitetnim študentom, ki nameravajo na podiplomski stopnji proučevati problematiko Benečije na raznih področjih. P.S.: Menda bo bralce zanimalo, kaj "topologija" sploh je.

po svetu.

A vam je vse jasno? To je pač Topolovo in če se vam razlaga o Zavodu zdi prazna vreča, kar pojdite prihodnje leto v Topolovo in jo boste gotovo sami napolnili.

Igor Gregori

Književnost

Slovenska dunajska literarna pomlad

Na majskem Slovenskem večeru, zdaj že tradicionalni vsakoletni prireditvi inštituta za slavistiko na dunajski univerzi, je profesor primorske univerze iz Kopra Krištof Jack Kozak spregovoril o oblikovanju "slovenske narodne identitete skozi kulturo". Mojca Götz, edina Slovenka, ki je "uradna" turistična vodnica po Dunaju z avstrijskim državnim izpitom za "Austrian Guide", je s pomočjo diapozitivov predstavila nekatere znamenitosti "slovenskega Dunaja". Osredotočila se je na stavbe treh pomembnih arhitektov, Jožeta Plečnika, Maksa Fabianija in Borisa Podrecca. Poleg tega je opozorila na slovenski literarni Dunaj Franceta Prešerna in Ivana Cankarja in na dunajske sledi vsaj še petdesetih drugih znanih slovenskih avtorjev. Na koncu je pevka Mia Žnidarič (na sliki) ob spremljavi Steveja Klinka v svoj program šansonov vključila tudi pesmi Svetlane Makarovič in Ferija Lainščka.

V Slovenskem znanstvenem inštitutu na Dunaju je graški univerzitetni profesor dr. Stefan Karner poročal o kar petih knjigah kompleksne znanstvene zbirke Kärnten und die nationale Frage (Koroška in nacionalno vprašanje), ki so v njegovem uredništvu izšle pri celovški

Mohorjevi založbi v sodelovanju s celovško založbo Johannes Heyn. Gre za skupno več kot dva tisoč strani znanstvenih prispevkov, ki jih je napisalo približno šestdeset slovenskih, avstrijskih in drugih strokovnjakov. Junija so se v inštitutu zvrstila že tri predavanja. Innsbruški univerzitetni profesor dr. Heinrich Neisser je poročal v zvezi z aktualnim vprašanjem zaščite avstrijskih narodnih manjšin o problematiki avstrijske državne pogodbe v luči pravne države in mednarodnega prava. Graški univerzitetni profesor dr. Reinhard Hörtel je predstavil svojo nemško znanstveno publikacijo o starejših dokumentih samostana Santa Maria v Ogleju (Die Älteren Urkunden des Klosters S. Maria zu Aquileia), ki je izšla pri založbi Avstrijske akademije znanosti na Dunaju. V knjigi so opisane posebnosti oglejskega benediktinskega samostana, v katerem se danes nahaja stari rokočisanstvo namenjeni Museo

paleocristiano. Avtor predstavi značilnosti ene najstarejših cerkvenih ustanov oglejskih patriarhov. Dokumenti, ki izvirajo iz več kot dvestoletnega srednjeveškega obdobja med letoma 1036 in 1250, opozarjajo na številne vezi kompleksnega področja, na katerem se prepletajo romanski, germanski in slovenski kulturni, verski in politični vplivi. Publikacija je zato zanimiva tudi za slovenske raziskovalce.

Religiozni in kulturološko-socialni problematiki je bilo namenjeno tudi tretje junijsko predavanje v dunajskem Slovenskem znanstvenem inštitutu. Na njem je ministrska svetnica avstrijskega zveznega ministrstva na Dunaju dr. Anneliese Stoklasa poročala o nastanku najstarejših dunajskih ženskih samostanov, na katere danes spominjajo le še cestna imena in različne legende, čeprav so v srednjem veku pomembno vplivali na tedanje versko in socialno življenje.

"Kralj Italije mi je napovedal vojno!" se je glasilo pred devetdesetimi leti razočarano sporočilo cesarja Franca Jožefa avstrijskim in ogrskim narodom. Ob obletnici vstopa Italije v vojno proti Avstro-Ogrski sta Avstrijsko-italijanska in Avstrijsko-slovenska družba na Dunaju 23. maja pripravili v avstrijskem parlamentu skupno spominsko prireditev z željo, da se v združeni Evropi taki dogodki ne smejo več ponoviti. Pod naslovom Jaz sem zdrav in se mi dobro godi so med drugim prebrali tudi pretresljiva pisma slovenskih vojakov z južnih bojišč prve svetovne vojne.

Prizadevanja organizatorja literarnih večerov v Klubu slovenskih študentk in študentov na Dunaju Aleksandra Studena Kirchnerja rojevajo uspehe. Po četrtem večeru, na katerem sta Ludwig Hartinger in Erwin Kästler predstavila jezikovno in vsebinsko z ozirom na slovenski izvirnik avtentično prečiščene lastne prevode tekstov Srečka Kosovela v nemščino, je sledil še peti večer s Studenom Kirchnerjem in s teksti sicer odsotnega Mitje Čanderja.

Slovensko književno dogajanje tudi sicer odmeva po širšem avstrijskem prostoru. 12. maja je Janko Ferk v dunajskem tedniku Die Furche objavil daljši članek o slovenski koroški literaturi po le-

tu 1945 (v istem tedniku je že 21. aprila izšel kritično zasukan zapis o nemškem prevodu zgodb Andreja Blatnika v knjigi Dan, ko je umrl Tito, Folio Verlag, Dunaj). Pod naslovom Ljubezenska zgodba polna poezije pa je dunajski dnevnik Wiener Zeitung zelo ugodno poročal o nemškem prevodu (založba C.H. Beck) romana Moreno ("Skoraj breznačrtna zgodba, ki pa je vseeno kompaktna in prepričljiva"), ki ga je v francosčini napisala v Parizu živeča Slovenka Brina Svit. Na aktualno, a kljub nekaterim pozitivnim dejstvom še vedno nezadostno stanje manjšinskega vprašanja v Avstriji je opozoril tudi Klub slovenskih študentk in študentov na Dunaju ob letošnji

petdesetletnici podpisa avstrijske državne pogodbe. S posebno akcijo z naslovom "Člen 7 - Naša pravica" so 2. junija na trgu Siebensternplatz z različnimi akcijami skušali predstaviti številne predsodke o manjšinski problematiki, ki obremenjujejo avstrijsko javnost. Med drugim so predvajali tudi film Eve Simmler in Thomasa Korschila o zdaj ponovno aktualnem vprašanju dvojezičnih krajevnih tabel na jezikovno mešanem ozemlju, ki so jih pred desetletji nemški nacionalisti odstranjevali v tako imenovanem "Ortstafelsturm". V filmu avtorja podajata kritično rekonstrukcijo razvoja manjšinskega vprašanja na Koroškem.

Lev Detela

Za naš jezik

Oranževci ali oranžisti?

Kot vsako leto so tudi letos sredi junija nastali nemiri na Severnem Irskem zaradi demonstracij protestantov in naša občila vsako leto pridno poročajo o teh dogodkih. Vprašali boste, kakšno mesto imajo ti dogodki v jezikovni rubriki. Stvar je taka:

Nekatera občila trmasto vztrajajo, da so *oranževci* priredili proslavo in povzročili nemire. Pogledala sem že večkrat v slovar in v njem še vedno piše, da je oranževcec "južno drevo ali grm z oranžnimi užitnimi sadovi", ki jih običajno imenujemo pomaranče. Ta drevesa pa gotovo ne prirejajo proslav in ne povzročajo nemirov! Oranževci, o katerih poročajo občila, so pristaši Viljema III. Oranskega, to je: angleškega kralja, ki je živel v 17. stoletju, je bil pa po rodu iz Haaga. Poročil se je s hčerjo Jakoba II. in bil po mnenju marsikaterega zgodovinarja dober kralj, saj je omogočil prehod od avtoritarne vladavine Stuartov v parlamentarno vladavino rodbine Hannover.

Kakorkoli že, njegovi bojeviti pristaši so lahko *oranžisti*, ne pa *oranževci*!

Pogovor / Marko Feri

Ob izteku 7. Mednarodnega festivala kitare

Bach, De Falla, Gnattali, Legnani, Paganini, so samo nekateri avtorji, po katerih so segli tečajniki drugega Masterclassa za zaključni nastop v okviru 7. Mednarodnega festivala kitare. V soboto, 16. julija, so prav najmlajši udeleženci ene najpomembnejših glasbenih manifestacij na Krasu oblikovali večer, ki je sklenil letošnjo festivalsko izvedbo. Zadovoljstvo ob vidnih napredkih novih sil je sicer skatilo spoznanje samih organizatorjev, da za kulturni in umetniški biser, kot je kitarski festival, pri oblasteh ni dovolj posluha. Gornji Lešnjak, direktor Kosovovega doma v Sežani pa je prepričan, da bo v prihodnje drugače in da velja vztrajati ter dodatno razviti in pomnožiti festivalске možnosti. Po zgledu mednarodnega literarnega festivala Vilenica, ki je znan po vsej Evropi in še dlje, si podobne usode želi tudi za kitarski festival.

Od ponedeljka, 11., do sobote, 16. julija, so se tako že tretje leto zapored v poročni dvorani kompleksa Kobilarne Lipica zvrstili visoko kvalitetni večerni koncerti, ki so pred tem imeli svoj sedež v sežanskem kulturnem domu. Za podrobnejšo oceno letošnje festivalске izvedbe smo vprašali njenega umetniškega vodjo, uspešnega profesorja kitare na tržaški Glasbeni matici in znanega mojstra šestih strun, Marka Ferija, "ki je z Aleksandrom Peršoljo, umetniškim vodjo Kosovovega doma, od vsega začetka pogonska sila Mednarodnega festivala", kot ga je predstavil sam Lešnjak na zaključnem večeru.

Najprej dovoli, da ti čestitam bodisi za enkratno zamisel bodisi za letošnjo in sploh za vsakoletno uredništev ene redkih kulturnih pobud, ki ni muha enodnevnica in pri kateri so od prve izvedbe leta 1998 pristopile slovenske ustanove z ene in druge strani meje, ki si kljub organizacijskim in drugim težavam prizadevajo za kontinuiteto in stalno rast glasbenega dogodka.

Tudi letos sta Mednarodni festival kitare in Masterclass podprla Kosovovelov dom in Glasbena matica Trst v sodelovanju z Zvezo primorskih glasbenih šol in Kobilarno Lipica. Pri tem bi poudaril, da nam je uspelo lanski mojstrski tečaj prirediti s podporo evropskega sklada Interreg, na katerega letos nismo mogli računati. K sreči je njegovo finančno breme prevzela tržaška Glasbena matica, tako da smo lahko vzporedno s koncerti izvedli tudi kitarsko šolo za prijavljene mlade kitariste, ki so vsak dan vadili pod mentorstvom podpisanega ter

Mattea Mele in Lorenza Michelija, dveh odličnih izvajalcev in docentov, ki se z veseljem vračata med nas in sta zelo navdušena nad

še sama mentorja drugega Masterclassa, Matteo Mela in Lorenzo Micheli, ki sta s svojim izvajanjem v kitarskem duu navdušila vse prisotne. In

tukajšnjim mlajšim rodod kitaristov. Oba sta imela veliko laskavih besed za nadebudo skupino, zato upam, da se bo pobuda nadaljevala, ker je z vzgojnega vidika po mojem mnenju zelo pozitivna izkušnja, ki daje sadove še dolgo po svojem izteku.

Kako pa se je odvijal programski del?

Letošnji koncerti so bili precej raznoliki in zelo kakovostni. Prvi večer je nastopil slovenski izvajalec Boris Šinigoj, ki se je že v študentovskih letih posebej posvečal starejšim glasbenim virom in takratnim glasbilom. Za Lipico je pripravil renesančni in baročni program, ki ga je podal na kopijah renesančne lutnje iz leta 1550 in baročne klavirne iz leta 1620. Ponedeljkovi poslušalci, ki so glasbili morda že kdaj videli v muzejskih zbirkah ali fotografirane v knjigah zgodovine glasbe, so tako imeli edinstveno priložnost, da so jim končno tudi prislunili. Naslednjega dne je bila na vrsti prva komorna zasedba, t.j. duo kitara-violina oz. Eleonora Pasquali in Maurizio Sciarretta, ki sta mednarodno uveljavljena glasbenika. Kraškemu občinstvu sta podala vrsto izvirnih skladb za tovrstno zasedbo, ki je zelo zanimiva, a premalo poznana. Obenem pa sta posamično izvedla nekaj solističnih skladb. Veliko uspeha je žel nastop temperamentnega kitarskega mehiškega tria Nahual, ki ga sestavljajo Mauricio Gonzáles, Rodrigo Herrera in Josue' Gutierrez. Za lipiški recital so zajeli skladbe od Bacha in Vivaldija do Piazzolle in De Biasija, mlajšega avtorja, ki je več skladb posvetil prav srednjeamerškemu sestavu. V četrtek smo gostili letošnjega nagrajenca Evropskega tekmovanja Mesta Gorica osemindvajsetletnega kitarista Maura Zanatto, ki je že pri trinajstih začel nabirati prve nagrade na številnih državnih in mednarodnih tekmovanjih. Izpopolnjeval se je tudi na raznih tečajih z italijanskimi in tujimi mojstri šestih strun in danes povsod suvereno nastopa. V petek sta se predstavila

končno so v soboto prišli na vrsto še njuni oz. naši varovanci (Neža Kravos, Janoš Jurinčič, Veronika Carli, Bojan Kuret, Stefania Saccari, Walter Gregori in Uroš Barič), ki so pred zbranim občinstvom tudi uradno sklenili Festival kitare 2005. V sodelovanju s III. Mednarodno pesniško-prevajalsko delavnico "Zlati čoln" so prve tri koncerte uvedle poezije v prevodih in originalih, ki so jih podali njeni udeleženci. Uvod v ostala dva pa je bil zaupan Oktetu Kitar GM in Tanji Cibiz.

Ker si omenil gojence, ne moremo mimo izrednih uspehov, ki jih tvoj razred žanje, na kateremkoli odru. Ne nazadnje naj omenimo posebej Uroša Bariča in Daniela Stachowiaka, ki sta bila sprejeta v prestižne visokošolske evropske centre: prvi bo nadaljeval študij kitare na Glasbeni univerzi na Dunaju, drugi pa se bo po opravljeni diplomji na tržaškem konservatoriju Tartini, ki jo je opravil z odlično in pohvalo, posvetil muzikologiji na oxfordskem vseučilišču. Da ne govorimo o mlajših gojencih, kot je npr. prav Tanja Cibiz, ki je zelo obetavna mlada kitaristka in spada v sam vrh svojih tekomvalnih oz. starostnih kategorij. Kateri je tvoj pedagoški ključ, s katerim uspeš priti do mladostnika, da mu posreduješ ljubezen do glasbenega študija in pravičen odnos do inštrumenta, ki se ne boji konkurence modernih zabavnih priložnosti in jih prepriča, da se vztrajno posvečajo kitari?

Morda mi pri pedagoškem delu pomaga zgled. Gojenci pač vidijo, da se tudi sam stalno izobražujem in redno nastopam. Tako jim verjetno indirektno vlivam voljo bodisi do igranja bodisi do študija, ki se je mogoče mimogrede nalezajo. Po drugi strani mene veseli in njih spodbuja tudi to, da mi pogosto sledijo na koncertih. Še pred tem se mi zdi, da gre verjetno za odnos, ki ga z njimi vzpostavim in ki skuša biti čimbolj enakovreden. Ne gre

torej za neenakomerno razmerje med nadrejenim in podrejenim, temveč za bolj uravnotežen, iskren in lahko rečem celo prijateljski odnos, v katerem vlada vzajemno zaupanje. Z njimi ravnam večasih kot s kolegi in, kot kaže, se stvar obrestuje. Sicer pa je tudi res, da se še spominjam svojih mladostniških 'fint' in mi tako uspe razumeti o njih več, kot mi sami povejo. Velik napredek posameznikov pa sem tudi opazil z uvedbo komornega igranja v kitarskem oktetu, ki je v svojem glasbenem izražanju zelo zahtevno, veliko pa pripomore k dobremu muziciranju in povezanosti v skupini.

Vrnimo se k tvojim preteklim in prihodnjim obveznostim, saj si vseskozi zelo angažiran glasbenik, ki se ni zadovoljil s svojim profes-

sorskim poklicem, ampak redno nastopa doma in v tujini.

To obdobje je še kar pozitivno, saj so v nekaj mesecih izšle štiri zgoščenke, ki sem jih pred časom posnel. Decembra lani je izšla s podporo sklada Mitja Čuk plošča z naslovom "Nocturnal", ki zajema pomembna dela sodobnih evropskih skladateljev. Sledile so plošča z orkestralnimi deli Astorja Piazzolle, ki sem jo posnel s komornim orkestrom Concordia, plošča z naslovom "Viva Sevilla", v izvedbi Italian Guitar Consort in sopranistke Lorne Windsor, nato plošča "Notes Vagabondes-Live" z Gornji Kramer Quartet. Med sabo si plošče sploh niso podobne in to me veseli, saj se v njih na različne načine izražam, govorim različne jezike. V preteklih mesecih sem igral v Bruslju, v Imperii, kjer sem tudi vodil masterclass, v Vidmu, sodeloval sem s komornim zborom Ipavska s koncerti in raznimi tekmovalji, s sestro Martino pa sva pred nekaj tedni nastopila v Avditoriju Muzeja Revoltella v sklopu niza "Revoltella Estate", poletne manifestacije v prireditvi tržaške občinske uprave, pet koncertov bom izvedel v avgustu z Gornji Kramer Quartet, septembra me pa čaka več samostojnih koncertov. Potekajo pa tudi priprave na naslednjo solistično ploščo.

Sodeč po tvojih načrtih, se kitarist lahko posveča zelo različnim glasbenim vrstam in nastopa v zelo raznolikih sestavih.

Mislim, da je za kitarista določena fleksibilnost skoraj nujna, če želi nastopati v določeno stalnostjo. Sploh pri nas, ki smo zelo oddaljeni od velikih mest, kjer je prav gotovo več in množičnih priložnosti za nastopanje, ko te naenkrat spozna veliko več ljudi. K sreči se kitara zlahka vključi v večje sestave, nežno pa stopa tudi v drugačne, intimnejše situacije. Njena vloga je v zadnjem stoletju stalno rasla. Določen premik v to smer je opazen tudi v sodobnih kitarskih šolah, ki se odpirajo novim žanrom oziroma polimuzikalnosti. Profesorji mlajše generacije pa so obenem pozorni na to, da podajo tudi klasično plat študija, t.j. solidno klasično tehniko. Ob tem se pojavljajo tudi posamezni avtorji, kot sta npr. Bogdanović ali Dyens, ki pišejo skladbe, v katerih se prepletajo različni žanri.

Kakšna se ti zdi prihodnost klasične glasbe?

Ob televiziji, že glavnem grešnem kozlu, se mi zdi pomembno, da današnjim poslušalcem vztrajno ponujamo pomembne glasbene trenutke, bolj ali manj intimne. Vsak poslušalec pa si za to mora vzeti čas, da prislunne in istočasno mogoče zaustavi običajni življenjski tempo, saj nas vsakdanji vrvež pravzaprav uničuje. Dobra alternativa je po mojem mnenju zmes glasbe s poezijo ali likovno umetnostjo, ki lahko zadosti širši paleti obiskovalcev.

Hvala za pogovor in, ponovno, čestitamo!

Alenka Hrovatin

40. ŠTUDIJSKI DNEVI DRAGA 2005

Park Finžgarjevega doma - Opčine (TS)
Dunajska cesta 35

Petek, 2. septembra 2005, ob 16.30:

Milan Gregorič

NA DVEH STRANEH MEJE

Sobota, 3. septembra 2005, ob 16.30:

prof. Dean Komel

POLITIKA, DRŽAVA IN DRŽAVLJANI.

KJE JE SLOVENIJA?

Nedelja, 4. septembra 2005, ob 10. uri:

msgr. Janez Gril

**RKC d.d. ALI PO ČEM JE DANES
ODREŠENJE?**

Ob 16. uri:

dr. Bogdan Žorž, prof. Janez Malačič in inž. Tomaž Merše
Okrogla miza:

**ALI NISMO PREVEČ RAVNODUŠNI PRED
DEMOGRAFSKO KRIZO?**

**V nedeljo, 4. septembra, ob 9. uri
bo za udeležence Drage sv. maša, ki jo bo daroval
koprski pomožni škof msgr. Jurij Bizjak.**

DSI - Ul. Donizetti, 3 - 34133 Trst (Italija)
Tel. +39 040 370846 - faks +39 040 633307
El. naslov: redakcija@mladika.com

Kandidat leve sredine za občinske volitve

Močnik: Primarne volitve so za stranke poraz!

V roče in zagonetno tržaško politično poletje se v vrstah opozicije meri predvsem po debatah glede kandidata, ki se bo postavil proti kandidatu desne sredine, obenem tudi sedanjemu županu Dipiazzu. Po kateri poti bi izbrali najuspešnejšega nasprotnika sedanjega tržaškega upravitelja, smo vprašali pokrajinskega tajnika Slovenke skupnosti Petra Močnika.

Primarne volitve da, primarne volitve ne: zakaj Slovenska skupnost je tem nasprotna?

Po mojem so primarne volitve poraz za stranke. Politične stranke po italijanski ustavi so povezava med oblastjo in državljani-volivci; imajo torej nalogo, da izbirajo in predlagajo volivcem kandidate. Če pa niso stranke sposobne izbrati kandidatov in prepustijo to nalogo volivcem, pomeni, da niso sposobne niti opravljati svojega dela. Za stranke je to porazno!

Tako menite na vsedržavni kot tudi na krajevni ravni?

Na vsedržavni so razlogi drugačni: primarne volitve na tem nivoju ne pomenijo, da koalicija ni sposobna izbrati kandidata, saj v bistvu ga je že. Proti Prodiju se nihče ne postavlja. Na vsedržavni ravni stranke lahko skličejo primarne volitve zato, da bi liderja utrdile in bi tako imel naposled večjo avtoriteto tudi nad tistimi, ki se morda ne strinjajo v celoti z njim, in tudi zato, da bi se tako tudi 'prešteje', upoštevajoč, da bodo nato nastopali vsi na skupni listi.

Kandidatov v levi sredini za občinsko kandidaturu je vedno več, vsaj tako kaže. Leva sredina je pred vročim avgustom predlagala Boniciollija. Ali je po vašem to dober kandidat?

Po pravici povedano, se za kandidaturu borijo trije: Alessandro Metz za Zelene, ki je nastopil že pred meseci, Ettore Rosato, ki je kandidat večine v Oljki, in še Boniciolli, kandidat Levih demokratov in socialistov oz. tako rekoč levice - čeprav ne celotne, saj Stranka italijanskih komunistov Boniciollija ni predlagala. Slednji ima to hibo, in sicer, da ga v Trstu malokdo pozna. Vsi namreč poznajo sina, ki je trener košarkarske ekipe, in zato marsikdo zamenjuje očeta s sinom. Boniciolli starejši je že vrsto let v Benetkah predsednik pristaniške ustanove, ima precejšnje zadolžitve tudi znotraj beneške občinske uprave, tako da je od tržaške stvarnosti popolnoma odrezan. Boniciolli je bil dejaven na tržaškem političnem prizorišču v vrstah socialistov že za časa Craxija; ko je stranka razpadla, se je tudi on umaknil. Ker ima že 70 let, je ponudbo s strani LD in drugih sprejel zato, da bi se pred upokojitvijo ponovno zabaval na politični sceni. Prepričan sem, da je na svojem strokovnem področju kar dobro pripravljen, drugo pa je voditi administracijo mesta, kot je naše. Ker že mesta ne pozna, bo moral v primeru zmage zaupati marsikaj odbornikom, ki mu jih bodo kot običajno vsillile stranke: imel bi tako okrnjeno svobodo pri odločanju.

SSk pa podpira Ettoreja Rosata. To zaradi strankarskih sorodnosti med SSK in Marjetico, ali menite, da ima Rosato posebne adute pri morebitnem vodenju tržaške uprave?

Rosato pozna tržaški položaj. Ne bi govoril o sorodnosti, ker so Rosata obenem predlagali tudi Občani za Trst, Udeur, Penzionisti in tako dalje. Rosato je v Trstu izkušen politik, bil je sedem let

predsednik občinskega sveta, bil je izvoljen za parlamentarca, še prej za pokrajinskega in deželnega svetnika: dejansko pozna tržaško situacijo zelo zelo dobro.

Menite, da se iz tekme za mesto župana ne bo umaknil?

Gotovo ne!

Kako pa gledate na pokrajinske volitve, ki bodo podobno kot občinske potekale prihodnje leto?

Tu pa je prava tragedija. Pokrajina nobenega ne zanima. To ustanovo so stranke leve sredine odpisale in jo že nekako podarile Scoccimarru, čeprav je pokrajina izrednega pomena, saj so na področju prevoza in cest, da pa ne govorimo o šolstvu in zaposlovanju, ter delavskega resorja, njene pristojnosti zelo velike. Neverjetno se mi zdi, da leva sredina popolnoma ignorira to ustanovo, katere področja delovanja lahko zagotovo sodijo v tipično interesno sfero levice. V tem vidim predvsem neodgovornost levsredinskega tabora in ne razumem, zakaj se tako dogaja.

Kaj pa menite o podelitvi italijanskega državljanstva potomcem nekdanjih italijanskih državljanov Istre, Reke in Dalmacije?

Najprej moram zakon prebrati. Na prvi vtis se mi zdi, da je zakon protizakonit, protustaven, oziroma, da je v nasprotju z mednarodnimi pogodbami, ki jih je Italija doslej sprejela. Mednarodne pogodbe imajo v pravnem sistemu večjo težo kot državni zakoni. Ker optantom je bilo državljanstvo odvzeto, ne dojamem, kako se lahko to vrača njim oz. njihovim potomcem.

Ettore Rosato pa je bil med osrednjimi pobudniki te zakonske norme.

To je le tržaški sindrom. Vsem je znano, da je v Trstu problem optantov zelo vroč in zato se marsikomu ta bitka politično izplača.

Kako pa ocenjujete tematike, o katerih sta krovni organizaciji Svet slovenskih organizacij in Slovenska kulturno gospodarska zveza govorili na zadnji skupni tiskovni konferenci konca prejšnjega meseca?

Edina kritika, ki sem jo zabeležil do slovenske države, je slonela na nesrečnem razpisu o dodelitvi sredstev naši manjšini. Povedal bi le to, in sicer, da je Pukšič že odstopil, tako da se je morda na poti porodila nerodnost, ki se bo gotovo uredila. Če je bila kritika na račun Slovenije le zaradi tega, jo lahko tudi razumem. Druge kritike do naše domovine pa s težavo sprejem, ker z matično državo moramo predvsem sodelovati. Kritike do italijanske prestolnice pa so popolnoma upravičene, ker so prizadevanja sedanje vlade do naše manjšine na popolni ničli in na ničli bodo tudi ostala. S tem da je Menia prevzel eno najpomembnejših vlog v stranki NZ, stranke, ki ima v rokah podpredsedstvo vlade in zunanjo politiko, bo naša manjšina ostala praznih rok tako glede perimetracije zaščitnega zakona kot drugih obvez.

Igor Gregori

Poletna pobuda za mlade

Oratorij kot življenjska šola

V openskem Marijanišču je od 20. junija do 8. julija potekala pobuda, namenjena mladim, ki želijo svoje poletno brezčasje napolniti tako z zabavo v prijetni družbi sovrstnikov kot tudi z s tako duhovno razsežnostjo, ki nudi drugačen, globlji vpogled v življenjske dinamike; na podlagi le-te mladi tudi sebe bolje spoznajo. Gre navsezadnje za življenjsko šolo, poimenovano oratorij, ki jo že deset let vodi repentabski dušni pastir g. Tone Bedenčič.

"To je teden oblikovanja mlade osebnosti", je poudaril g. Bedenčič, "kjer se veselje ob igri, petju, izletih povezuje z moralnim in verskim oblikovanjem, ki obenem uvaja mladega v življenje. Take vrline doživlja mladina v skupnosti prijateljev in animatorjev: oratorij je tako podaljšek njihovega doma, nikakor pa ne nadomešča njihove družinske celice". V času bivanja v oratoriju prireditelji ne poskrbijo zgolj za telo, temveč predvsem za dušo. To je predvsem kraj, kjer

lo mladih, saj "ko sem jih vabil v 'poletni center', nisem imel velikega odziva", nam je obrazložil pobudnik tritedenskega mladinskega srečanja. Repentabski

nikom.

"Za osnovnošolce je bil program dokaj pester, čeprav je nad vsem vladalo počitniško vzdušje. Le dva oz. tri dni smo prebili v Ma-

dušni pastir je namreč openski oratorij zasnoval po zgledu sorodnih kolonij, ki se v Sloveniji že veliko časa uspešno posvečajo vzgoji otrok in najstnikov. "Po desetletnem delovanju lahko povem, da je tudi naš oratorij obrodil res zanimive sadove." Oratorij je tudi letos trajal tri tedne. Prvi teden je bil posvečen

rijanišču, kjer so bile na programu športne igre in likovne delavnice. Če smo se druga leta od-

pravljali tudi na morje ali pa smo posvečali čas izletom po naši kraški okolici, smo se letos odločili za pohod na Šmarno goro pri Ljubljani.

Za nižješolce je program podoben, različen pa je bil v tem, da so mlade pospremili dva dni v hribe. "En dan smo prespali v koči, drugi dan pa smo posvetili hoji po gorovju. Pred leti smo se odpravili na Višarje in na Triglavsko jezera, lani smo bili na Begunjski. Letos smo pa smo se povzpeli na Storžič in prespali v koči na Kališču."

se otroci počutijo ljubljani. Kaže, da je beseda 'oratorij' že sama na sebi privabila veliko števi-

malčkom osnovnih šol, drugi teden srednješolskim dijakom, zadnji pa višješolskim najst-

zgodbe, ki je vsako leto drugačna in ki sloni na globokih obče življenjskih in obče človeških vrednotah, kot na primer tveganje za dobro, zvestoba v preizkušnji, odnos do staršev, izobraževanje, samostojnost in moč molitve".

IG

Poletno branje

Kje je 'Amerika'?

Bilo je pred nedavnim, ko sem bil v večernih urah presit vsega, kar mi je lahko ponujal domači hladilnik. Tedaj so me nenadno zagledale oči, ki so me bile v jutranjih urah istega dne prevzele prek televizijske oddaje.

Marseille, Francoski Neapelj, prostor, kjer Sredozemlje kopiči veliko svojih sinov, predvsem takih, ki so se - in se tudi danes - zatekajo pred neznosno afriško revščino v naš svet; in preživeli so kljub vsemu. Ahmed, Mohamedi, Ibrahim - moške severno afriške polti, ki so v Francijo prispeli sredi prejšnjega stoletja, v upanju, da si bodo lahko na tujih tleh ustvarili dostojnejše življenje; moške, katerim je domovina postala v vsem tem času zgolj pojem in ne več otipljiv oprijem, - objem - ali pa kraj, kamor bi se lahko vrnili na stara leta. Dolgoletni priseljenci - po bivanju in starosti - so pred kamero z dostojanstvom prikazovali svojo revščino. Ravno zato se je kamera s spoštljivim, nevsiljivim objektivom približala njihovim očem in počasi, zelo počasi razgrnila očevo njihovih nekdanjih sanj, pod katero je bdela današnja muka. Zapustili so svoj dom, da bi poiškali 'Ameriko', pa je niso

našli. - Vrata hladilnika zaprem in mislim na svojo 'Ameriko', ki jo imam doma, v okolju, kjer živim in delam ter se veselim s prijatelji, vendar včasih tudi meni tak raj ne ustreza več: rad bi se zatekel v neznano, da bi poiškal drugačno, menda boljše življenje od že odličnega, ki si

seboj vekomaj zaprl vrata domačega hladilnika. Kdorkoli se odpove poznanemu za neznano in če čuti, da bi mu bilo dano drugod živeti življenje, ki si ga želi, nikdar ne zgreši! Bog ne daj, da bi primerjal svojo osebnost usodo in predvsem položaj z nesrečo tistih, ki so pred pol stoletja prispeli v Marseille, ali pa še, na primer, s skupino beguncev, ki so pred 32 leti izgubili življenje v Bregu, pri Borštu.

ga lahko privoščim na domu. Drugače povedano: ko bi imel živeti v dreku, je najbolje, da živiš v domačem - je bilo nekako rečeno Cankarjevemu Martinu Kačurju. A zame ni tako. Menda se kdo z mano ne bo strinjal in trdil bo, da napačno mislim. Vendar svojim željam se ne bi odrekel, tudi če bi za

Bilo je 1973. leta. Domačini so mi nekoč povedali, da se točnega meseca ne spominjajo, "le zeblo je, burja je pihala in deževalo je". Petindvajsetletna Mibaye Somila Diby in Traore Bakary, dvaindvajsetletni Dembele Seydou in Niakhate Mamadou, ki je bil star komaj 19 let, so iz rojstnega revnega Balija prispeli na staro celino,

da bi se v Franciji zaposlili kot zidarji. Čez noč so se pretihotapili čez mejo nad Bregom, a jih je takrat zajela nevihta. V nočnih urah so tako polagoma umirali, ob zgodnji jutranji zori pa je eden izmed četverice, ki je imel še kaj moči, prosil za pomoč v hiši, ki se je nahajala blizu bivše železniške proge. Prebivalci zaselka so se žal ustrašili krika pribežnika, saj je bilo tistega leta z begunci kar veliko težav. Vrat mu niso odprli.

Ko so na vasi dojeli, kaj se je v resnici zgodilo, je slehernega prebivalca zajela žalost. Štirim možem so se oddolžili tako, da so njihove posmrtno ostanke sprejeli na svoje pokopališče. "Velika množica je takrat sledila pogrebu, zbor društva Slovenec je pokojnim zapel tudi pesem in priložnostni govor je imel tedanji dolinski župan". Še danes se domačini spominjajo na 'begunce iz Boršta' in jim 1. novembra nesejo šop rož na grob, za katerega skrbi dolinska občina.

To je vse. - Ko pišem ta prispevek, že začutim vonj, ki se dviga iz krušne peči pod hišo, katere dobrote bom imel jutri na mizi in jih namazal s svojimi doslej neutrušenimi in upravičenimi željami, medtem ko bi si Mohamed, Ibrahim, Ahmed in Maibaye, Traore, Dembele ter Niakhate raje namazali nanje le rahlo tančico marmelade, a zadovoljili bi se gotovo tudi brez nje.

IG

Na Repentabru

Praznovanje Velikega šmarna in zavetnika

Sredi najhujše poletne avgustovske sopare se na Taboru v repentabski občini iz leta v leto ponavlja praznik Velikega šmarna, ki je že od nekdaj izredno priljubljen družabni in verski trenutek za našo manjšinsko skupnost. Ljudje z vseh koncev in krajev zamejstva se namreč odpravijo po stari romarski poti do griča, kjer kraljuje cerkev sv. Marije Vnebovzete in se tu predajajo neverjetnemu razgledu, ki zajame celotno področje tržaškega ozemlja, predvsem pa s skupno molitvijo na odprtem izpričujejo svojo globoko vero ter navezanost na naše stare običaje. Da bi kaj več izvedeli o tem prazniku, pa še o praznovanju župnijskega zavetnika sv. Roka, ki ga župljani častijo dan po Velikem šmarnu, smo se pogovorili z g. Bedenčičem, dušnim pastirjem repentabske verske skupnosti. "15. avgust je bil za repentabsko župnijo in še prej, ko je bila le kaplanija, pa tudi pred tem, ko je še vso to področje spadalo pod Tomajsko dekanijo, praznik širše kraške okolice - nam je povedal g. Bedenčič. Bil je to romarski praznik za kraški svet in tudi za slovenski del Trsta, pa tudi našega širšega področja. Ko današnjih prevoznih sredstev še ni bilo, so ljudje romali na Tabor peš ali pa z vozovi. Drugih praznikov ni bilo, da bi jih verniki tako občuteno proslavljali. Ves ta kraški svet,

ki nekako teži proti Repentabru, in ves zamejski svet od Sesljana do Doline, je vedno rad poromal v ta kraj in to še v 19. stoletju." Ta praznik je združeval

tudi taka posebnost, medtem ko je po drugih župnijah zavetnik en sam. Pri nas je več poudarka na 15. avgustu, ki gotovo preseže meje župnije; domačini pa zelo

čutijo praznik sv. Roka: to je naš praznik in še pred vojno, ko je bil g. Vester še živ, je našim ljudem prav rekel: za 15. avgust boste vi ostali kar doma, pridite pa za 16. avgust, ki je vaš praznik: za Veliki šmaren dajte gostom prednost. To je pravil zato, ker je bila cerkev pretesna, da bi lahko sprejela tako domače vernike kot romarje. Danes so te

težave mimo, saj imamo sv. mašo na odprtem pod lipami, tako da je dovolj prostora za vse. Po pravici pa povem, da razlika med enim in drugim praznikom ne pride več tako do izraza, a obratno: praznik zavetnika župnije se nekako 'skriva' pod velikim Marijinim praznikom, ki je vsekraški, vseslovenski." Kaj pa je na voljo gostom v kioskih? "Naše kraške dobrote nimajo nič skupnega z jedmi, ki jih lahko dobimo na šagrah. Prodajamo namreč surovi in pečeni pršut, sir, palačinke, predvsem pa štruklje. To je naša največja specialiteta, ki jo v naših krajih lahko dobimo le tu in na kraški ohceti." Kako potekajo verske slovesnosti na dan praznika Marije Vnebovzete?

Slovence in jih na poseben način tudi narodnostno ter versko krepil. Domačini so praznik tudi vedno izkoristili za to, da bi svoje pridelke - vino, sir itd. - prodajali ob cesti pod cerkvenimi zidovi. Ljudje so se po dolgi poti tudi na hitro okrepčali. Tako so lahko prisostvovali že prvi verski svečanosti ob 8. uri. Danes je prodajo kraških dobrot prevzela župnija, ki s svojimi sodelavci pripravi tipične kraške slane in sladke jedi in jih ljudem ponuja na sam praznik in na predpraznik Velikega šmarna, pa še za praznik sv. Roka. Zanimivo je, da cerkev in župnija nimata istega zavetnika. "Tako. Zavetnica cerkve je Marija Vnebovzeta, zavetnik župnije pa je sv. Rok. V Križu je

Foto Kroma

"Poleg jutranjih sv. maš - se pravi ob 8. in 10. uri. - je ob 17. uri še popoldanska verska svečanost, kateri sledijo pete litanije v cerkvi. Zvečer ljudje posedejo za mize in se na hladu v sproščenem vzdušju pogovarjajo."

G. Bedenčič je še posebej poudaril tišino, ki vlada tačas na Taboru. 15. avgusta se ne držimo nobenega programa, razen seveda verskega. Ni pa nikakršne glasbene kulise ne ansamblov. Pri nas na dan 15. avgusta vladajo le tišina, mir in prijetno kramljanje: šagrskega vzdušja ni. "To želimo tudi ohraniti, da ne bi prodrlo nekaj drugačnega in tujega, kar nima nič skupnega z našim verskim praznikom." Letošnji spored praznovanj Velikega šmarna bo 13. avgusta zvečer nudil otvoritev fotografske razstave Miloša Zidariča, umetnika, ki se posveča kraški krajini. Na predpraznik, to je na nedeljo zvečer, bo ob 21.15 na sporedu klavirski koncert slovenske pianistke Anje German. Glasbeno srečanje sodi v okvir pobude Med zvoki krajev, to je manifestacije širše zasnovanega mednarodnega značaja. Koncert kot tudi ostale pobude prireja repentabska župnija v sodelovanju z občino Repentabor.

"Kot že rečeno, je sv. Rok župnijski praznik. Na dan njegovega goda imamo jutraj ob 10. uri, pa tudi zvečer slovesni maši. Dolgotrajna tradicija nas veže na pobrateno nabrežinsko župnijo, ki ima istega farnega zavetnika kot mi. Tako nas bo v večernih urah zabavala nabrežinska godba na pihala. Letos bomo vedno 16. avgusta po jutranjem bogoslužju priredili na novem pokopališču še slovesen blagoslov novega križa, ki ga je izklesal domači kamnosek." G. Bedenčič se veseli predvsem dejstva, da bodo dela na strehi repentabske cerkve sv. Marije Vnebovzete nared pred praznovanjem Velikega šmarna. "Dvorišče bo tako po treh letih ponovno prosto. Streho bomo prekrili z njenimi starimi skralmi, tako da bo ponovno dobila svojo staro podobo. Tabor bo naposled ponovno zaživel v svoji izvorni arhitektonski lepoti."

Igor Gregori

Obvestila

V nedeljo, 14. avgusta, bo ob 10.30 v Nabrežini ob prazniku zavetnika sv. Roka slovesna maša z evharistično procesijo, s petjem in godbo.

Duhovne vaje za žene in dekleta bodo od ponedeljka,

22., do srede, 24. avgusta, v Domu blagrov (Le Beatitudini) nad Trstom. Vodil jih bo p. Leopold dr. Grčar z Brezij. Pojasnila in prijave na tel. 040 299409 (ga. Norma Jež) in 040 43194 (Martelanc). Predklicna št. iz Slovenije 0039.

Duhovne vaje za žene in dekleta od 22.-24.8.

Oddih z duhovno obogatitvijo

Drage gospe in gospodične! - S tega mesta Vam še zadnjič pošiljam vabilo: DOM BLAGROV sredi zelenja, ki hrani v svojem središču Najsvetejše, nam odpira vrata na stežaj. Tukaj človekovo telo uživa za sluzen oddih - kot v hotelu. Lahko se naužije čistega zraka, lahko se razgiba na sprehodih pod zelenimi drevesi. Lahko se odpočije v gozdiču na klopici pred Marijinim kipom. Lahko se hladi v senci smrek pred Domom. In ker pač "prazen žakelj ne stoji pokonci" - skrbne redovnice poskrbijo, da so naši krožniki polni okusne hrane. Resnično pa je da ima tu glavno mesto - duhovna hrana.

Zgodi se, da prideš v Dom blagrov potr, obremenjen s težavami in skrbmi - tu jih odložiš. Izročiš jih Kristusu Križanemu in Njegovi Materi. Lahko se pogovoriš s prijaznim voditeljem duhovnih vaj. Lahko greš k spovedi. In verjeme! Ko odložiš na Božje rame svoje duhovne in duševne težave, tudi telo oživi, srce se veseli. Pa tudi srečanje in razgovor s staro ali tudi novo znanko je pogosto balzam za srce. Vendar pozor! Razgovori naj bodo čim bolj tihi. V Dom blagrov pridemo iskat tudi in predvsem mir, tišino, zbranost, da se lahko postavimo svojemu notranjemu življenju in ga usmerjamo k našemu končnemu cilju, k Bogu.

Duhovno hrano nam bo letos nudil p. Leopold dr. Grčar, ki prihaja od Marijinega svetišča na Brezjah. Naša duhovna srečanja bodo čisto v Marijinem objemu: takoj po Velikem šmarnu, prazniku Marijinega Vnebovzeta. Začnemo prav na njen praznik, god Device Marije Kraljice. Mati Marija bo vodila naše korake do svojega Sina Jezusa.

Bodimo širokosrčne! Delimo vse to bogastvo, ki se nam ponuja, tudi z drugimi! Priporočimo ta naša srečanja znankam! Naj ne bodo ovire denarne težave. Imamo neko organizacijo, ki je pripravljena dodati nekaj evrov in ne sprašuje po imenih. Obvestite o tem gospo Normo Jež, tel. 040 299409 ali Nado Martelanc, tel. 040 43192 (iz Slovenije predklicna št. 0039), kjer dobite tudi pojasnila in se lahko prijavite.

Dom Blagrov - Le Beatitudini se dviga na desni strani ceste, ki iz Trsta vodi na Opčine. Do Doma lahko pridete z avtobusoma št. 4 in 3, ki se ustavita pod gričem. Srečno!

NM

POGOVOR Marko Metlika

Ko zanimanje postane profesionalna izbira

Marko Metlika je nadebudni tržaški mladenič, ki je bil v računalniški zaljubljen že takrat, ko so bili prenosni kompjuterji nalašč izdelani le za majhno skupno profesionalcev in ko ni zmogljivost domačih PC-jev presegala skromnih 3 giga. Prazgodovina torej! Nič čudnega torej, če se je Metlika vseskozi zanimal za najnovejšo računalniško proizvode in s časom preoblikoval svoje zanimanje v pravo profesionalno pustolovščino. Izsolal se je na univerzi v Trevisu v smeri industrijskega oblikovanja, nato pa je s skupino 'somišljenikov' izdelal zanimiv načrt, namenjen gasilskim operaterjem, med katere lahko sodi tudi sam Metlika, saj je svoj vojaški rok opravil ravno v vrstah 'ognjegascev'. Da bi kaj več izvedeli o načrtu, ki je žel velik uspeh in se mu obeta tudi rožnata realna prihodnost, smo se pogovorili z izvedencem.

Načrt je bil speljan v okviru moje diplomske naloge. Sprva je šlo le za načrt na papirju: zamislil sem si napravo, ki bi gasilec lahko služila pri opravljanju reševalnih akcij v gledaliških prostorih. Dejansko smo načrt udeležili s simulirano gasilsko akcijo v boljunškem gledališču France Prešeren in preverili smo, da zaveda kar dobro deluje.

Kako pa je ta simulacija potekala?

Simulirali smo požar v gledališču. Vanj je najprej vstopila gasilska ekipa, ki deluje po standardnih predpisih, nato pa še druga, ki se je poslužila nove naprave. Ugotovili smo, da je druga ekipa z novim postopkom prihranila okrog 50% časa.

Kako pa je nova naprava zasnovana?

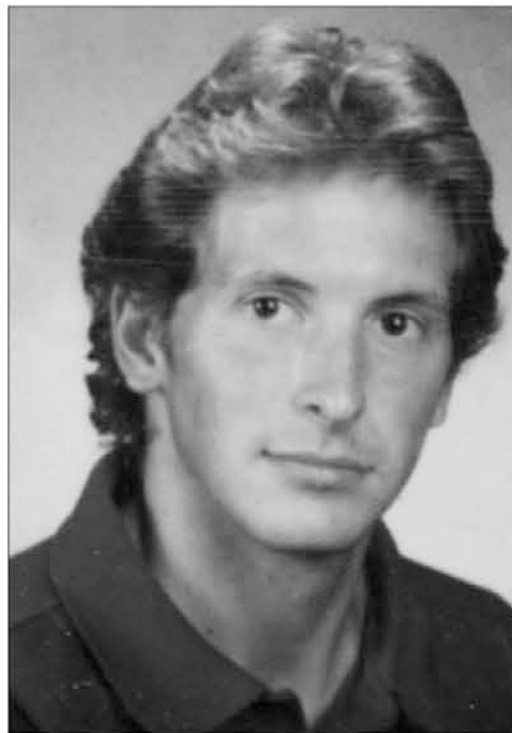
Gre za aparat, ki je v bistvu 'database', se pravi, da hrani simulirane podatke v tridimenzionalni obliki prostorov določenih ob-

jektov: na razpolago so tako različne planimetrije in načrti. Poleg boljunškega gledališča je bila simulacija izvedena tudi v bolj kompleksnih prostorih tovarne kave Illy, ki je bila obenem med osrednjimi podporniki našega študija. Poleg družbe Illy so nam stali ob strani tudi zavod za poklicno izobraževanje Jože Štefan in oddelek za geometre šole Žiga Zois.

Gasilci torej na podlagi te aparature točno vedo, kako se lahko po prostorih premikajo. Tako. Gre za neke vrste digitalnega zemljevida oziroma shematskega prikaza prostorov.

Zapletenost načrta zahteva gotovo široko zasnovano paleto izvedencev. Ali bi nam lahko predstavil ekipo?

Pobuda je prišla z moje strani, nato je priskočila na pomoč še ekipa petnajstih oseb, med katerimi je bilo tudi nekaj mojih univerzitetnih profesorjev, dva častnika gasilske službe, podjetje, ki se nahaja v dolinski obrtni coni, ki je pomagalo pri izdelavi prototipa naprave, dva elektronska tehnika in inženir, ki je zaposlen v raziskovalnem centru kot izvedenec za komunikacije. Za natečaj Start Cup, ki je potekal

v okviru univerze in nagradil najboljše izdelke na področju inovacijskih načrtov, ki so se izkazali tako s strogega načrtovalnega kot dejanskega finančnega značaja, pa je zahteval podkrepjeno skupino, tako da sta na pomoč priskočila še dva inženirja

oblikovalca, predstavnik ministrstva oz. šef. gasilske akademije iz Rima, državni referent za inovativno aparaturu v sklopu gasilske službe. Sedaj pa sta se na srečo oglasili dve podjetji s Tržaškega, ki bi bili pripravljeni naknadno sodelovati z nami.

Kako pa se po uspešnem natečaju načrt nadalje razvija?

Na tekmovanju v sklopu tržaške univerze smo se uvrstili na drugo mesto, na vsedržavnem pa so naš načrt ocenili za enega najboljših v okviru drugih tridesetih. Nagrada je znašala celih 10 tisoč evrov, tako da sem naposled, skupno z drugima dvema kolegom, ustanovil podjetje. Goto-vo je za serijsko udejanjanje

našega načrta potreben znatno večji kapital - več deset tisočakov evropske valute. Na srečo pa nam je ustanovitev podjetja doprinesla veliko drugega dela, da bi se morali v bistvu novim izzivom odreči, če bi želeli primarni načrt dalje speljati. Čakati moramo tako, da se z delom nekako vpeljemo, da končno vemo, pri čem smo. Lahko pa povem, da dalje uspešno sodelujemo s podjetjem Illy.

S čim pa se sedaj ukvarjate? Ponujamo multimedijske storitve na področju navidezne resničnosti. V bistvu pripravljamo multimedialne oziroma simulacijske načrte.

Ali se ubadate tudi s področjem umetnosti?

Odvisno je od tega, kaj stranke zahtevajo. Inženirji, ki povprašujejo za naše storitve, zahtevajo usluge, ki slonijo na natančnosti in točno določenih zahtevah, tako da je spekter našega delovanja precej ozek. Po drugi strani pa sodelujemo tudi z arhitekti, ki povprašujejo tridimenzionalni prikaz - tako statični kot mobilni - stavb in raznih drugih prostorov, kar lahko sproži večjo svobodo pri izdelavi načrta.

IG

Pogovor s kulturnim delavcem Milanom Piko

"Kulturni dom v Pliberku je Slovencem v ponos!"

V Pliberku se leto deli na dva letna časa, in sicer pred jorkom in po njem, to je največjem sejmu v Podjunu, ki se odvija v prvem tednu septembra. Čas je torej za obračune in načrtovanje.

Res je tako. V Pliberku se včasih šalimo, da gredo ure malo drugače. Ravno kar smo zaključili kulturno sezono in že načrtujemo naslednjo, ki se bo pričela po jorku. Bilanca minule sezone je zelo zadovoljiva, vsa pliberška kulturna društva so mnogo ustvarila. Tudi v Pliberku smo praznovali 60. obletnico konca vojne ter 50. obletnico podpisa avstrijske državne pogodbe. V ta namen smo skupno pripravili niz prireditev. MoPZ Kralj Matjaž je s slavnostnim koncertom praznoval srebrni jubilej obstoja, MePZ Podjuna Pliberk pa je številni publiki pripravil koncert z geslom "Zakladi iz skrinje". Številno publiko je navdušila tudi vokalna skupina Vox, ki se že skoraj profesionalno predstavlja v capella zasedbi. Njihova glasba vsebuje veliko elementov jazza. Zanimiv je tudi niz prireditev "Sosed se predstavlja", kjer se domači publiki predstavljajo regije in pokrajine Slovenije.

S Kulturnim domom se je ponudba prireditev precej povečala. Včasih so društva v Pliberku prirejala vsaka po eno ali dve prireditvi, torej okoli deset na leto, v prvem polletju letos pa jih je bilo že nad dvajset. Slovenska društva so važen kulturni faktor mestne občine Pliberk, v zadnjih letih smo dodatno dokazali, da nismo ostali na mrtvi točki.

Osrčje ne samo zborovske dejavnosti v Pliberku je Kulturni dom. Kaj je pomenilo za Slovence v Pliberku imeti končno lastno večnamensko kulturno hišo?

Kulturni dom pomeni za Pliberk obstoj slovenskega življa in kulture, kraj druženja in kraj ponosa. Po zaprtju malih gostilniških dvoran smo Slovenci v Pliberku stali pred zaprtimi vrati nemške kulturne dvorane in kulturno ustvarjanje je bilo oteženo. Če se ne bi odločili za gradnjo, bi kulturna raznolikost, ki jo gojijo pliberška društva, zamrla.

Kulturni dom smo gradili kot simbol povezovanja. Vedno sem omenjal pomen definicije skupnega kulturnega prostora, ki sega tudi preko državne meje v Mežiško dolino. Leta 2000 smo skupno s Koroškim muzejem in Raven na Koroškem in SNI Urban Jarnik iz Celovca v brošuri dokumentirali ta kulturni in gospodarski prostor, ki je bil z mejo ločen leta 1920. To je bilo tudi izhodišče, da smo načrtno začeli nagovarjati obiskovalce iz Slovenije. Po petih letih delovanja lahko s ponosom rečem, da nam je uspelo. Ponudba v Kulturnem domu je kvalitetna, omenil bi gledališki abonma, ki ga prejemo skupno s Slovensko prosvetno zvezo, ter vrsto pevskih in drugih kulturnih prireditev. Razveseljivo je, da tudi domača kulturna društva navdušujejo s kvalitetnimi prireditvami, z novim domom in z ustrezno infrastrukturo pa se razvijajo v raznoličnosti in si tudi upajo prestopiti prag tradicionalizma. Važno je, da ne obstojiš na mrtvi točki. V slovensko govoreči Pliberčani smo ponosni na naš Kulturni dom. Nemško govoreči Pliberčani na žalost ponudbe v Kulturnem domu ne sprejemajo. Tudi občina Pliberk se pridružuje zamlčevanju institucije, ki pokriva 80% kulturnega in športnega življenja v Pliberku. Mislim, da je za občino Pliberk sramotno, da se imenuje "mesto kulture". Bolje bi ji ustrezal vzdevek "Grenzstadt Bleiburg", saj v Pliberku imajo nekateri še vedno kult meje.

Pliberk je tudi na športnem področju mala zgodba o uspehu. V Kulturnem domu igra, in sicer v najvišji avstrijski odbojarski ligi, moštvo Doba....

Pred 20 leti se je zgodba pričela v mali vasi Dob, kjer so fantje na vasi "malo za hec" pričeli igrati odbojko. Sedaj tekmuje moštvo že deseto leto v prvi avstrijski odbojarski ligi. Minulo sezono je moštvo iz Doba že drugič zaključilo prvenstvo na tretjem mestu! Zelo smo ponosni na naše igralce, seveda pa zanimive tekme navdušujejo tudi publiko. Večkrat sem že videl na spletnih straneh sotekecev, da je pliberška dvorana "Die Hölle des Südens-pekkel juga". Septembra bo moštvo Dobljanov igralo s prvakom Danske za evropski pokal.

Pred nekaj meseci ste prav iz Pliberka dali pobudo o skupnem zastopstvu... Zakaj je do tega prišlo?

Pred dvema letoma je prišlo do razcepitve pri Narodnem svetu koroških Slovencev in do ustanovitve tretje zastopniške organizacije. Krovne organizacije na Koroškem ne zastopajo več človeka na vasi, največja skrb je, kako legitimirati lasten obstoj. Žalostno

je, da v javnosti že dolgo ni usklajenega mnenja. Medsebojno kreganje pa izkoriščajo vladni krogi za izigravanje ene organizacije proti drugi. Dejstvo pa je, da jih imamo sedaj tri.

Povod nezadovoljstva je bilo financiranje političnih, izobraževalnih in kulturnih ustanov s strani Slovenije in Avstrije. Menim, da ni logično, da se na račun kulturnih društev financira delovanje tretje zastopniške organizacije, katere Slovenci na Koroškem ne potrebujemo.

Zakaj je prišlo do iniciative? V Pliberku smo povedali to, kar večina ljudi misli in si tega ne upa povedati. Ker letos mineva 50 let podpisa državne pogodbe in zapisane ustavne pravice Slovencev še vedno niso izpolnjene, smo od organizacij zahtevali "skupen jezik" pri pogajanjih. Seveda pa je bil dolgoročni cilj z demokratičnimi volitvami izvoliti zastopstvo, ki zastopa koroške Slovence na internacionalni, zvezni in deželni ravni. Znotraj narodne skupnosti pa bi omogočali pluralizem, vendar z jasnimi sklepi. Naše skrbi so se na žalost urednišile. Z neusklajenim mnenjem v pogajanjih za dvojezične napise smo Slovenci v letu obletnic zapravili edinstveno možnost. Če kdo misli, da avstrijska država resno namerava izpolniti ustavne zakone, se hudo moti. Zakaj bi jih sedaj, če jih 50 let ni.

Na žalost je iniciativa propadla, ker si večina na bazi ne upa povedati, kar misli, ni pa umrla, uspela bo, ko bo čas za to zrelo. Upam, da tedaj ne bo prepozno.

Tudi v Podjunu se v zadnjem času veliko govori o dvojezičnih napisih.

V občini Suha so postavili dvojezičen napis, za Pliberk pa bo ustavno sodišče moralo odločiti, če sploh spadajo taki napisi v vašo občino.

Razgovori in barantanje za dvojezične napise so me osebno zelo motili. Mislim, da za ustavne pravice ne smeš barantati kot na

boljšem trgu. Menim, da mora avstrijska država poskrbeti za dvojezične napise pod statusom iz leta 1955. Jasno je, da v mnogih vaseh ne živijo več Slovenci, tabla naj bi bila opomin na to, kar so nemškonalnisti krogi skupno s koroško politiko na Koroškem zakrivali.

Postavitev dvojezične table v Žvabeku ne pomeni simbol strpnosti in poskusa rešitve dolgotrajajočega koroškega problema. Postavitev je bila samo inscenacija za medije, saj je javnost pričakovala vsaj majhno rešitev. Vesel sem, da so mednarodni mediji doživeli tudi koroško sedanost in netolerantno obnašanje nemškonalnističnih skrajnežev. Žalostno je, da so zastopniki Slovencev slekli poleg hlače še spodnje hlače, sedaj jih pa dohiteva sedanost.

V Pliberku čas za postavitev dvojezične table se ni zrel. Čeravno imamo slovensko govorečega župana, občinski svet ne bi privolil v postavitev. Ustavni zakon in odločbe ustavnega sodišča se ignorirajo z argumentom, da morajo v postavitev privoliti vsi občani. Vendar to se nikoli ne bo zgodilo.

Kakšno je sicer vzdušje v Pliberku med slovensko in nemško govorečimi? Kako je v vaši občini rešeno npr. vprašanje šole in vrtcev?

Na osebni ravni ni razprtij, na politični ravni pa smo si v Pliberku glede dvojezičnosti precej oddaljeni. Kultura pogovora v občinskem svetu je zelo mrzla in nekonstruktivna. V zadnjih desetih letih so člani večinskih strank odklonili vsak predlog, v katerem je Enotna lista zahtevala dvojezičnost. Dvorazrednost vlada tudi pri porazdeljevanju finančnih podpor kulturnim in športnim društvom.

Otroški vrtec v Pliberku je zaradi finančnih podpor navidezno voden dvojezično. Dejstvo je, da v vrtcu ni nastavljene vrtarice s slovenskim maternim jezikom. Torej se slovenščina posreduje kot tuj jezik in ne kot del koroške stvarnosti in kulture. To pove vse.

Zaradi pomanjkanja otrok so v Pliberku ogrožene dvojezične šole. Na podeželju nameravajo v naslednjih letih ukiniti dve šoli, katere vodijo slovenski direktorji. Prijave k dvojezičnemu pouku so zadovoljive, seveda pa je število tudi odvisno od pozitivnega pristopa direktorjev šol.

Kako na situacijo v vaši občini vpliva delitev slovenske narodne skupnosti?

Delitev narodne skupnosti vpliva s tem, da so Slovenci zgubili ponos in zagnanost v boju za obstoj vidne slovenščine. Pred leti je bilo možno organizirati proteste in shode, danes se je večina oddaljila od političnega ponosa in aktivizma. Mislim, da je ta razvoj zaradi stalnih razprtij v Celovcu razumljiv. Jedro aktivistov, kulturnikov se je skrčilo na tako majhno število in je za te delovanje že hud napor. Zaradi osebnih interesov centrale v Celovcu na žalost še niso spoznale, da nam v doglednem času preti kolaps danes še aktivnih kulturnih in vaških struktur. Potem bomo imeli kralje brez vojske.

Pa še to: kako se pripravljate na jork? Lani je v slovenskem šotoru gostovala med drugimi tudi skupina Siddharta. Kaj se obeta letos?

Na jorkam se pripravljamo že nekaj mesecev. Tako rečeno, čim je jorkam mimo, je treba pripravljati že naslednjega. V slovenskem šotoru - ali v narečju v "svaveji uti" - pripravljajo mladinci koncert skupin Heinz aus Wien, Naio Ssaion in Once Tasted Live. Naslednji dnevi pa bodo v znamenju narodno-zabavne glasbe ter seveda dobre jedi in pijače ter prijetnega druženja.

Peter Rustja

Vsakoletno slavlje

Rusko kapelico pod Vrščem bodo obnovili

Pri Ruski kapelici pod Vrščem je bila v nedeljo, 31. julija, tradicionalna slovesnost v spomin na umrle ruske vojake, ujetnike v prvi svetovni vojni, ki jih je leta 1916 pri gradnji ceste čez prelaz zasul snežni plaz. Kot je poudaril podpredsednik zgornjega doma ruskega parlamenta Dimitrij Mezenec, bo prihodnje leto, ob 90. obletnici tragičnega dogodka, zbrane pričakala obnovljena kapelica, za kar bosta sredstva namenili tako slovenska kot ruska stran.

Podpredsednik ruskega sveta federacije je v nagovoru spomnil na slovesnost ob 60. obletnici konca druge svetovne vojne v Evropi, ki je maja potekala v Moskvi.

"Na Vršču pa se danes ne spominjamo samo umrlih ruskih vojakov iz prve svetovne vojne in žrtev druge svetovne vojne, ampak se moramo spomniti tudi žrtev mednarodnega terorizma, zaradi katerega v stoletju računalnikov in mobilnih telefonov negotovo razmišljamo o svoji prihodnosti," je poudaril.

Slovesnosti so se med drugim udeležili visoki slovenski in ruski predstavniki ter delegaciji katoliške in ruske pravoslavne Cerkve. Kot je poudaril Mezenec, obisk visoke ruske delegacije odraža tudi stanje odnosov med Rusijo in Slovenijo, ki je postala članica Evropske unije, v kateri samostojno zastopa svoja stališča.

Rusko kapelico je sicer označil za simbol enotnosti, ne samo Slovanov, ampak tudi politikov znotraj Evropske unije, ki pri-

pravljajo podlago za prihodnje odnose z Rusijo. Svet sicer po njegovih besedah ne sme biti unipolaren. "Zgodovina človeške civilizacije vodi k multipolarnosti, zato lahko postane Vršč simbol nove Evrope 21. stoletja," je menil.

Med prvo svetovno vojno, v letih 1914-1918, je bila Kranjska Gora pomembno križišče vojaških prehodov. Zaradi italijanske vojne napovedi Avstriji maja leta 1915 je bila povezava s fronto ob Soči strateškega pomena za gradnjo ceste do Kranjske Gore prek gorskega prelaza Vršč vse do Trente. Za gradnjo in čiščenje ceste je avstrijsko vojaško poveljstvo v letih 1915 in 1916 uporabilo več kot 10.000 ruskih vojnih ujetnikov.

Kot je v nagovoru v nedeljo povedal podpredsednik DZ Vasja Klavore, sicer odličen poznavalec dogodkov na Soški fronti, je cesto čez Vršč v nemogočih razmerah gradilo 12.000 ruskih ujetnikov, ki so bili nastanjeni v barakah od Kranjske Gore do Trente. Mnoge so pokončale bolezni in izčrpanost, avstrijski stražarji pa so z njimi kruto ravnali. Marca 1916 je snežni plaz z Mojstrovke zasul več kot 300 ruskih ujetnikov in nekaj avstrijskih stražarjev.

Natančnega števila žrtev ni bilo mogoče nikoli ugotoviti, tu-

di zato, ker avstro-ogrska stran ni razkrila podatkov o vojnih ujetnikih. Po besedah Klavore se številka 10.000 umrlih ruskih vojnih ujetnikov med gradnjo ceste čez Vršč, ki se omenja, morda zdi pretirana, vendar je glede na takratne razmere po njegovih besedah verjetna.

Na tragični dogodek spominjajo grobišči pod Erjavčevo kočjo in grobnica ob Ruski kapelici, kamor so posmrtni ostanke prenesli leta 1937. Rusko kapelico so v spomin na preminule postavili preživeli ujetniki leta 1917, spominsko slovesnost na državni ravni pa pripravljajo od leta 1992. Slovesnost prirejajo rusko veleposlaništvo v Ljubljani, občina Kranjska Gora in Društvo Slovenija-Rusija. Nedeljske slovesnosti so se z ruske strani poleg Mezenceva med drugim udeležili koordinator poslanske skupine v dumi za povezave s slovenskim parlamentom Sergej Glotov, guverner leningrajske pokrajine Valerij Serdjukov, minister za zunanje ekonomske odnose moskovske pokrajine Tigran Karahanov in ruski veleposlanik v Sloveniji Mihail Vanin, pa tudi delegacija ruske pravoslavne Cerkve pod vodstvom kurskega in rilskega nadškofa Germana, ki je vodil mašo.

S slovenske strani pa so na slovesnosti poleg Klavore med drugim bili predsednik DZ France Cukjati, predsednik DS Janez Sušnik, zunanji minister Dimitrij Rupel, minister za pravosodje Lovro Šturm, svetovalec predsednika republike za mednarodne odnose Ivo Vajgl,

slovenski veleposlanik v Rusiji Andrej Benedekčič in ljubljanska županja Danica Simšič.

Pred slovesnostjo na Vršču je minister Rupel v Kranjski Gori sprejel Mezenceva. Odnose med Slovenijo in Rusijo sta ocenila kot zelo dobre, govorila pa sta tudi o dejavnostih Slovenije kot predsedujoče Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE), so sporočili z MZZ. Predsedujoči OVSE Rupel je Mezenceva seznanil s predlogi za reformo organizacije in pozitivno ocenil nedavne pogovore na to temo z ruskim zunanjim ministrom Sergejem Lavrovom v Moskvi.

Delegaciji dume in sveta federacije sta bili že v soboto na delovnem obisku v Ljubljani. Obisk delegacije ruske pravoslavne Cerkve pa je bil tudi priložnost za pogovore o možnosti obiska patriarha ruske pravoslavne Cerkve Aleksija II. v Sloveniji, za katerega ima odprto vabilo že več let. V ruski cerkveni delegaciji pa je letos tudi zbor bogoslovcev kurske nadškofije, ki je in se bo nastopil po Sloveniji z več koncerti.

Upati je, da bo zakonski osnutek dopolnjen in čimprej odobren!

Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja

Nekdanji državni sekretar slovenske vlade za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu Franc Pukšič (na sliki) je na dan svojega odstopa pred slabim mesecem dni sporočil javnosti, da je predložil slovenski vladi osnutek zakona, ki urejuje odnose Republike Slovenije do slovenske narodnostne skupnosti v sosednjih državah in s Slovenci po svetu. Po osamosvojitvi Slovenije je bilo pripravljenih že več osnutkov za podoben zakon, ki pa nikdar niso postali zakon, s katerim bi Republika Slovenija celostno, pravno uredila odnose s Slovenci, ki živimo zunaj

meja domovine. Sedaj so na potezi slovenska vlada, razna ministrstva in vse vladne službe, ki se morajo o zakonu izreči in upati je, da bo zakonski osnutek čimprej šel v Državni zbor v parlamentarno razpravo in morebitno odobritev že v letošnjem letu. Gre vsekakor za izjemno važen pravni dokument, ki obravnava Slovence v zamejstvu in po svetu kot neločljiv in enakovreden del enotnega

Foto DPD

slovenskega naroda. V osnutku zakona stoji v samem uvodu zapisano, da je

namen zakona: "zagotoviti jasno in čvrsto pravno podlago za sodelovanje Republike Slovenije s Slovenci v zamejstvu in po svetu in za financiranje njihovih struktur ter dejavnosti." V zakonskem osnutku je tudi navedeno, da se bo zakon nanašal na tri pravne kategorije Slovencev in sicer na tiste, ki imajo slovensko državljanstvo, na tiste s statusom Slovencev brez

državljanstva in tiste brez državljanstva in brez statusa. Vsebinsko pomembni so tudi drugi členi zakonskega osnutka, ki pravijo, da "Slovenija skrbi za ohranjanje slovenske identite, jezika, kulture in kulturne dediščine ter za jezikovno in kulturno rast med Slovenci v zamejstvu in po svetu in omogoča in pospešuje vključevanje zamejskih Slovencev v družbeno in politično življenje matičnega naroda." "Slovenija podpira celovitost, subjektiviteto in avtonomnost slovenske narodnostne skupnosti v sosednjih državah in spoštuje organizirane oblike enotnega predstavništva posamezne skupnosti!" je tudi zapisano. "V odnosih z avtohtono slovensko narodno skupnostjo v sosednjih državah Republika Slovenija uveljavlja državniški, demokratičen in partnerski pristop!" stoji v predlogu. Nosilci sodelovanja med

Republiko Slovenijo in Slovenci v zamejstvu in po svetu so: Urad vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Komisija Državnega zbora Republike Slovenije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu in Svet za Slovence v zamejstvu, ki ga sestavljajo predstavniki slovenskih državnih organov in zastopniki slovenske manjšine. Zakonski osnutek Zakona o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja je dobra podlaga za naslednje obravnave, v katere se mora vključiti tudi naša narodna skupnost, ki živi v Italiji. Odobritev zakona, ki bi uredil tudi pravni odnos domovine Slovenije do nas, bi bila gotovo v tem trenutku, ko država, v kateri živimo, pritiska na našo narodno skupnostjo z načrtnim neizvajanjem zaščitnega zakona, več kot samo dobrodošla!

Politično življenje v Sloveniji tudi v avgustu, torej na vrhuncu poletja in poletniškemu obdobju, sicer poteka, vendar v omejenem obsegu. Ministri se posvetujejo in sprejemajo najnujnejše odločitve po elektronski pošti, dejaven pa je tudi premier Janez Janša. Menda bo del svojih počitnic preživel na Hrvaškem, na območju Pulja, kjer bi bil skupaj s predsedniki vlad nekaterih drugih držav gost hrvaškega premiera, Iva Sanađera. Za politične stranke, poslance, ministre in druge osebnosti, ki se uvrščajo v svet politike kot enega eden temeljev demokracije in države, bodo počitnice kratke, ker se bodo morali že v avgustu soočiti s pomembnimi zadevami. Začela se bo kampanja za referendum o novem zakonu o RTV Slovenija, ki bo v nedeljo, 25. septembra. Stranke imajo do novega zakona, ki ga je Državni zbor sprejel 15. julija, različna stališča. V LDS in stranki Socialnih de-

Po javnomnenjskih anketah je tudi vlada izgubila zaupanje dela volilcev

Tudi politiki na počitnicah, a samo za malo časa

mokratov (v slednji referenduma ni podprl predsednik Borut Pahor), bodo ljudi pozvali, naj na referendumu glasujejo proti uveljavitvi zakona, ker naj bi nosilec izvršilne oblasti, torej vladi, omogočil prevelik vpliv na javno radiotelevizijo. Vlada Janeza Janše in koalicijske stranke pa volilce že sedaj pozivajo, naj 25. septembra zakon podprejo in s tem omogočijo, da bodo lahko poslušali in gledali kakovostnejša programa. Referendum o javni radioteleviziji bo v sedanjih političnih razmerah in upoštevanje razmerja med strankami, imel širši aktualen pomen. Za vlado bi bila podpora zakona dokaz, da uživa podporo volilcev oz. javnosti, za opozicijo pa bi uspeh referenduma pomenil

nekakšno javno nezaupnico vladi. Takšen rezultat bi bil zlasti dragocen za LDS, stranko v krizi in upadanju vpliva v Sloveniji, ki se pripravlja na svoj izredni volilni kongres. Na bližnjem referendumu, ki ga del javnosti odklanja, ker bo državo stal nad 650 milijonov tolarjev, naj bi se pokazalo, kakšna sta moč in vpliv posameznih političnih strank oz. obeh blokov, koalicijskega in opozicijskega. Sodeč po zadnjih javnomnenjskih raziskavah, so v mesecu juliju napredovali samo socialdemokrati, ki naj bi po podpori volilcev prehiteli liberalne demokrate, stranko, ki je bila ves čas po osamosvojitvi Slovenije poglavitni nosilec izvršilne oblasti. Politični komentatorji menijo, da k napredku Socialnih

demokratov največ prispeva voditelj stranke Borut Pahor, ki že dalj časa spada med najbolj priljubljene politike v Sloveniji. Največja stranka, SDS Janeza Janše, si bo pred referendumom o zakonu o RTV Slovenija poskušala utrditi svoj položaj v politiki in državi. Sodeč po neki javnomnenjski raziskavi, bi SDS na volitvah, če bi bile le-te v teh dneh, sicer še zmeraj podprlo

29,2% volilcev, vendar pa se je znižala podpora vladi in parlamentu, v katerih ima stranka Janeza Janše prevladujočo vlo-

Foto JMP

go. Vlada je namreč v mesecu juliju izgubila 5,5% pozitivnih ocen, kar je največ od decembra lani, ko je prevzela vodstvo

izvršilne oblasti v Sloveniji. Stanje je sedaj tako, da vlado dobro ocenjuje 34,6% anketiranih volilcev, da deluje slabo pa meni 38,2 vprašanih. Delo parlamenta pa je v mesecu juliju slabo ocenilo kar 45,2% vprašanih volilcev. Po štirih letih službovanja je Slovenijo 1. avgusta zapustil Erwan Fouere, veleposlanik in vodja predstavništva evropske komisije (vlade) v Sloveniji. Bil je zelo priljubljen, ker je veliko prispeval za sprejem Slovenije v EU, bil pa je tudi reden obiskovalec raznih kulturnih, družabnih in drugih prirediteljev. Erwan Fouere se je povzpел tudi na Triglav. V začetku oktobra ga bo na položaju vodje predstavništva evropske komisije v Sloveniji zamenjala časnica Mihela Zupančič, dosedanja odgovorna urednica Slovenske tiskovne agencije. Ob pričetku njenega mandata bodo v Ljubljani odprli tudi nov sedež predstavništva evropske komisije (vlade).

Marijan Drobež

Nasveti varčevalcem

Kot 70-letna upokojenka razpolagam z določeno vsoto denarja v različnih oblikah varčevanja z nizkimi obrestmi. V portfelju imam 15.000 evrov na hranilni knjižici "Cooperative Operaie" s čisto donosnostjo 1,13% do 7.800 vložene kapitala, oziroma 1,57% na intervalu med 7.800 in 18.200 evrov, ter 2,62% za vsoto nad 18.200 evrov. Pri tej investiciji nimam dodatnih stroškov in izplačilo je možno v vsakem trenutku brez problemov. Leta 2000 sem sklenila naložbeno polico v formuli "Unit linked" tipa "Euro 2000" za vsoto 26.000 evrov. Po navetu moje banke sem pred dnevi to obliko varčevanja z izgubo 886 evrov preusmerila za vsoto 20.000 evrov v individualno upravljanje premoženja tipa "Focusinvest" s izredno oprežno investicijsko politiko. Isti posrednik mi predlaga, da bi dodatno razpoložljivost 7.000 evrov na tekočem računu vložila v etični obvezniški sklad z letnim izplačilom investicijskega kupona. Za finančna sredstva na hranilni knjižici "Cooperative operaie" mi svetujejo naložbeno polico v formuli "Unit linked" tipa "Unidia-

Mešani skladi

Za večjo donosnost ob najmanjšem tveganju

mond/D10" (vstopni stroški 1%), ki vsebuje od 55% do največ 100% delnic. Sprašujem. Se lahko zanesem na nasvete svoje banke, ali slednja misli samo na svoje koristi?

Mira iz Trsta

Spoštovana gospa, vsi posredniki in svetovalci delajo za zaslužek. Tako tudi vaša banka. Pri svetovanju vašega posrednika pa sem opazil dve nasprotji, ki kažeta na "dodatno" pozornost do profita. 1) Po eni strani vam priporoča preusmeritev police "Unit linked" tipa "Euro 2000" v individualno upravljanje premoženja (it.: Gestioni Patrimoniali Mobiliari) tipa "Focusinvest". V isti sapi vam svetuje, da za banko svež kapital iz knjižice "Cooperative operaie" ponovno vložite v naložbeno polico "Unit linked" sicer drugačnega tipa ("Unidiamond/d10") z vstopnimi provizijami, oziroma zaslužkom za posrednika. 2) Naložba v polico "Unidiamond/10" lahko vsebuje do 100% delnic (it.: azioni), kar pomeni, da se vaša naložbena strategija iz zelo previdne (brez delnic) spremeni v dokaj agresivno. Namreč 35,7% vseh vaših prihrankov oziroma vsoti 15.000 evrov, dodelite z tako

izbiro znatno višjo stopnjo tveganja. Naložbena polica "Unit linked" je namreč dolgoročna investicija in ima zajamčen kapital samo ob zapadlosti. V vaši osebni situaciji se mi zdi primerna naložbena strategija, ki vsebuje do največ 10% delnic (vaša banka do 35,7%). Priporočam minimalno prisotnost teh vrednostnih papirjev v vašem portfelju, ker obrestni zajamčen oblik varčevanja (razne hranilne knjižice, BOT, itd.) v sedanjih finančnih konjunkturi težko presežejo stopnjo inflacije. Konkretno. Namesto v etični obvezniški sklad (it.: fondo obbligazionario etico) bi vsoto 7.000 evrov vložil v tako imenovani mešani sklad (it.: fondo obbligazionario misto). Zaradi prisotnosti v premoženjski masi nekaj procentov delnic vam slednji daje možnost za večjo donosnost ob minimalnem tveganju. Glede tudi na to, da želite samo obdržati realno vrednost kapitala, ne vidim razlogov za ostale premike pri upravljanju vaših prihrankov. Bralci lahko sodelujejo pri naši rubriki z vprašanji in pripombami. Elektronska pošta: s.pahor@tin.it.

Stojan Pahor

Javna raziskava

Slovenci na splošno zadovoljni z življenjem

Slovenci so na splošno bolj zadovoljni z življenjem, kot je povprečje v novih državah članicah Evropske unije, kažejo rezultati raziskave o kakovosti življenja v Evropi, ki jo je opravila Evropska fundacija za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer. Kakovost življenjskih pogojev v Sloveniji je bližje starim članicam Unije kot novim, podobna je tudi raven ekonomske prikrašnanosti in razumevanje stanovanjskih standardov. Kot je na današnji novinarski konferenci dejal v. d. direktorja fundacije Willy Buschak, je v Sloveniji splošno zadovoljstvo z življenjem med najvišjimi v novih članicah EU. "Kot kažejo izsledki raziskave, na splošno nizek dohodek, nižja izobrazba, nizek poklicni status in brezposelnost bolj vplivajo na kakovost življenja v manj premožnih državah," je pojasnil Buschak. Slovenci so v primerjavi z drugimi evropskimi državami bistveno bolj optimistični glede svoje prihodnosti. Kar 27% ljudi svojo prihodnost vidi pozitivno, medtem ko znaša povprečje in njej manj kot 20%. Med novimi člani-

cam so najbolj črnogledi na Slovaškem, med starimi članicami Unije pa v Nemčiji in v Avstriji. Raziskava razkriva, da znaša povprečni mesečni dohodek v Sloveniji 757 evrov, kar je več kot v novih članicah, pa tudi več kot denimo v Grčiji in zelo blizu povprečnemu dohodku v Španiji. Po Buschakovih besedah se Slovenija na tem področju primerja s Francijo in Belgijo. Vsakoletnega enotedenskega dopusta si ne more privoščiti 24% Slovencev, kar je toliko, kot znaša povprečje v EU, težave pri plačevanju računov pa ima osem odstotkov ljudi oz. toliko kot v Uniji. Osební ekonomski pritisk čuti 12% ljudi, kar je približno toliko kot v petnajsterici. Kot je razvidno iz raziskave, Slovenija izstopa pri lastništvu hiš oz. stanovanj brez hipoteke. Kar 80% ljudi je lastnikov stanovanj, kar je v povprečju več kot v novih članicah (66%) in tudi starih članicah Unije (38%). Slovenci imajo v lasti v povprečju sicer majhna, 1,5-sobna stanovanja. Vendar pa Slovenci, starejši od 65 let in več, poročajo o nižji osební blaginji in o nekoliko večjem

materialnem pomanjkanju kot mlajši ljudje. Več je tudi razlik v dojemanju kakovosti življenja med moškimi in ženskami kot v mnogih drugih državah članicah EU. Zaskrbljujoči so podatki o uporabi interneta, saj ga ne uporablja kar 61 odstotkov Slovencev. To je sicer nižje od povprečja v novih članicah (75%), a višje od povprečja petnajsterice (54%). Iz raziskave Evropske fundacije za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer je mogoče izvedeti tudi, kako zadovoljni so Slovenci z zdravjem, skrbjo za ostarele oz. invalidne, kakovostjo zdravstvenih in socialnih storitev, kolikšen je strah pred izgubo službe ipd. Buschak upa, da bo raziskava, ki oblikovalcem politike in aktivnim udeležencem socialne družbe nudi vedenje o tem, kako ljudje dojemajo svoj položaj in kako je ocenjena kakovost življenja z vidika posameznika, pomagala pri premoščanju vrzeli med starimi in novimi članicami EU. Raziskavo o kakovosti življenja je fundacija s sedežem v Dublinu izvedla poleti in jeseni 2003 v 28 evropskih državah (poleg petindvajseterice še v Romuniji, Bolgariji in Turčiji). V tem času je opravila več kot 26.000 intervjujev. Rezultati raziskave predstavljajo podlago za prihodnji razvoj zaposlovalne in socialne politike v Evropi.

POGOVOR Vekoslav Batista

"Tisti pašnik je bil v mojih otroških letih prava univerza!"

Vekoslav Batista nas s svojim ljubeznivim in globokim pogledom sprejme v svojo hišico v Seme-deli pri Kopru. Gospod Batista je človek, ki sodi v čas, ki ga več ni, predvsem pa je čuvaj spomi-na, ki je že zdavnaj izginil...

Gospod Batista, le začniva pri vašem otroštvu. Kje ste se rodili in doraščali?

Rodil sem se v Rečici, mali brkinski vasi blizu Ilirske Bistrice.

Otroštvo je bila najlepša doba mojega življenja, res vesel sem, da sem tako obdobje preživel. Krave sem pasel veliko let, v družini sem bil najmlajši, sedem otrok je raslo pod isto streho in še ena posvojenka je živela z nami. In veste, čeprav nas je mama imela sila rada, ni imela veliko časa, da bi se nam docela posvečala: taki časi so pač bili.

Menda je bilo v kmečkem okolju to povsem naravno, vendar zakaj ste se tako navezali na pastirjevanje?

Čeprav so nekateri komaj čakali, da se rešijo pastirske palice, je pa bilo to meni sila všeč. Imel sem brata, ki je bil šest let starejši in hodil spat v hlev, kot je bila na kmetih tedaj navada, in prosil sem ga, da bi vzel še mene s seboj. Nekaj časa se mi je izmikalo, jaz pa sem ga toliko nadlegoval, da je končno pri-

petilo.

Začuden sem opazoval, kako nekaj čudnega iz krave leze; in čudo, iz nje so nato povlekli tako belo vrečo in ves navdušen sem vzkliknil: "Breda je ovčko zlegla!", sem vzkliknil v otroški naivnosti. V roke mi je brat podtaknil šop iz lana in mi velel: Daj no, sedaj pa daj ovčko brisat...

Spominjam se, kako sva si nato s teličkom gledala v oči. Tako se je začelo moje otroštvo, moje odrasčanje. Prav zaljubljen sem bil vanj in zraven njega sem si tudi pripravlil ležišče, da sem ga lahko božal, on pa mi je celo roko lizal. Prav užival sem v tej družbi. No, čez dve leti je teliček postal krava, jaz pa sem še mali 'prdec' bil! Postala je voditeljica črede krav. Stalno je bila z mano in prevzela me je v oskrbo.

Tako ste postali končno pa-

stir.

Da. Pri šestih letih sem samostojno pastirjeval. Čudovito gmajno smo imeli, temu kraju še danes pravijo Čiški hrib. Bilo je daleč od vasi. Do 13. leta sem krave pasel. Morda bi še dalje pastirjeval, vendar je tedaj napočila vojna in Italijani so v vsakem grmu videli upornike, tako da sem postal kurirček.

Če pa se še za trenutek zastaviva pri Čiškem hribu, kaj vse ste tam doživljali?

Na Čiškem hribu sem doživljal čudovite pustolovščine: tista gmajna je bila pravzaprav moja univerza, kjer me ni nihče zmotil; delal sem, kar sem hotel, popolnoma svoboden sem bil, predvsem pa sem bil vesel! Ničesar mi ni manjkalo: če sem bil žejen, sem kar počepnil pri moji Beli, odprl na široko usta pa si molzel sladko mleko prav v usta; če je deževalo, sem se zatekel podnjo, pod vimeni na toplo. Sprva, ko me je zlizala, mi je bilo to sila zoprno in boleče, saj je kravji jezik zelo hrapav. Zakril sem si nato nos in oči ter ji dopustil, naj me 'boža' z jezikom. Tega sem se nato navadil. Jaz nisem bil pastir, čutil sem se kot član tega tropa: nikoli nisem hodil pred kravami, a vedno sem bil v sami čredi. One so me pravzaprav pripeljale domov in tako skrebele zame. Komaj čakal sem, kdaj bom odšel na gmajno. Krave so doraščale z mano. Nikoli več nisem bil tako srečen v življenju.

Vojna je vaše bukolično življenje pretrgala.

Tako. Bil sem borec Istrskega odreda, deloval sem na področju Brkinov. Ko je bilo vojne konec, nisem imel še 18 let. Zavedal pa sem se, da bom moral za svoje življenje nekaj storiti. Obiskoval sem kmetijsko šolo in postal fitopatolog. Zgodaj sem se upokojil, ker sem na delu doživel zastrupitev s plinom, tako da sem nato kot bivši borec imel možnost takojšnje upokojitve.

Šele v pokoju sem se začel ukvarjati s tem, kar mi je bilo najbolj pri srcu: umetnostjo, glasbo in kiparstvom.

Kdaj pa se je v vas porodilo zanimanje za glasbo?

Od vselej sem bil nagnjen h glasbi, saj sem si že kot otrok izdeloval glasbila, ko sem pasel krave. Bila so to navad-

na brenkala, pravil sem jim go'-dala, saj so bile neke vrste harfice. Napenjal sem strune in brenkal, kar lepo se je dalo zaigrati. Na Čiškem hribu se je predvsem to dogajalo. Vsak dan sem kakšno novo 'pogrun-tal'. Največ sem igral na piščali in na brenkala: se pravi na pastirsko harfico in klarinete ('klanj' jim pravimo). Po godalih sem brenkal z neke vrste lokom, ki je bil pravzaprav le nasmoljena paličica. Sila sem užival pri izdelavi teh glasbil, ki so se mi v rokah pravzaprav rojevale brez truda. Še danes, ko o tem razmišljam, dojamem, da sem na Čiškem hribu priklical k sebi nek praspomin in že tedaj se mi je zdelo, kot da bi v tej umetnosti že vse znal. Na stotine piščali sem izdelal, igral sem vedno po dve, tri piščali hkrati.

Glasbeni intermezzo.

A sem prav slišal?

Da, da. Prav tako!

Od koga ste se to naučili?

No, imel sem čudovito babico. Veliko mi je pripovedovala o dedku in o njem pravila, da je znal tako lepo piskati, tudi na tri, celo na štiri piščali. Rad bi postal kot dedek. On je žal zelo zgodaj umrl, jaz pa sem se rodil štirideset let zatem. Tako sem se odločil, da se bom naučil igranja več piščali hkrati. In to je do take mere res, da z eno samo piščalko ne znam piskati. Vendar za nekatere instrumente je treba veliko sape, ki je danes več nimam.

Vaša že desetletna dejavnost na glasbenem področju teži k ovrednotenju našega pristnega nekdanjega in že skoraj pozabljenega slovenskega

glasbenega izročila.

Od nekdanjega gojila željo, da bi se naša pesem ohranjala, predvsem pa, da ne bi naš način muziciranja zašel v popolno temo. S svojo pokojno ženo sva veliko nastopala, celo v Cankarjevem domu sva igrala.

Sprva me je žena spremljala z violončelom in hajfami, jaz pa sem igral violinsko harfico in citre. Kasneje pa tudi ti instrumenti me niso prepričali, saj so alpskega izvora. Opustil sem jih in nato po čudnem naključju našel našo tipično slovansko glasbilo 'banduro', ki jo tudi Finžgar opisuje v svojih delih.

Kdaj smo Slovenci začeli opuščati našo nekdanjo glasbeno tradicijo?

Nekako po prvi svetovni vojni se je tudi pri nas začela pojavljati harmonika, ki je takoj nadomestila nekdanja glasbila, kot na primer meh, oprekelj, dvo-tristrunski bajs, orgelce in druga. Na te instrumente smo Slovenci še pred komaj sto leti igrali. Boli pa me predvsem dejstvo, da so drugi narodi znali čuvati lastno glasbeno izročilo: dovolj je, da pomislimo na hrvaško Istro, kjer jih še veliko zna igrati na meh in druga stara glasbila! Mi Slovenci, ki smo hlapčevsko naravnani, pa nismo bili zmogni ohraniti lastne kulture na tem področju. Zavrgli smo vse za harmoniko. Čudoviti ansambli, ki povsod igrajo v sestavi s harmoniko, klarinetom, trobento, je lepo slišati, a vendar ta glasbena zvrst nima nikakršne zveze z našo preteklostjo. Tega se malokdo zaveda, niti glasbeniki in muzikologi!

Našo glasbeno kulturo je harmonika popolnoma iztirila. Ljubezen do naše glasbene tradicije ste posredovali tudi ostalim družinskim članom. Kdo pravzaprav sestavlja vaš ansambel? Vnuč Vitek igra na bat, bas, piščali in orgelce, ki sem jih sam izumil. Vnučinja Metka pa igra na stara srednjeveška glasbila,

banduro, harfico, violinsko harfico, tudi truško harfico. V sestavi igra tudi hčerka Irena.

Pevski del pa prepustite mladim vnučini.

Tako. Začela je spontano prepevati. Spominjam se, da, ko mi je umrla žena, sem nekje sedel in jokal: približala se mi je Metka in mi dejala: dedek, nikar ne jokaj, od-slej bom jaz babico nadomeščala. Tudi naša Metka je poseben tip: čeprav nima veliko potrpljenja, ji ni treba kaj veliko vaditi, saj takoj obvlada glasbilo. Igra celo pastirsko harfico, ki je silno zapleten instrument, saj je z njim možno igranje v vseh 'molih': nobeno glasbilo, razen morda klavirja, ni tako popolno. Da ona tako sproščeno igra, se zares čudim. Pastirsko harfico je treba slepo igrati, oči so postavljene na prstih, saj so strune na tem glasbilo na obeh straneh. Videk pa igra tudi v drugih skupinah, ki se ubadajo z moderno glasbo. **V čem so si besedila slovenskih in istrskih pesmi razli-**

na?

Denimo tako: istrske pesmi so vse vzbudljivke, šaljivke in čeprav so na prvi pogled preproste, je njihova zgradba zanimiva in jaz jih imam zelo rad. Dolenjske, gorenjske in štajerske so drugačne, bolj otožne. Prepričan sem, da bližina morja močno vpliva na počutje, sonce pogojuje tudi notranjost človeka, tako pač je!

Kako pa bi povzeli značilnost naše stare glasbene in pevske tradicije?

Naša pesem kliče po večglasju. Zgradba naše ljudske pesmi teži k večglasju tako v glasbi kot v petju. V Mirnem na Dolenjskem je postikava v neki cerkvi, v kateri igra angelček na podoben meh, kot ga imam jaz: sestavljata ga dve melodični piščali. Meh z eno piščaljo prihaja od drugod, saj je naša melodija z eno samo piščaljo do take mere osiromašena, da sploh nimaš občutka, da je naša! Nekateri pa se z mano ne strinjajo. Goto-vo je lažje igrati na eno samo piščal, vendar jaz se trudim, da bi ostal zvest tradiciji.

Bil je vaš stric duhovnik, ki vam je že od mladih nog pripovedoval o naši praslavski kulturi nasploh. Bi nam lahko kaj več povedali o njem?

Velikokrat sem odhajal na počitnice k stricu. On mi je marsikaj razkril. Ime mu je bilo Alojz Kraševac. Bil je kano-nik na Rijeki, veliko let je služboval v Hrušici. Ker je videl, da imam veselje in nadarjenost do glasbe, me je napotil k študiju violine.

Stric mi je z veliko simpatijo pripovedoval o mitologiji starih Slovanov, o ostankih poganstva. Na tako lep način mi je prikazoval našo praslavsko kulturo, da sem jo takoj vzljubil. Stric je bil tudi pravi čeder-mac. Bil je član komisije, ki je za časa fašistične Italije romala v Rim, da bi tedanjega papeža prosila za večjo svobodo pri rab-i slovanskega jezika: papež pa člane komisije ni hotel sprejeti. Povedali so mi, da je naposled stric stopil pred križ in zavpil: ali bodo morale priti v Rim se napit pri Tiberi kobile ruskih

kozakov, da bosta v Vatikanu zavladata poštenje in mir?

Stric je bil tudi osebni prijatelj Frana Saleškega Finžgarja.

Ali je tudi naša krivda, če smo tudi našo mitološko izročilo opustili?

Gotovo! Poglejte, kako so ponosni Italijani, Grki in drugi narodi o svoji mitologiji, le mi se je sramujemo. Obenem so nas tuji vedno skušali predstavljati kot barbarski narod brez lastnega izročila, lastnega mitološkega izročila. Ravno pri Krkavčah imamo čudovit monolit, ki je neizpodbitno slovanskega izvora: o tem ni nič zapisanega in če je kdo kaj omenil, je napisal, da je pač ali starorimskega oz. grškega ali pa še keltskega izvora.

Zakaj to?

Italijanski ali pa nemški zgodovinarji niso pisali, da so tu ostanki praslavske kulture: podatke smo pobrali od tistih strokovnjakov, ki nam niso bili naklonjeni. Izobraženi strokovnjak Franjo Levič pa je prečesal vse sledove staroslovanske kulture pri nas. Z njim sem postal prijatelj in skupaj sva raziskovala tukajšnje praslavsko izročilo. Izdajal je tudi knjige, vendar tedaj niso bili pri nas pravi časi za vero.

Kako to menite?

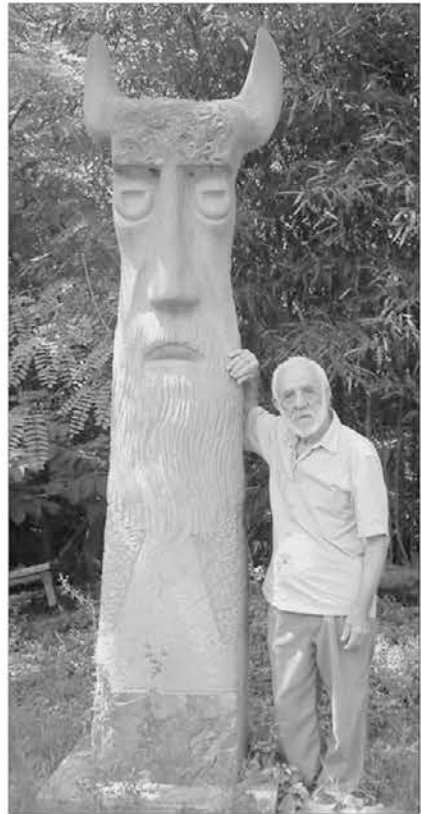
Že kot otrok sem sanjaril o tem, da bi postavil olimp staroslovanskim bogovom. Ko sem še

pred desetletji prosil, naj mi zagotovijo prostor, na katerem bi lahko postavil na svoje stroške olimp staroslovanskih božanstev, mi je pristojni, ki pa je bil sicer izobražen človek, odvrnil: Tovariš, tiho bodite, da vas ne zapremo. To so bili najhujši časi... Oni so bili pravi butci, ki so mešali politiko s kulturo. Tako sem se odločil, da bom sam to storil. Pri Dekanah sem dobil nekaj zemlje, si postavil majhno hišico in pred petindvajsetimi leti začel s svojo pokojno ženo urejati zemljišče, da bi lahko gostilo moj mitološki park.

Tako nas je prijazen g. Batista pospremil v svoj prelepi zeleni raj, v katerem smo se nenadoma znašli v brezčasnem okolju. Fotografski posnetki zgornje priče o Batistovi ljubezni do našega izročila in o njegovem umetniškem ustvarjanju. Najprej je iz gmote kamenja izklesal boga gostoljubja Radogosta, nato še strogega Svaroga in hudega Vodana. Perun, bog groma, bliska in dežja že tudi stoji in nas s svojimi globokimi očmi svari, da bomo imeli kratko prihodnost, če pogleda ne bomo znali usmeriti v našo bogato preteklost.

Igor Gregori

volil. Bil sem presrečen!

Ali je bilo novo ležišče ugodno?

Posteljo sem imel na senu, pozimi je bilo dokaj toplo, družbo sem imel. Glejte, uspavanka šestih, sedmih krav, včasih konja, teleta, ovna, cepetanje te živine, 'roglanje' z rogovi, živketanje z verigami, vsak trenutek je imel svojstven ritem. Mene je to sila pomirjalo. Po navadi sem imel zraven svojega psa Turkota, objel sem ga in zaspal. Drugo roko sem stegnil do telička, da mi je lizal roko. Skratka, bil je to poseben način doživljanja mladosti.

Verjetno se je v hlevu dogajalo marsikaj nepričakovnega.

Nekoga večera se je dogodilo, da je brata nekaj zmotilo pri spanju. Prižgal je petrolejko sredi hleva in takoj opazil, da bo naša krava Breda skotila. Takoj sem bil tudi sam na nogah.

Imel sem morda največ tri leta, vendar se še vsega spominjam, kot da bi se pred nedavnim pri-

ČLOVEK JE PRISTAL NA LUNI? DA, DA, NEDVOMNO...

Montalbano proti heretikom

Robert Langdon, le kaj je on pravzaprav? Je umetnostni zgodovinar, ki rad potuje in v prostem času med akademskimi predavanji in preučevanjem svetega v univerzumu ženstvenosti osvaja mlade francoske kriptografinje? Ali je morda novodobni Sherlock Holmes, ki ga je preiskovalna žilica iztrgala muzam umetnosti? V tem pogledu je zelo podoben Jessici Fletcher: saj veste tista gospa, odeta v rumeni sij, ki je sicer poklicno pisateljica, a je sama rešila več primerov kot vsi agenti CIA v zadnjih petdesetih letih. Ko bi ona bila na obisku pri kakem znancu v Dallasu novembra 1963, bi JFK gotovo še vedno bil med nami.

No, kaj pa vem. Jessica Fletcher je po drugi strani prava znanilka smrti: na vseh prizoriščih, kjer se pojavi, se v kratkem "čudežno" zgodijo umori in ostajajo trupla. No in v tem se je specializiral tudi zdaj že slavljeni umetnostni kritik Robert Langdon: tudi on bi si zaslužil celo doktorski naziv nosilca slabih ur za vse, ki ga obkrožajo. K sreči je gospod Langdon samo virtualna oseba, sad domišljije pisatelja Dana Browna in glavni junak vseh njegovih romanov z Da Vincijevo šifro in z Angeli in Demoni na čelu. Tako da, ko slišite ime Roberta Langdona, le potrkajte po lesu, a ne vznemirjate se preveč, ker gre za fiktivno osebnost. Sova zagotovo še ne bo skovikala na vašem oknu. Fiktivna osebnost. Tako kot so fiktivni vsi romani njegovega literarnega očeta. To pomeni, da niso resnični in da vsebujejo številne domišljijske sestavine. Saj je to samo bistvo vsakega romana. O tem je v eni zadnjih številčk tednika L'Espresso pisal veliki guru semiotike, Umberto Eco. Dokaj skeptičen je bil nad pretiranim demoniziranjem omenjenih proticerkveno nastrojenih romanov Dana Browna. S

takimi kritikami si zagovorniki združenja Opus Dei, katoliški kritiki in splošno vsi v Brownovi nasprotniki delajo medvedjo uslugo in napeljujejo vodo na mlin njihovega novega sovražnika.

Saj ne gre zato, da bi bil Brown resnicoljuben in da bi se strogo držal zgodovinskih dejstev. Če bi se namreč držal dokazanih in argumentiranih zgodovinskih postavk, bi bil zgodovinar in ne romanopisec. Brown zgodovino sfrizira in jo v nekaj ključnih elementih "interpretira" po svoje. Bralce in širšo publiko je seveda treba na to opozoriti (čeprav gre predpostaviti, da bralec jemlje roman kot avtorsko domišljijско delo), pretirane jeremiade in demoniziranje pa so že v osnovi škodljive za same kritike.

Saj veste, po logiki: ne obstaja dobra ali slaba propaganda, obstaja samo propaganda. Bolj se o določeni stvari govori in razpravlja (v tem primeru gre za roman Da Vincijevo šifra), bolj postaja ta stvar popularna: če se subjekt propagande pozitivno vrednoti, v redu, če se razvije polarizirana debata z zelo ostrimi toni, še bolje. Ljudje bodo celotni zadevi namenili še več pozornosti. Da Vincijevo šifra je po številu prodanih izvodov in ponatisov postala velika uspešnica. To je dejstvo. Pretirani napadi in žolčne kritike bodo samo še povečevali njeno naklado in širili avtorjevo popularnost. Vsak roman je v bistvu fikcija in kot takega ga moramo tudi jemati: si predstavljate, da bi inšpektorja Montalbana obravnavali kot resnično osebo. Glede na vse njegove uspešno izpeljane akcije, bi na Siciliji mafija ne smela več obstajati in celo mladi bi se po mestnih ulicah vozili na scooterjih posamično in s čelado na glavi.

Andrej Černic

POGOVOR Victoria Cabello o koncertu MTV v Trstu

"Trst je očarljiv, ker je križišče kultur, kar je zelo zapeljivo"

Na koncertu Isle of MTV v Trstu je med Mtv-jevi napovedovalci najbolj blestela Victoria Cabello, ena prvih pridobitev italijanskega MTV-ja, ki je znana tudi v vlogi predrzne Iene, saj je zaslovela zaradi šaljivih in večkrat nesramnih nastopov pred hollywoodskimi igralci in drugimi znamenitimi osebnostmi. Nekaj dni po koncertu je nastal z njo daljši pogovor po telefonu.

Najprej čestitam...

Hvala... Povedati moram, da je bila prireditelj v Trstu za nas edinstvena izkušnja, izredno razburljiva, da jo je še vedno težko metabolizirati. Izredno smo se zabavali...

Katero izmed vseh doživetij letošnjega Isle of MTV ti bo ostalo v najlepšem spominu?

Prav gotovo pogled na množico. Množico in scenarij. Veliki trg je eden najlepših v Italiji. Da sem ga gledala z balkona palače prefekture, tako živga in polnega ljudi, ki so skakali in se zabavali, mi bo verjetno ostalo v spominu za vedno. Od zgoraj je bil pogled osupljiv, popolnoma me je prevzel! Ljudje, trg, zadaj pa ladje na morju ... res magično!

Od vseh MTV-jevih napovedovalcev si se ti najdlje ustavila v Trstu (dva dni po koncertu je namreč nastopala še na Dieselovem modnem defileju Its four). Kako si se kaj imela pri nas?

Trst sem že malce poznala. Vedno mi je bil zelo všeč. Na primer zaradi arhitekture. Zdi se mi mesto iz drugih časov. Predvsem zaradi morja se mi zdi zelo zanimivo. V prostem času sem šla nakupovat na neko tržnico za trgov (kjer sem našla veliko sončnih očal), sprehajala sem se... Bila pa sem zelo utrujena, "izpraznjena", zato sem precej počivala in nisem veliko krožila. Dogodek, kot je bil ta, je tako adrenalinčen, da mu neizogibno sledi trenutek umirjenosti, v katerem moraš izločiti adrenalin, ki ga imaš v telesu. Iti pred tolikšno število ljudi v živo, z neposrednim prenosom v evroviziji, je bilo nekaj zelo močnega... Zato sem naslednje dni izkoristila za relaks, morje, počivanje in branje in nisem govorila z nikomer (smeh). Prvi dan po koncu IOM nisem bila sposobna reči besede. Pri mojem delu je stvar adrenalina, ki ti da neverjetno energijo, ko si na odru, vendar ti jo potem povsem vzame po prireditvi. V Trstu živi slovenska manjšina. Vem, da si imela priložnost priti v stik z nekaterimi Slovenci...

Ja, imela sem priložnost govoriti z nekaterimi. Veliko sem jih videla na koncertu. Bilo je zelo lepo, ker se jih je po koncertu ogromno ustavljalo in so se zadržali z mano, klepetali, se z mano slikali in mi čestitali. Rekli so mi, da govorim krasno angleščino, itd. Trst je očarljiv, ker je križišče kultur, kar je zelo zapeljivo. Jaz sem zrasla v pokrajini Como na meji z italijanskim delom Švice (Ticino). Čeprav so sosedje druge kulture, govorijo isti jezik. Tam je zelo lepo, zanimivo. Že sama misel, da živiš na meji, je zelo zanimiva. Pred-

stavljam si, da je zrasti v takem kraju zelo spodbudno.

Seveda, včasih pa je še vedno malce težko. Vsekakor si imela možnost, da se zaveš te dvo-etničnosti Trsta?

Ja, to je nekaj, kar se močno občuti. Trst ima res dvonarodno dušo. To je ena izmed stvari, zaradi katerih je Trst tako privlačen. To se ne občuti samo v jeziku, videti je tudi na

razpoznavnim znakom. Bila je prva glasbena televizija, ki je verjetno napolnila praznino. Zasedla je prostor, ki ga prej nihče ni zasedel. Ustvarila je televizijsko omrežje za mlade, ki ponuja glasbo, ki tudi govori o glasbi. MTV obstaja že celo večnost in je danes zelo utrjeno in spoštovano podjetje. Nisem ravno "zrasla" z MTV-jem, vendar se

Suu Kyi. Ob 11. septembra, ob napadu na WTC, je MTV ves dan, kar 24 ur, predvajal samo video Johna Lenona s sporočili miru na dnu ekrana. MTV, ki ni suženj avditela, je drzen in postaja vedno bolj odrasel, tudi preko programov, kot je Avere Ventani, ki zaobjema realnost dvajsetletnikov. Eno izmed oddaj smo snemali v Trstu.

Ne verjamem, da je televizija za to, da bi vzgajala. V to nisem nikoli verjela. Tudi tistim, ki vodijo oddaje in skušajo vzgajati in učiti gledalce, ne verjamem. Vendar pa je po mojem pomembno, da obstajajo kvalitetni programi. Na MTV je potencialno vsega malo, od bolj lahkega do bolj angažiranega programa. Mladim je vseh tudi zaradi privlačne prisotnosti angleščine.

Prav vprašanje vzgoje preko televizije je zanimivo.

Kaj posreduje svet današnje glasbe? Misliš, da bi morala posredovati kaka pozitivna sporočila ali ji je dovoljeno vse? Kakšna sporočila posredujejo znani glasbeniki s svojim obnašanjem?

Osebnost mi ni nikoli všeč soditi ljudi. Ocenjujem jih po tem, kar mi lahko dajo, posredujejo. Če kak glasbenik ustvarja dobro glasbo, sprejem njegovo glasbo, ni rečeno, da me mora zanimati njegov slog življenja in da mora ta postati zame vzor in da mora name vplivati. Vedno sem se ravnala tako. Zame mora biti umetnost svoboda, zato ne smeš soditi umetnikov po življenjskem slogu in drugih izbirah. Vzeti ga moraš kot umetnika. Enostavno moraš reči: "Všeč mi je njegova glasba" ali: "Ni mi všeč njegova glasba." Če bi morali soditi vse po tem, kar delajo v privatnem življenju, bi veliko ljudi sploh ne videli na televiziji, določena glasba bi sploh ne obstajala, kot bi ne obstajali določeno slikarstvo in umetnine. Umetnost in svet sta lepa, ker sta raznovrstna. Vzemem si najboljše, kar mi lahko nudijo posamezne osebe, in dovolj. Všeč so mi

Snoop Dogg, Chemical Brothers, Marilyn Manson ali Cat Stevens, všeč so mi bili Rage Against the Machine, vendar jih nikoli nisem sodila kot posameznike. Poslušam njihovo glasbo in se odločim, če mi je všeč ali ne. Tako je tudi pri filmih. Če bi morali soditi, bi moral Russel Crowe domov, saj glede na to, kar se bere na časopisih, mlati vse okoli sebe. Ja, kaj pa, če vzamemo v pošte besedila pesmi?

Seveda, vendar je to tvoja izbira. MTV skoraj vedno in vsekakor sledi pravilu, zaradi katerega določene besede prekrivajo z "bipom". Seveda ima vsaka država svoja pravila. Zato določene stvari ne morejo na spored pred določeno uro itd. MTV to spoštuje, vendar, kar se mene tiče, me te stvari ne motijo. Ko poslušam pesem, to še ne pomeni, da bo name vplivala. Sporno pesem lahko enostavno razumemo kot lepo pesem z lepo melodijo, potem pa lahko vsakdo v njej bere, kar želi. To je zelo osebno.

Dobro, hvala za pogovor! Upajmo, da se bo MTV kmalu vrnil v Trst.

Upajmo, da se bo naslednje leto stvar ponovila v Trstu, ker smo se zelo zabavali in bili smo res presenečeni nad uspehom večera.

Peter Jevnikar

oko, fizično, na osebah. To mi je res bilo všeč.

No, pri vprašanju sožitja med dvema narodoma imajo večkrat pomembno vlogo politiki. Na primer tržaški župan, s katerim si ti na srečanju za tisk izkazala poseben feeling (sedla mu je v naročje in z njim tudi zaplesala)...

Recimo, da me je on na vse načine osvajal (smeh). Prej ga nisem še nikoli srečala, v resnici smo se na srečanju za tisk res veliko šalili. Zabava me malce zbada politike, se z njimi pošaliti in jih na kak način destabilizirati. Na moje veliko začudenje je bil on zelo "televizijski" politik, zabavalo ga je...

Misliš, da je možno, da ga res obišče Iene, kot si enkrat rekla?

Ne vem, jaz sem se šalila, vendar, kdo ve, vse je mogoče. Mislim, da se k njemu ne bom vrnila, razen če ne naredi kaj posebnega, kar bi me presenetilo in pritegnilo, da bi mu nato "šla razbivat škatle". Iskreno povedano pri Ienah delam tudi druge stvari, ki me bolj zabavajo. Morda pa bodo moji kolegi to možnost vzeli v pošte. Treba bo videti, če bo prišlo na časopisih na dan kaj zanimivega o njem. Imam res ogromno kolegov, z Ienami ne moreš nikoli vedeti! Mislim, da bi bilo nekaj materiala že na razpolago...

Ti že veliko let delaš za MTV. Kaj po tvojem mnenju danes najbolj privlači mlade? Kakšno vlogo igra oz. bi moral igrati MTV pri mladih?

MTV je mreža z zelo močnim

spominjam, da sem ga kot otrok včasih gledala. Vzbuja mi je radovednost. Zelo mi je všeč podoba, ki jo ima, komunikacija, ki jo uporablja. Poleg tega je to televizija, posebno MTV Italia, ki ima prav gotovo še veliko možnosti, da še zra-

ste in da skuša nuditi programe, ki so nekoliko drugačni. Danes se zaradi more avditela vsi bojijo tveganj in ponujati nove stvari. MTV pa to poskuša, kar mi je zelo všeč. Kar se tiče mene, odkar delam za MTV, sem res imela možnost eksperimentirati, delati v številnih zanimivih oddajah in najti lasten slog vodenja oddaj, ki naj bi bil drugačen in inovativen glede na italijansko televizijo. Če bi začela delati na neki drugi televiziji, bi danes ne delala tega, kar delam, na primer Iene in drugo. Srečna sem, da sem lahko začela na televiziji, ki mi je dajala absolutno svobodo misli, besede, eksperimentacije. Glede vsebin je v primerjavi z drugimi televizijami bolj zanimiva, ker nudi stvari, ki bi si jih morda drugi ne upali. Tudi glede sociale je naša televizija podprla celo vrsto kampanj, npr. No Excuse ali pa pobudo za izpustitev Aung San

NOVI
GLAS

Glavni urednik Andrej Bratuž - Odgovorni urednik Jurij Paljk
Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik dr. Damjan Paulin
Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica,
tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.it

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst,
tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.it

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica,
tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.it
www.noviglas.it

Tisk: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l.,
Viale della Navigazione Interna, 40 - 35129 Padova PD,
tel. 049 8073263 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

Letna naročnina: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov,
inozemstvo 85 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

Oglaševanje: Oglaševalska agencija Tmedia, Korzo Verdi 51 - Gorica,
ul. Montecchi 6 - Trst. Brezplačna tel. št. 800 129452,
iz Slovenije in tujine 0039 0481 32879. E-mail advertising@tmedia.it

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska
v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03
(varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za
osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko
brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov,
ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi letih.

To številko smo poslali v tisk v četrtek, 4. avgusta, ob 14. uri.

O TOPLI GREDI

O "topli gredi" se govori zelo pogosto, posebno pa, ko nas mučijo dolga in topla poletja. Če pride še hud in nepredviden vremenski pojav vmes, je vedno kriva 'topla greda'. Mediji to poudarjajo, zraven še za-devo napihujejo, kar nas vznemirja in straši. Ob tem se pa vprašujemo, ali je vse to res in kako se to ujema z nekam mrzlo in dolgo zimo.

Da bi razumeli, za kaj gre, moramo najprej ločiti tri pojave, ki so med seboj povezani: onesnaževanje ozračja, segrevanje planeta in spremembe podnebja. Prvi pojav je posledica kopičenja nekaterih plinov, ki jih je proizvedel človek. Tu gre v glavnem za porast koncentracije ogljikovega dioksida, ki je sicer bil vedno prisoten v ozračju, a njegova nizka koncentracija (0,028%) je ostajala konstantna: kolikor ga je nastajalo pri procesih izgoravanja v naravi (vključno z našim dihanjem), toliko so ga rastline rabile za svojo rast.

Z industrijskim razmahom, ki se je začel v 19. stoletju in je vpeljal večjo uporabo fosilnih goriv (nafta, premoga in naravnega plina), je koncentracija ogljikovega dioksida v atmosferi narasla na sedanjih 0,037%. Posebno v zadnjih desetletjih je bil izpust plina vse večji, k temu so pripomogli porast industrije, množično segrevanje bivalnih prostorov in razvoj prometa. Danes je torej vsebnost ogljikovega dioksida v atmosferi 32% višja kot v preindustrijski dobi. Narava ima sicer tudi svoje mehanizme za odpravljanje neravnovesij, a odgovarja navadno zelo počasi: ogljikov dioksid ima obstojnost v atmosferi 100 let ali več, če je prepuščen naravnim spremembam. Največji potencialni rezervoarji za ogljikov dioksid so oceani, ki ga raztopljenega v vodah lahko 'pogoltnejo' ogromne količine, a seveda ne naenkrat.

Ob porastu ogljikovega dioksida v zraku se je nekoliko dvignila tudi temperatura zemeljske površine. To je splošen pojav, opazimo ga tako na severni kot na južni polobli, tako v mestih kot na deželi. Meritve so pokazale, da se je od konca 19. stoletja povprečna temperatura našega planeta zvišala za 0,75°C. Posledično se ledeniki krčijo, gladina svetovnih morij se dviga in pomlad se pojavlja teden prej. Morja in oceani se na površini tudi segrevajo, a jih mešanje z mrzlo vodo spodnjih predelov sproti hladi.

Lahko pogledamo v pradavnino in ugotovimo, da so nihanja globalne temperature vedno obstajala, ker je vsem ledenim dobam sledilo segrevanje. Če se omejimo na prejšnje tisočletje, tudi opazimo, da je bilo okoli leta 1200 na Zemlji bolj vroče kot sedaj, nato se je pojavila 'mala srednjeveška ledena doba', ki se je zaključila pred tremi stoletji. Tej je sledil sedanji termični vzpon segrevanja Zemlje. Naj bi torej sedanje segrevanje bilo običajna posledica prejšnje ohladitve?

Znanstveniki se vedno bolj prepričujejo, da je sedanji dvig povprečne temperature zemeljske površine treba pripisati porastu ogljikovega dioksida in drugih

Onesnaževanje ozračja, segrevanje planeta, spremembe podnebja in nove tehnologije

Kako lahko prispevamo k zmanjšanju klimatske škode?

toplogrednih plinov (metan, dušikov oksid, CFC in ozon) v spodnji plasti atmosfere, ki odloča o klimatskih dogajanjih. Delež plinov tople grede je v atmosferi zelo majhen, a kljub temu so prav ti plini nadvse pomembni, ker uravnavajo količino toplote, ki jo Zemlja sprejme od Sonca. Imajo namreč lastnosti, da ostanejo dolgo v ozračju, se kopičijo in zaradi svoje molekularne strukture sprejemajo sončne radiacije, ki jih reflektira zemeljska površina. Ko delež plinov tople grede narašča, se vedno več sončne toplote zadržuje v zemeljski atmosferi in reflektira nazaj na površino (tako ti plini reflektirajo toploto, ki bi sicer ušla z Zemlje v vesolje; več ko je teh plinov, boljši izolator postane ozračje). To je tisto, čemur pravimo 'učinek tople grede' ali 'rastlinjaka'. Dve tretjini tega učinka lahko pripišemo ogljikovemu dioksidu, ostalo pa dru-

gi živalskimi vrstami. V takih pogojih bi se v našem delu Evrope dvignila povprečna temperatura zraka pozimi za 2°C in poleti za 2 do 3°C.

V človekovem interesu je, da spozna in določi relativne meje sprejemljivosti biosfere za vse snovi, ki se sproščajo v okolje, in skuša omejiti uporabo fosilnih goriv. Upoštevati moramo, da je fosilnih goriv še veliko na razpolago in se jih ne da opusti-

ti kar naenkrat iz ekonomskih razlogov. Torej kopičenje ogljikovega dioksida v zraku in posledično segrevanje ozračja se bo nadaljevalo, a upamo, s počasnejšim ritmom.

Začel veljati Kjotski protokol in države podpisnice so že začele zmanjševati emisije vseh toplogrednih plinov. Globalno znižanje teh plinov naj bi bilo za 5% glede na izpuste iz leta 1990, a treba bi bilo znižati še več, da bi zaščitili naravo in sebe. Lahko pa tudi sami kaj naredimo in prispevamo k zmanjšanju klimatske škode. Imamo še nekaj časa za pametno ukrepanje, da ne zaidemo v nepovratno stanje.

VODIK NAMESTO BENCINA
Iz dneva v dan se večja števila avtomobilov na naših cestah. Problem postaja pereč zlasti v mestu, kjer se po nekaterih predelih kar s težavo premikamo in kjer je parkiranje postalo skoraj nemogoče. Poskusimo z avtobusi, a tudi s temi ne gre nikamor. Še več, iz vseh teh vozil puha gost dim, tega moramo vdihavati in ni dvoma, da nam škoduje zdravju. Kaj hočemo, vsa motorna vozila, razen izjem, so na naftna goriva, z njihovo uporabo proizvajamo ogljikov dioksid in še polno drugih onesnaževalcev okolja.

Logična rešitev bi bila, da bi se čimprej odrekli avtomobilu, a kaj, ko smo se nanj že tako navezali, kljub temu da cena goriva stalno narašča. Torej pomislimo vsaj, kako bi prišli do 'čistega' avtomobila, takega, ki ne bi onesnaževal okolja. Dihali bi čistejši zrak in bi tudi prispevali k uresničitvi ciljev Kjotskega sporazuma.

Napredek nam takoj ponuja avtomobilska industrija s hibridnim vozilom, ki deluje tako na bencin kot na električno energijo, po izbiri. Z uporabo takega avtomobila lahko manj onesnažujemo predvsem mestno okolje. Boljšo rešitev predstavlja pravi električni avtomobil, ki med vožnjo ne onesnažuje. Akumulatorje moramo pa polniti z zunanjim virom elektrike, ki je pri nas ne pridobivamo na 'čist' način. Nekaj električnih vozil že več let kroži po mestnih ulicah, a ne gredo veliko v prodajo, češ da niso učinkovita in da imajo premalo avtonomije.

Da bi izboljšali električne motorje, so raziskovalci usmerili v zadnjem desetletju vso pozornost v gorivne celice, iz katerih dobimo električno energijo, ki poganja elektromotor. Gorivne celice so miniaturne elektrochemične tovarne, v katerih nastaja energija iz reakcije med vodikom in kisikom. Tako v gorivnih celicah lahko pridobimo električno energijo in toploto, stranski produkt pa je čista vodna para. So torej zelo učinkovite, ker tako avtomobili ne proizvajajo skoraj nobenih odvečnih ali za okolje škodljivih izpustov. Poleg teh prednosti so še mnogo tišji in omogočajo visoke energetske izkoristke. V primerjavi z naftnimi gorivi zagotavlja vodik gotovo boljše rezultate. Da nastane dovolj energije za pogon električnega motorja v avtomobilu, pa je treba povezati več gorivnih celic med seboj.

Kisik dobimo v zraku, do vodika pa ni tako lahko priti. Dobiva se iz vode, naravnega plina ali kot stranski produkt v kemični industriji. Teoretično je najpreprostejša elektroliza vode, toda ta postopek zahteva veliko energije, zato bodo verjetno v prihodnosti kot vir za pridobivanje vodika uporabljali naravni plin. Takšen način je ekološko najbolj sprejemljiv in tudi najbolj racionalen.

Znanstveniki pa iščejo še nove načine, da bi pridelali vodik za gorivne celice na ekonomsko učinkovit način. Nekateri raziskave, ki so jih pred kratkim objavili, kažejo, da je možno proizvajati vodik z visokim donosom (do 95%) tudi iz bioloških snovi - biomas, t.j. iz običajnih kmetijskih izdelkov, kot so sladkor, škrob, semenska olja, etilni alkohol itd. Metode so zelo enostavne: treba je dobiti pravo temperaturo, pravi katalizator in pravi pritisk, nato se npr. sladkor ali sojino olje spreminita v veliki meri v vodik.

Ovira za širitev nove tehnologije je zahtevna gradnja distribucijskih črpalk za vodik. Postavimo jih na navadnih bencinskih servisih, a dodajanje teh črpalnih

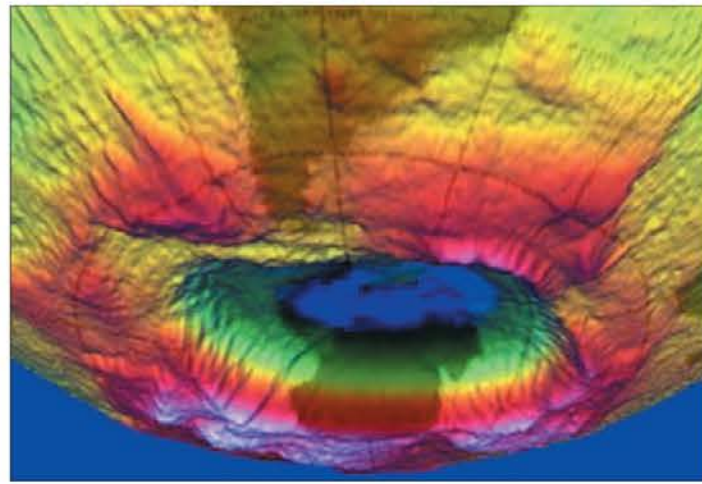
mest je precej bolj zapleteno, kot je bil npr. prehod z osvinčenega na neosvinčeni bencin. Sodobne črpalke na vodik so v primerjavi z običajnimi za 50 ali 70% manjše in omogočajo polnjenje rezervuarjev v približno dveh ali treh minutah, kar je primerljivo s časom, potrebnim za polnjenje avtomobilskih rezervuarjev s tekočimi naftnimi gorivi. Stroški za gradnjo takih črpalk so pa visoki, tako da jih je v vsem svetu zdaj le oko-

li 40. Ker je malo vozil, ki jih poganja vodik, naložbe niso za sedaj ekonomsko upravičene. Za vodik namreč, v tekoči ali uplinjeni obliki, je treba izdelati nove rezervoarje, ki ustrezajo agregatnemu stanju goriva. Pri uplinjenem vodik predstavlja glavno težavo pritisk (350-700 barov), pri utekočinjenem pa ohranjanje zelo nizke temperature (do minus 235°C). Sistem za oskrbo pa mora zagotavljati varno prečrpavanje plina, ustrezen pritisk in mora biti zelo dovršen, da dovoli brez nevarnosti upravljanje vsakemu uporabniku.

Nemci so trenutno navdušeni nad uporabo vodika namesto naftnih goriv ne le za svoje avtomobile, načrtujejo pa tudi že cela mesta bodočnosti, ki bi imela vodik kot edini vir energije. Govori se, da bo vodik tudi pri nas v vsakdanji rabi že čez nekaj let. Počakajmo, morda bo pa res.

KAKO BI REŠILI OKOLJE

Znano je, da gre povečan učinek tople grede pripisati povečani koncentraciji ogljikovega dioksida in drugih plinov (metan, dušikov oksid, CFC in ozon). Dve tretjini tega učinka povzroča ogljikov dioksid, ostalo pa

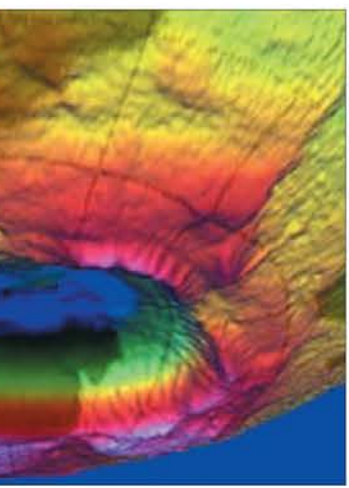
drugi toplogredni plini. To ni problem, s katerim se spopadamo le v mestih, ampak predstavlja nevarnost za cel planet. Če bi hoteli to stanje izboljšati, bi morali čimprej zmanjšati emisijo ogljikovega dioksida, a kako?

Prve učinke tehnoloških izboljšav že občutimo na vseh področjih, kjer se sproščajo škodljivi plini. Pri avtomobilih npr., ki so med večjimi onesnaževalci okolja, težijo vse izboljšave k boljšemu izkoristku goriva. Sodobni avtomobilski motorji imajo znatno zmanjšano emisijo vseh škodljivih plinov in ostalih snovi. Tako so se povprečne emisije iz sodobnih motorjev v primerjavi s tistimi pred 20 leti že bistveno spremenile: ogljikovega dioksida je danes manj za približno 60%, ogljikovodikov za polovico, dušikovih

oksidov za 40%. Optimisti celo ocenjujejo, da se bo kakovost zraka, kljub naraščanju prometa, v prihodnjih letih izboljšala prav zaradi novih tehnologij. Naravovarstveniki svetujejo, da bi k zmanjšanju emisij ogljikovega dioksida lahko pripomoglo intenzivno gozdno gojenje, saj drevesa rabijo prav ogljikov dioksid za svojo rast. Po zadnjih podatkih gozdovi uskladiščijo skoraj 1000 milijard ton ogljika in odvzamejo preko 7 milijard ton ogljikovega dioksida vsako leto. Izračunali so, da bi za uravnoteženje sedanjega izpusta ogljikovega dioksida potrebno pogozditi površino, veliko kot cela Indija. Pogozdovanje manjših površin pa ne reši takoj problema, je pa pozitivno, ker izboljša okolje živim in nudi delo ljudem. Drevesa bi torej rešila problem le delno, ob globalnem naporu, ki teži k zmanjšanju toplogrednih plinov v atmosferi.

Zaupati moramo novim tehnologijam, s katerimi se bomo verjetno hitreje rešili odvečnega ogljikovega dioksida. Zanimiva je npr. metoda, ki načrtuje ulov ogljikovega dioksida in njegovo odstranitev. Proces ulova bi potekal že takoj pri emisiji plina, nato bi ga vbrizgali globoko v ocean ali v zemljo. Na prvi pogled se zdi ta način težko uresničljiv, je pa že v rabi. Norveška namreč, ki ima več ploščadi za črpanje nafte v Severnem morju, uporablja prav ta način odstranjevanja ogljikovega dioksida že od leta 1996. Plin, ki ni za uporabo, a ga črpajo skupaj z nafto, vbrizgajo (20000 ton ogljikovega dioksida na teden) v talne pore, ki ležijo 1000 m pod morjem. Za vbrizganje rabijo močne kompresorje in črpalke, a v te naprave zlahka investirajo. Prihranijo namreč na 'ogljikovi taksi', ker ne onesnažujejo okolja. Seveda, tudi druge naftne družbe po svetu so začele slediti temu zgledu. Na isti način bi se dalo odstraniti ogljikov dioksid, ki ga v veliki meri proizvajajo električne centrale na fosilna goriva, rafinerije in ostala industrija.

Čeprav so razne geološke tvorbe (opuščena ležišča premoga, soli, nafte itd.) zelo primerne za tako skladiščenje, je ocean ven-

dar največji potencialni rezervoar za ogljikov dioksid. Ta je raztopljen v oceanu že v ogromnih količinah (40000 gigaton ogljika, primerjajmo s 750 gigaton v atmosferi), je pa še razmeroma daleč od nasičenosti vode z ogljikovim dioksidom. Razredčeno raztopino ogljikovega dioksida bi bilo treba vbrizgati globoko v morje, kjer je globlina vsaj 100-1000 m. Tam se temperatura drastično niža in ta globinska voda rabi cela stoletja, da se pomeša s površinsko. Globlje se vbrizga, več časa bo treba, da se ogljikov dioksid povrne v atmosfero. V raziskovanju je še možnost, da bi se ogljikov dioksid odlagal kot suhi led, v kosih, kar iz ladij v najgloblje oceane; na ta način bi lažje odvažali škodljivi plin tudi iz oddaljenih krajev.

Marija Kerže

RESTAVRACIJA SVETA GORA - Nova Gorica
Tel.: 00386 5 30-02-701

Menu že od 2000 sit
Za večje skupine dodatni popusti